

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ BİLİM DALI**

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN MARUZ
KALDIKLARI ŞİDDET VE ŞİDDET SONUCU ORTAYA
ÇIKAN STRESLE BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ
(KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ)**

**Hazırlayan
Ramazan KOCA**

**Danışman
Doç. Dr. Demet ÜNALAN**

Yüksek Lisans Tezi

**Haziran 2013
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ BİLİM DALI**

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN MARUZ
KALDIKLARI ŞİDDET VE ŞİDDET SONUCU ORTAYA
ÇIKAN STRESLE BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ
(KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ)**

**Hazırlayan
Ramazan KOCA**

**Danışman
Doç. Dr. Demet ÜNALAN**

Yüksek Lisans Tezi

**Haziran 2013
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı: Ramazan KOCA

İmza

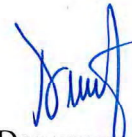
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

“Ortaöğretim Öğretmenlerinin Maruz Kaldıkları Şiddet ve Şiddet Sonucu Ortaya Çıkan Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

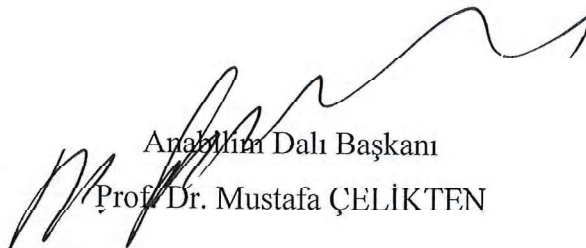
Tezi Hazırlayan

Ramazan KOCA

Danışman

Doç. Dr. Demet ÜNALAN

Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Mustafa ÇELİKTEN

Doç. Dr. Demet ÜNALAN danışmanlığında, Ramazan KOCA tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Öğretmenlerinin Maruz Kaldıkları Şiddet ve Şiddet Sonucu Ortaya Çıkan Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

03/07/2013

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Demet ÜNALAN

Üye :Doç. Dr. Mustafa ŞANAL

Üye :Yrd.Doç. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 11.07.2013... tarih ve 24..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet SAHİN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Eğitim sisteminin en önemli öğelerinden birisini öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmenler toplumu şekillendiren, yönlendiren kişilerdir. Öğretmenlerin etkili ve verimli olabilmesi için çalıştıkları ortamda ve toplunda kendilerini güvenli ve huzurlu hissetmeleri gerekmektedir.

Bu çalışma,” Ortaöğretim öğretmenlerinin maruz kaldıkları şiddet ve şiddet sonucu ortaya çıkan stresle başa çıkma stratejilerinin değerlendirilmesi” amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma beş bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölümde, problem durumu, amaç, önem ve varsayımlar üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, öğretmenlerin maruz kaldıkları şiddet türleri, nedenleri ve etkileri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde yöntem, evren, örneklem, veri toplama aracı açıklanmakta, dördüncü bölümde bulgular ve yorum kısmı, beşinci bölümde sonuç ve öneriler kısmı oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın tamamlanmasında pek çok kişinin desteği bulunmaktadır. Öncelikle araştırmamda bilgi ve deneyimleriyle beni destekleyen, aydınlatan, ufku açan, göstermiş olduğu ilgi ve sabırdan dolayı danışman hocam Doç. Dr. Demet ÜNALAN’ a saygılarımı sunarım.

Çalışmamda emeğini ve desteğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Kenan GÜLLÜ’ ye, öğretmen arkadaşlarım İrfan KARA’ya ve Abdullah DEMİRTAŞ’a teşekkürlerimi sunarım. Araştırma anketlerini içtenlikle dolduran saygıdeğer meslektaşlarıma, görüşlerini eksik etmeyen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam boyunca göstermiş oldukları anlayıştan dolayı eşim ve çocuklarıma ayrıca maddi manevi destek olan aileme teşekkür ederim.

Ramazan KOCA

Kayseri-2013

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN MARUZ KALDIKLARI ŞİDDET VE
ŞİDDET SONUCU ORTAYA ÇIKAN STRESLE BAŞA ÇIKMA
STRATEJİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ(KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ)**

Ramazan KOCA
Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2013
Danışman: Doç. Dr. Demet ÜNALAN

ÖZET

Bu araştırma ortaöğretim öğretmenlerinin maruz kaldıkları şiddet ve şiddet sonucu ortaya çıkan stresle başa çıkma stratejilerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada korelasyon türü ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Verileri toplamak için, öğretmenlerin maruz kaldıkları şiddet türleri, şiddete ilişkin görüşlerinden oluşan sorular ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (COPE) kullanılarak, 2012-2013 Öğretim Yılında Kayseri İlinin Melikgazi ve Kocasinan İlçelerindeki ortaöğretim okullarında görev yapan 2806 öğretmenin 1/2'sine basit tesadüfi yöntemle uygulanmış ve bu formlardan 1020 'si değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmada verilerin çözümlenmesi aşamasında öğretmenlerin maruz kaldıkları şiddet türleri ve şiddetin nedenlerine ilişkin, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzdelik değerler, öğretmen görüşlerinin anlamlılık düzeylerinin karşılaştırılmasında ilişkili student-t testi ve tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin öğrenci ve veliler tarafından en çok sözel ve fiziksel şiddete, yönetici ve meslektaşları tarafından da en çok psikolojik şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Şiddet sonucu stresle başa çıkmada aktif başa çıkma becerisi ve plan yapma arttıkça stres düzeyinin azaldığı saptanmıştır. Öğretmenlerin uğradıkları şiddet türleriyle cinsiyet, kıdem, branş ve okul türüne göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler Ortaöğretim, Öğretmen, Şiddet, Başa çıkma

**THE ASSESSMENT OF STRATEGIES IN COPING WITH VIOLENCE THAT
TEACHERS IN SECONDARY EDUCATION ARE EXPOSED TO, AND WITH
THE STRESS THAT ARISES FROM THIS VIOLENCE
(A SAMPLE IN KAYSERI)**

Ramazan KOCA

Erciyes University, Institute Of Educational Sciences

Master's Thesis, June 2013

Consultant: Doç.Dr.Demet ÜNALAN

ABSTRACT

This research has been done to assess the strategies in coping with violence that teachers in secondary education are exposed to, and with the stress that arises from this violence.

In this research, a correlation type relational research model has been used. In collecting data, the kind of violence which teachers have been subjected to, questions related to the view of violence and COPE scale have been applied by the simple random method to half of 2806 teachers working in secondary schools and 1020 of these forms have been evaluated in the 2012-2013 educational year in the districts of Melikgazi and Kocasinan, in the province of Kayseri. In the stage of data analysis research, arithmetic mean, standard deviation, percentage value, the comparison of the significance level of teachers' opinion related student t test and one way analysis of variance have been made use of in relation to the type of violence teachers have been subjected to and the reason for violence.

As a result of the research, it has been identified that teachers are mostly exposed to verbal and physical violence by students and their guardians and mostly to psychological violence by administrators and colleagues. In coping with/handling the stress resulted from violence, it has been identified that as active handling skills and the making of plans increase the level of stress decreases. Significant differences have been identified in the violence which teachers have been exposed to according to sex, seniority, branch and type of school.

Key Words: Secondary Education, Teacher, Violence, Coping/Handling

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No:
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI.....	ii
ONAY:.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.1.2. Dünyada Diğer Ülkelerde Öğretmenlere Yönelik Şiddet Durumu.....	5
1.2. Amaç.....	6
1.3. Önem.....	7
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.6. Tanımlar.....	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	16
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	16
2.1. Şiddetin Tanımı ve Kapsamı.....	16
2.2.Saldırganlık Kavramı.....	17
2.3.Şiddet ve Saldırganlık İlişkisi.....	18
2.4. Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Şiddet Çeşitleri.....	19
2.4.1. Fiziksel Şiddet.....	20
2.4.2. Sözel Şiddet.....	21
2.4.3. Psikolojik Şiddet.....	21
2.4.4. Cinsel Şiddet/ Taciz.....	25
2.5.Şiddetin Kaynakları.....	27

Sayfa No:

2.5.1. Aileye İlişkin Faktörlerin Şiddete Etkisi	28
2.5.2. Medyanın Şiddete Etkisi.....	29
2.5.3. Psikososyal ve Fiziksel Gelişimin Şiddete Etkisi	30
2.5.4. Okul ve Arkadaş Ortamın Şiddete Etkisi	31
2.5.5. Ekonomik Durum ve Sosyal Çevrenin Şiddete Etkisi	31
2.5.6. Ahlak ve Karakter Eğitimi Yetersizliğinin Şiddete Etkisi.....	32
2.5.7. Alkol ve Madde Bağımlılığının Şiddete Etkisi.....	33
2.5.8. Beceri Düzeyi ve Akademik Başarı Düşüklüğünün Şiddete Etkisi	34
2.5.9. Disiplin Durumunun Şiddete Etkisi	34
2.5.10. Öğretmenlerin Kişisel ve Mesleki Yetersizliklerinin Şiddet Olaylarına Etkisi	36
2.6. Şiddetin Sonuçları.....	38
2.6.1 Şiddet Uygulamalarının Bireyler Üzerindeki Etkileri.....	38
2.6.2. Aile ve Sosyal Çevreye Yönelik Şiddetin Sonuçları.....	39
2.6.3. Şiddetin Örgütsel Sonuçları.....	40
2.7. İlgili Araştırmalar.....	41
2.7.1. Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Psikolojik (mobbing) Şiddetle İlgili Yapılan Araştırmalar	43
2.7.2. Sağlık ve Diğer Alanlarda Şiddetle İlgili Yapılan Araştırmalar	45
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	42
YÖNTEM.....	48
3.1. Araştırmanın Modeli	48
3.2. Evren ve Örneklem	48
3.3. Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı.....	50
3.4. Veri toplama aracı.....	51
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu ve Araçlar	51
3.4.2. Şiddete Maruz Kalma Ölçeği Faktör Yapısı.....	51
3.4.3. COPE (Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği) :	52
3.5. Veri Toplama	53
3.6. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	54
BULGULAR VE YORUMLAR	54
4.1.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları	54
4.1.1.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Öğrenciler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	54
4.1.2.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Veliler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	56
4.1.3.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Meslektaşları Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	58
4.1.4.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Yöneticiler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	60
4.2.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddete İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....	63
4.3.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Ortalamaları.....	69
4.4.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Ortalamaları.....	70
4.5.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Demografik Özelliklere Göre Ortalamaları.....	71
4.6.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Demografik Özelliklere Göre Ortalamaları	80
4.7.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejileri ile Maruz Kaldığı Şiddet Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	98
BEŞİNCİ BÖLÜM	97
SONUÇ VE ÖNERİLER	103
5.1.1. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Ait Sonuçlar	103

5.1.2. Öğretmenlerin “Öğrenciler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere İlişkin Sonuçlar	103
5.1.3. Öğretmenlerin “Veliler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelerin Sonuçları.....	104
5.1.4.Öğretmenlerin “Meslektaşları Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere İlişkin Sonuçlar.....	104
5.1.5.Öğretmenlerin “Yöneticiler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere İlişkin Sonuçlar	104
5.2.1.Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddete İlişkin Görüşlerinin Sonuçları	105
5.2.2.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Sonuçları..	106
5.2.3. Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları.....	106
5.2.4.Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Sonuçları.....	106
5.2.5.Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Branşa Göre Sonuçları..	106
5.2.6.Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Sonuçları.....	107
5.3.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Yaş Özelliklerine Göre Sonuçları.....	107
5.3.1.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Cinsiyete Göre Sonuçları.....	107
5.3.2.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Medeni Durumuna Göre Sonuçları	107
5.3.3.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Sonuçları.....	108
5.3.4.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Branşa Göre Sonuçları	108
5.3.5.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Sonuçları	108
5.4. Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejileri ile Maruz Kaldığı Şiddet Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesinin Sonuçları..	109

5.5.Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Şiddet Düzeyi İle İstatiksel Açıdan Anlamlı Farklılık Bulunmayan Değişkenler	109
5.6.Öneriler	110
5.6.1.Uygulamacılara Yönelik Öneriler	110
5.6.2.Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	110
KAYNAKÇA	112
EKLER	125
ÖZ GEÇMİŞ	135

KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
ICN	: Uluslararası Hemşirelik Konseyi
PSI	: Uluslararası Öğrenci Sağlık Güvencesi
ESPAD	: Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
EWCS	: Dördüncü Avrupa Çalışma Koşulları Anketi
COPE	: Başa Çıkma tutumlarını Değerlendirme Ölçeği

TABLOLAR LİSTESİ

		Sayfa No:
Tablo 1.	Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarındaki Şiddet Olaylarının Çeşitlerine Göre Dağılımı.....	4
Tablo 2.	Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı	50
Tablo 3.	Şiddete Maruz Kalma Ölçeği Faktör Yapısı	52
Tablo 4.	Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Öğrenciler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	55
Tablo 5.	Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Veliler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	57
Tablo 6.	Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Meslektaşları tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	59
Tablo 7.	Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Yöneticiler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları... ..	61
Tablo 8.	Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddete İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....	63
Tablo 9.	Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Ortalamaları	69
Tablo 10.	Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Ortalamaları.....	70
Tablo 11.	Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Yaşa Göre Ortalamaları	71
Tablo 12.	Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Cinsiyete Göre Ortalamaları	72

	Sayfa No:
Tablo 13. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Medeni Durumuna Göre Ortalamaları	73
Tablo 14. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Ortalamaları	73
Tablo 15. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Branşa Göre Ortalamaları	76
Tablo 16. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları	78
Tablo 17. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Ortalamaları	79
Tablo 18. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Yaşa Göre Ortalamaları	80
Tablo 19. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Cinsiyete Göre Ortalamaları.....	83
Tablo 20. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Medeni Durumuna Göre Ortalamaları	86
Tablo 21. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Ortalamaları.....	87
Tablo 22. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Branşa Göre Ortalamaları	90
Tablo 23. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları	94

Sayfa No:

Tablo 24. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Ortalamaları.....	95
Tablo 25. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejileri ile Maruz Kaldığı Şiddet Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi	98

1.GİRİŞ

Ülkemizdeki şiddet olaylarının gündemde en çok konuşulan konulardan biri olduğunu ve giderek de yaygınlaştığını görmekteyiz. Şiddet olaylarının evlerde, işyerlerinde, sokakta ve özellikle okullarda giderek yaygın bir şekilde artması öğretmenlerin verimini de etkiler düzeye gelmiştir.

Öğretmenlere yönelik fiziksel, sözel, psikolojik ve cinsel taciz gibi şiddet olaylarının artması eğitim sistemimizde önemli bir sorun haline gelmektedir. Bu şiddet olaylarının artması öğretmenler üzerinde kendini okul içinde ve dışında güvende hissetmeme, toplum içinde kendini değersiz görme, işine motive olamama, öğrencileriyle etkili iletişim kuramama gibi birtakım sorunları ortaya çıkarmaktadır.

Son dönemlerde öğretmenlere yönelik artan şiddet olaylarının daha çok yaygınlaşması öğretmenlerin maruz kaldığı şiddetin doğrudan doğruya verimliliğini etkilemesi araştırmacı tarafından büyük bir ilgiyle bu problemin üzerine gidilmesi sürecini ortaya çıkarmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde problem durumuna, araştırmanın amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına, tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Şiddet günümüzde toplumların en önemli sorunlarından birisini oluşturmaktadır. Dünya sağlık örgütü (2002) şiddeti;"Bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma" olarak tanımlamaktadır (Krug, Linda, Dahlberg v.d. 2002, 5).

Şiddet günümüzde dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaşan bireysel ve toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Toplumda şiddet içeren olaylarının artması, bu artışın okul çağı çocuk ve gençlerini de içine alacak şekilde

yaygınlaşması sonucunda hem uygulayıcıların hem de akademisyenlerin ilgi odağı olmuştur (Kılıç, 2006, 25).

İnsanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmış olan, özellikle 2000'li yıllarla birlikte gündemde sık olarak yer alan ve günümüz toplumlarının en önemli sorunlarından biri olan şiddet, sosyolojik, psikolojik, politik, felsefi psikiyatrik yönleri olan geniş bir kavramdır. Bireyin kendine yönelik şiddeti intiharla başlayarak, en küçük toplumsal birim olan ailede ve genel olarak insana yönelik olarak çok yönlü karşımıza çıkmaktadır (Gömbül ve Buldukoğlu1997; Kocacık 2000; www.adlitip.org 2012).

Şiddet, farklı şekillerde kendini göstermektedir. Baskı, eziyet, korkutma, sindirme, öldürme ya da caydırma amaçlı davranışlar toplumdan topluma farklılaşmakla beraber sürekli bir biçimde ve her toplumda yaşanmakta, günlük yaşamın bir parçası olma özelliğini hala korumaktadır (Keleş ve Ünsal, 1996, 91).

Şiddet nedenleri, failleri ve yöneldiği kesimler ile türü açısından çok boyutlu olup, niteliği görünümü ve algısı giderek değişmektedir. Sokakta, okulda, aile içinde şiddet, ihmal, istismar, intihar madde kullanımı ile beslenmekte ve giderek artan bir oranda karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, 2006, 25).

Şiddet olayları çeşitli sektörlerde görev yapan çalışanları etkilemektedir. Bu çalışanlardan birisi de öğretmenlerdir. Bilet kontrolörlerinin trende yolcular tarafından tartaklandığı, bir sağlık personelinin hastası tarafından aşağılandığı, güvenlik görevlilerinin hırsızlar tarafından öldürüldüğü, **öğretmenlerin öğrencilerinin saldırısına uğradığı** gibi haberler her gün gündemi ve ana haber programlarını meşgul etmektedir (Steffgen, 2008, 286).

Günümüzde okullarda işyerlerinde gözlemlenen saldırganlık ve şiddet olguların sayısında günden güne bir artış kaydedilmektedir. Çeşitli şiddet öyküleri ve istatistiksel verilerin yer aldığı kayıtların sayısı günden güne artarken, konu, bireysel ve örgütsel sağlık açısından da alarm vermektedir (Tınaz, 2011, 43).

Dünyada okullardaki şiddetten genellikle öğrencilerin yarattığı şiddet olayları kastedilmesine rağmen ülkemizdeki okullarda meydana gelen şiddet olaylarının bundan bazı yönlerden farklı olduğu görülmektedir. Ülkemizdeki okullarda okul personelinin hem kendi aralarında hem de öğrencilere yönelik şiddet davranışlarına zaman zaman rastlanmaktadır (MEB, 2007, 10).

Okullarda şiddet daha çok öğrenciler arasında gündeme gelse de öğretmenlerin de şiddet olaylarına zaman zaman maruz kaldıkları bilinmektedir. Ülkemizdeki okullarda meydana gelen şiddet olaylarıyla ilgili elimizde düzenli bir istatistik bulunmamaktadır. Bu nedenle okullarımızda meydana gelen şiddet olaylarının geçmişle karşılaştırıldığında gerçekten bir artış gösterip göstermediğini bilimsel olarak ortaya koymak olanaksız gibi görünmektedir. Ancak basında, okullarımızda meydana gelen şiddet olaylarıyla ilgili haberlere sıkça yer verilerek özellikle son yıllarda bu tür olayların arttığı vurgulanmaktadır (Pişkin, 2006, 43-62;Pişkin Öğülmüş, Boysan ve diğ, 2011, 10).

26 Nisan 2006-20 Mart 2007 tarihleri arasında veri tabanında okullarımızda 4379 şiddet olaylarının gerçekleştiği okullar tarafından aktarılmıştır. Vaka analiz raporunda şiddet tanımını aşağıdaki gibidir.

1.Gençler arasında yaşanan kavga, atışma, çekişme, sözel ve fiziksel olarak saldırganca davranışlarda bulunmaktadır.

2.Okulun eğitim misyonunu ihlal eden okuldaki güven ortamını tehdit eden kişilerin can ve mallarını hedef alan her türlü yıkıcı ve bozucu saldırganca eylemlerdir (MEB, 2007, 11).

Tablo 1. Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarındaki Şiddet Olaylarının Çeşitlerine Göre Dağılımı

Şiddet olayları	N	%
Fiziksel Zarar Veren (yumruk, tekme, tokat vb.)	1839	34,5
Madde kullanımı (alkol/uyuşturucu/ilâç/vb)	347	6,5
Zorbalık/tehdit/sataşma	1267	22,7
Cinsel taciz	137	2,6
Eşyaya/mala zarar verme	471	8,8
Çalma/gasp	254	4,8
Okula silah/kesici-delici alet getirme	315	5,9
Çete oluşturma/katılma	44	0,8
Ateşli/kesici/delici silahla yaralama	112	2,1
Dedikodu/lakap takma	537	10,1
Ateşli/kesici/delici silahla ölümlü olay	15	0,3

Kaynak: MEB, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Araştırma sonuçlarına göre; eğitim ortamlarında yaşanan şiddet, ağırlık sırasına göre sözel, duygusal, fiziksel ve cinsel şiddet biçimindedir. Mayıs 2006 sonu itibariyle başlayan ve 5 ay süren basın taramasına göre okullarda meydana gelen fiziksel olaylarda 14 öğrenci öldürülmüş, 104 öğrenci ve 3 öğretmen yaralanmıştır (Hürriyet Gazetesi, 29 Mayıs 2006).

Bugünkü okulların sorunlarının başında fiziksel ve sözel şiddet, saldırı, cinayet ve uyuşturucu kullanımı gibi suçlar oluşturmaktadır. Bu durumda okul yöneticileri ve öğretmenler, zamanlarının büyük bir kısmını bu olumsuzlukların önlenmesine harcamaktadırlar. Bu da eğitim ve öğretimin ciddi anlamda sekteye uğramasına neden olmaktadır (Yavuzer, 2001,56; Yavuzer, 2004, 219; Çalık ve Kurt, 2006, 100).

Artan şiddet olayları, okulların güven ve huzurunu tehdit eder hale getirmiştir. Ayrıca okulda kazanılan ferdin bir davranışı halinde, diğer öğrenciler tarafından edinilen öğrenilmiş şiddet eylemleri ilerleyen yıllarda aile ve meslek hayatında şiddete eğilimleri de beraberinde getirebilmektedir. Okullarda öğrenmenin istenilen düzeyde gerçekleşmesi ve eğitimsel hedeflere ulaşılması için en temel koşullardan

biri; öğrencilerin ve okul personelinin kendilerini güvende ve özgür hissettikleri bir eğitim ortamının sağlanmasıdır (Özer, Dönmez, 2007, 299). Okullarda eğitimin aksatılmadan yürütülmesi ve istenilen eğitimin verilebilmesi için güvenliğin sağlanması çok önemlidir (Pişkin, 2006, 43-62).

Birçok kişi şiddeti bir çözüm yolu olarak görmekte, sorunla baş etme ve etkili iletişim becerilerini kullanamamaktadır. Son zamanlarda okullarda yaşanan şiddet olaylarının artması, öğrencilerin en ufak bir tartışmada bile şiddeti tercih etmeleri ve hatta ölümlerle sonuçlanan olaylardaki artış, şiddetin ne denli yaygın ve ciddi bir sorun olduğunun göstergeleridir (Benbenishty ve Astor, 2005).

Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının artması başta eğitim sistemimizde olmak üzere toplum içinde de çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bireyleri ve toplumu şekillendiren onlara yön veren en önemli araçlardan birisi olan öğretmenlerin yaşamış olduğu şiddet olaylarının olumsuz sonuçları tekrar toplum üzerinde görülmektedir. Bu nedenle eğitim sistemimizin en önemli unsurlardan olan öğretmenlerin yaşadıkları bu şiddet olaylarının artması önemli bir problem haline gelmiştir. Araştırmanın problem cümlesini “Ortaöğretim öğretmenlerinin maruz kaldıkları şiddet ve şiddet sonucu ortaya çıkan stresle başa çıkma stratejileri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.1.2. Dünyada Diğer Ülkelerde Öğretmenlere Yönelik Şiddet Durumu

Dünya genelinde 1960 yılından beri şehir okullarında meydana gelen saldırganlık içeren suçlar %100, öğretmenlere yönelik saldırılar % 7100, narkotik içerikli suçlar % 1000, hırsızlık v.b. suçlar ise %306 oranında artış göstermiştir. Bununla birlikte, 1990 yılından sonra özellikle Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki okullarda şiddet eylemleri, okul baskınları ve intihar vakaları giderek daha sık görülmeye başlanmıştır (Greene,2005,236-253;Akt. Çankaya, 2009, 97).

ESPAD’ın (European School Survey on Alcohol and Other Drugs, World Health Organization, 2001).1999 yılında, otuz Avrupa ülkesini ve standart bir anketle ABD’yi içine alan çalışmada;10.Sınıf öğrencilerinin son bir yılda % 1.8’i bir öğretmeni dövmüştür. Yine ESPAD’ın 2003 yılında liseli ve kolejliilerin itiraf ettiği şiddet olaylarında erkek öğrencilerin öğretmenlerden birine vuranlar oranı 1999’da

% 3,3 iken 2003 yılında % 3,9 yükselmiştir. Kız öğrencilerde ise 1999'da % 0.7 seviyesinde olduğu belirtilmiştir (Akt.Debarbieux, 2009, 99-100).

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, Kayseri ili Melikgazi ve Kocasinan İlçelerinde resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin maruz kaldığı şiddet ve başa çıkma stratejilerine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin kimler tarafından şiddete maruz kaldıkları?
  - 2) Ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin hangi şiddet türlerine maruz kaldıkları?
  - 3) Ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin görüşlerinin neler olduğu?
  - 4) Ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin maruz kaldığı şiddetin bireysel ve örgütsel sonuçlarının neler olduğu?
  - 5) Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin şiddet sonucu stresle başa çıkma stratejileri ile maruz kaldığı şiddet düzeyleri arasındaki ilişki düzeyinin olup olmadığı?
  - 6) Ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin maruz kaldığı şiddet ve şiddet sonucu stresle başa çıkma stratejilerine ilişkin görüşleri;
    - a) Cinsiyet
    - b) Kıdem
    - c) Medeni durum
    - d) Şiddetin kimden görüldüğü
    - e) Şiddet türleri ve şiddet sonucu stresle başa çıkma stratejisi
- Değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Önem

Bir örgütün temel görevi çalışanına değer vermesi, sosyal ve duygusal açıdan ona sağlıklı, güvenli ve doyumlu bir çalışma ortamı sağlamasıdır. Bu alanda yapılan pek çok araştırma, çalışanlarının ruhsal ve toplumsal ihtiyaçlarını doyuran örgütlerin daha etkili ve üretken olabildiklerini ortaya koymaktadır. Çalışan mutluluğunun önemini kavrayan örgütler, iş ve yaşam şartlarını iyileştirme yollarını araştırarak bu konuda önlemler almakta ve bazı çalışmalar yapmaktadır (Aydın, 2009: 23).

Çalışanların, içinde buldukları çalışma koşullarından memnun olmamaları, ekip çalışması ve birliktelik ruhunun bozulması sonucunda başarılı iş sonuçlarının ortaya çıkmasına engel olmaktadır (Tınaz, 2011, 162).

Günümüzde iletişim ve etkileşimin daha yoğun yaşandığı okullardaki örgütsel ve sosyal ilişkilerin, öğretmenlerin performansında, örgüte bağlılığında ve ruh sağlığında önemli bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu önem yalnızca çalışan için değil, örgütün sağlığı ve etkililiği için de geçerlidir. Çünkü çalışanlar örgütün insan gücü kaynağını oluşturur ve (Başaran,2000, 145)'a göre örgütü amaçlarına ulaştıracak en temel ögedir.

Okullarımızda meydana gelen ve şiddet ögesi içeren davranışların sıklık düzeyini belirleme, nedenlerini ortaya koyma, idareci ve öğretmenlerin şiddet içeren davranışlar karşısındaki tutumlarının nasıl olduğunu araştırma, sorunun çözümlenmesi açısından ciddi önem arz etmektedir (Gökdaş, 2007, 267).

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde sınırlı sayıda araştırma olduğu, bu araştırmalarında çoğunlukla mobbing (psikolojik şiddet) üzerinde olduğu görülmektedir. Fakat öğretmenlerimiz sadece psikolojik şiddete maruz kalmamakta, bunun yanında da öğretmenlerimize karşı son yıllarda fiziksel şiddetin, cinsel tacizlerin ve sözel saldırıların da arttığını görmekteyiz. Bu konuların öğretmenlerimiz için endişe ve kaygı verici düzeye geldiği ve öğretmenlerimizin iş ortamlarında genel bir memnuniyetsizlik duydukları gözlenmektedir.

Ülkemizde ortaöğretim öğretmenlerinin maruz kaldığı şiddete ilişkin yeterli derecede bir araştırmanın yapılmamış olması, her geçen gün şiddete maruz kalan öğretmenlerin en önemli sorunu haline gelmektedir. Bu sorunun araştırılması ve baş etme stratejilerinin geliştirilmesi nedeniyle bu konuda yapılan araştırma önem arz

etmektedir. Bu araştırmanın sonucunda öğretmenlerin maruz kaldıkları şiddete dikkat çekilmesi ve yapılacak ilgili araştırmalara kaynak yaratması bakımından katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırma anketlerinin, gönüllü öğretmenler tarafından doldurulduğu için içtenlikle cevaplamış oldukları düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, 2012-2013 eğitim öğretim yılında, Kayseri İli Melikgazi ve Kocasinan İlçelerinde bulunan ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma MEB'e bağlı resmi ortaöğretim okullarıyla sınırlı tutulmuş, özel ortaöğretim okulları çalışmaya dahil edilmemiştir.
3. Araştırmada veri toplama aracı olarak ölçek kullanıldığı için bu tip araçların niteliğinden doğan sınırlılıklar ve sorunlar bu araştırma için de geçerlidir.

1.6. Tanımlar

Şiddet: Karşıt görüşte olanlara inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma, şiddet göstermek kaba sert davranmak anlamlarına gelmektedir (TDK, 2005).

Saldırganlık; Öfke, düşmanlık, rekabet, engellenme, korku gibi durumlardan kaynaklanan ve karşısındakine zarar vermeyi, onu durdurmayı, ona engel olmayı ya da kendini korumayı hedefleyen fiziksel, sözel veya sembolik her türlü davranıştır (Budak, 2003, 648)

Fiziksel Şiddet: Bir kişi ya da gruba fiziksel, seksüel veya psikolojik zarar veren fiziksel güç kullanımı (ILO/ICN/WHO/PSI 2003, 21).

Psikolojik Şiddet/ Mobbing: İşyerinde diğer çalışanlar veya işveren tarafından tekrarlanan saldırılar şeklinde uygulanan bir çeşit psikolojik terördür(Tınaz,2011,8)

Sözel Şiddet: Bireye ya da mesleğine yönelik, bireyin gururunu kıran, utandıran, haysiyet ve kişilik değeri eksikliğine, saygısızlığa işaret eden, baskı oluşturan,

suçlayıcı sözler ve küçültücü yorumlar olarak tanımlanabilir (ILO/ICN/WHO/PSI 2003,21).

Hakaret: Haysiyet ve kişilik değeri eksikliğine saygısızlığı işaret eden aşağılayıcı küçültücü davranış olarak tanımlanmaktadır (ILO/ICN/WHO/PSI 2003,21).

Yıldırma/Zorbalık: Çalışanlara ferdi olarak ya da bir grubuna, aşağılayıcı veya alçaltıcı, kinci, zalim veya kötü niyetli teşebbüs doğrultusunda tekrarlayan ve aşırı saldırgan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Şiddetin Tanımı ve Kapsamı

Şiddet, sözlükte bir hareketin, gücün derecesi, sertlik; karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma; duygu ve davranışta aşırılık anlamlarına gelmektedir. Şiddet göstermek ise, kaba, sert davranmak; şiddete başvurmak da kaba kuvvet kullanmak anlamlarında kullanılmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2005).

Şiddet; yıkıcı, yok edici saldırganlığın bir biçimi olarak kişilere ya da nesnelere çeşitli boyutlarda zarar vermeyi içeren güçlü, kontrolsüz, aşırı, birdenbire, toplu ya da bireysel görülebilen bir olgudur (Yıldırım, 1998: 25). Şiddet, fiziksel güç ya da kuvvetin, bir birey ya da grup üzerinde sakatlık, ölüm, psikolojik rahatsızlık, gelişim bozukluğu gibi problemlere yol açabilecek şekilde, bir bireye ya da bir gruba karşı kasıtlı olarak kullanılmasıdır (Tınaz, 2011, 41).

Dar anlamda şiddet, insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen sert ve acı verici bir edim olarak tanımlanırken, geniş anlamda şiddet insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri açıkça ölçülemeyen, dolaylı ve somut bir biçimde hissedilen çeşitli baskılar şeklinde tanımlanmaktadır (Ünsal 1996, 32-35).

Günlük yaşantıda karşılaşılan engellerin aşılması, sorunların çözülmesi için gerekli olan saldırgan davranışlarla, özellikle atak (cüretkar) girişimlerle şiddet arasındaki ilişki ve sınır sürekli tartışma konusu olmuştur. Şiddet, kızgınlık, öfke, kin, nefret, düşmanlık gibi duygu durumlarının etkinlik kazandığı saldırganlık biçimi olarak tanımlanabilir. İnsanda saldırgan davranışlar kalıplaşmış olup, kızgınlık öfke durumunu dışa yanıtlan yüz mimiğinden ya da bir sözcükten, doğayı canlıyı yıkıp, yakan, yok eden şiddet eylemlerine kadar geniş bir yelpazeyi içine alır (Köknel, 1996, 20).

Şiddet kavramının anlamının kökenine doğru gidildikçe, değer yargıları kaybolmakta ve yerini kontrol dışı bir güce bırakmaktadır. Sözü edilen bu güç, belirli sınırları aştığı veya bir düzeni bozduğu zaman şiddet olarak tanımlanmaktadır (Michaud, 2002, 6-7). Karşılıklı ilişkiler ortamında, bir veya birkaç kişinin, doğrudan veya dolaylı, sistemli ya da sistemsiz olarak, diğer kişi ya da kişilerin bedensel, ahlaki, moral ve manevi bütünlüğüne, mallarına, simgesel, sembolik veya kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranmasını şiddet kapsamında ele almıştır. Sonuç olarak insanların fiziksel ya da psikolojik olarak acı çekmesine neden olabilecek her davranış biçimi şiddet olarak kabul edilebilir (Michaud, 1991,10-11).

2.2.Saldırganlık Kavramı

Türkçede saldırı; kötülük yapmak, yıpratmak amacıyla, bir kimseye doğrudan bir eylemde bulunma, hücum, taarruz, tecavüz; saldırganlık ise; saldırgan olma durumu, saldırgan biçimde davranma, bireyin kendi düşünce ve davranışlarını dıştaki direnmelere karşı zorla benimsetme çabası şeklinde tanımlanmaktadır (TDK,2005,1689).

Saldırganlık; öfke, düşmanlık, rekabet, engellenme, korku gibi durumlardan kaynaklanan ve karşısındakine zarar vermeyi, onu durdurmayı, ona engel olmayı ya da kendini korumayı hedefleyen fiziksel, sözel veya sembolik her türlü davranıştır (Budak, 2003, 648).

Freud'a göre saldırganlık, insanın kendine yönelik olan yıkıcı eylemlerinin dış dünyadaki nesnelere çevrilmesidir. Freud, insanın kendisine karşı olan saldırganlığını, kayıp nesneye karşı hissedilmiş ikilem ve onun içerdiği şiddet ve saldırganlığın şahsın kendisine yönelmesi şeklinde açıklamıştır (Ersevim, 1997, 22).

Saldırgan davranışlar ve şiddet eylemleri, öfke, kaygı, korku gibi duygu durumlarının sonucudur. Diğer yandan, saldırgan davranışlar ve şiddet eylemleri söz konusu duygu durumlarına da yol açabilir. Bu duygular, insanın ruhsal yaşantısında gerilemeler yapar, çocukluk çağının ya da ilk ve ilkel insanın düşünce sistemi, yapısı ortaya çıkar. Bu düşünce sisteminin etkisi altında insan kendisinin iyi, güzel, doğru düşündüğüne, haklı olduğuna, başkalarının da hatalı, olumsuz, çirkin düşündüğüne ve yanlış yaptığını inanır. Kendisi gibi düşünmeyenlere hoşgörü göstermez ve

onlarla bir arada olmaya dayanamaz. Diğerlerinin düşüncelerini Şeytani olarak değerlendirir ve Şeytani güçleri yok etmenin gerekli olduğuna inanır (Köknel, 2000, 27).

2.3.Şiddet ve Saldırganlık İlişkisi

Şiddet ve saldırganlık kavramları genellikle birbirlerinin yerlerine kullanılmalarına rağmen aynı anlama gelmemektedirler. Kökeni söz konusu olduğunda, bilimsel araştırmalarda ve özellikle de psikoloji ve sosyal psikolojide Şiddet yerine ifade edilen kavram saldırganlıktır (Koç,2009, 22).

Şiddet, saldırganlığın bir türüdür ve saldırgan davranışın uç noktasıdır. Bütün saldırgan davranışlar, şiddet içermeyebilir (Kılıcıgil,2003, 323-330). Gerçekte şiddet ve saldırganlık kavram olarak birbirine benziyor görünmelerine rağmen ve gündelik yaşamda zaman zaman birbirlerini tamamlar biçimde kullanılmalarına rağmen farklı birer olgu olarak değerlendirilmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı,1998:8). Saldırganlık, diğer bir bireye zarar vermek amacıyla kasıtlı olarak yapılmış davranışlar çeşididir. Saldırgan davranışta bulunan kişi bu davranışın hedef alınan kişiye zarar vereceğine ve hedef kişinin de bu davranıştan kaçınacağına inanmaktadır. Kaza sonucu zarar vermek saldırganlık değildir, çünkü kasıt içermez. Şiddet hedef olarak aşırı şiddet içeren (ölüm gibi) saldırganlıktır (Uysal, 2003: 7).

Saldırgan davranışlar ve şiddetle ilgili literatür incelendiğinde üzerinde uzlaşa sağlanmış bir tanım bulunmamakla beraber, genel olarak tanımlarda iki temel ayırım bulunmaktadır: Bunlardan birincisi şiddet ve saldırgan davranışları birbirinden ayıran yaklaşımdır ve ikincisi ise, bu iki kavramı birbirinden ayrı görmeyen yaklaşımdır (Özdevecioğlu, 2003, 80).

Şiddet herhangi bir saldırganlık davranışıdır. Kişiyi veya kişileri incitmeye acı vermeye ya da eşyalarına zarar vermeye neden olur; kimi zamanda suç olarak nitelendirilecek davranışlarla son bulur. Şiddet rastgele veya planlı olarak gerçekleştirilebilir. Rastgele yaşanan Şiddet birden ortaya çıkan bir duruma verilen tepkisel bir davranıştır ve savunucu saldırganlık olarak değerlendirilebilir (Bilgin, 2008, 45).

Şiddetin ve saldırganlığın, bireysel sapma ve hastalık olarak veya toplumsal etkileşime bağlı olarak ortaya çıktığı yönünde görüşler bulunmaktadır. Bazı

kısıtlamalarla karşı karşıya kalan kişilerin aşırı etkiler ve ağır tahrikler sonucu şiddete başvurduğu, kişilerin buldukları ortam ve psikolojik durumun korku ve düşmanlık uyandırdığı görülmüştür (Polat, 2001).

Şiddet ve saldırganlık terimleriyle ilgili olarak zorbalık terimi de kullanılmaktadır. Buna göre zorbalık, bir insanın belirli bir süre boyunca sürekli tekrar eder biçimde birinin veya birilerinin isteyerek ve bilerek sözel, fiziksel veya psikolojik olarak olumsuz davranışlarına maruz kalması şeklinde tanımlanmaktadır (Pişkin, Ögülmüş, Boysan, 2011, 5-6)

Zorbalığın ayırt edici özelliklerini ise şu şekilde sıralamışlardır:

- Zorbalık, bilinçli olarak yapılan ve mağdura fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik zarar verme amacı güden söz ve/veya eylemlerdir.
- Zorbalık olarak nitelenen davranışların belli bir süre boyunca tekrarlanma özelliği vardır. Bu yönüyle zorbalık, bir kez gerçekleşen diğer saldırgan davranışlardan farklıdır. Örneğin, ayda en az 2-3 kez her hangi bir zorbalık türüne uğrayanlara mağdur, ayda en az 2-3 kez zorbaca eylemlerde bulunanlara da zorba denir.
- Zorbalığa uğrayan kişilerin kendini koruyamayacak ve savunamayacak durumda olması söz konusudur.
- Zorbalar eylemlerini bireysel veya grupta yapabildikleri gibi, kurbanlar da bu eylemlerden bireysel ya da grup olarak zarar görebilmektedirler.

Zorbalar, saldırgan davranışlarına genellikle mazeretler bulur ve zorbalıkla sosyal, psikolojik veya başka kazanımlar elde ederler.

2.4. Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Şiddet Çeşitleri

Şiddet değişik biçimlerde sınıflandırılmasına karşın ana hatları ile sözel, fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet olmak üzere dört ana başlık altında toplanmaktadır (Ayrancı, Yenilmez, Günay ve diğ. 2002, 2).

WHO (2003), şiddetin değişik boyutlarını ele alarak daha ayrıntılı bir sınıflandırmasını yapmıştır. Bu sınıflamaya göre şiddet; fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, sözlü saldırı, kabadayılık/zorbalık, tehdit, cinsel taciz ve ırkçı taciz şeklinde sınıflandırılmıştır (ILO/ICN/WHO/PSI 2003).

Şiddetin eğitim ortamlarında görülen boyutlarına göre sırasıyla sözel şiddet, duygusal şiddet, fiziksel şiddet ve cinsel şiddet şeklindedir.

2.4.1. Fiziksel Şiddet

Bir kişi ya da gruba fiziksel, seksüel veya psikolojik zarar veren fiziksel güç kullanımı olarak tanımlanır. Yumruklama, tekmeleme, tokatlama, bıçaklama, tabancayla vurma, ısırma, elle sarkıntılık etme gibi eylemleri içerir (ILO/ICN/WHO/PSI 2003, 21).

Fiziksel şiddet kapsamında ele alınabilecek eylemler şu şekilde belirtilmektedir:

- Saç ve kulak çekme, itme, dürtme
- Kolunu ya da bacağı bükme
- Çimdik atma, ısırma
- Üzerine bir şeyler fırlatma, zarar verici maddeler atma
- Oturacağı yere rahatsız edici bir cisim koyma
- Isırma
- Omuz, dirsek, kafa atma, başını duvara veya sıraya vurma
- Tekme atma, çelme takma
- Herhangi bir cisimle (sopa, cetvel vb.) vurma
- Tokat atma, yumruk atma
- Kafaya vurma, enseye vurma
- Kesici aletlerle saldırma veya korkutma (bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb.)
- Ateşli ve patlayıcı silahlarla (tabanca, kuru sıkı vb.) saldırma ya da korkutma (Pişkin, Öğülmüş, Boysan, 2011, 5-6).

Fiziksel şiddet öğretmenlerin son yıllarda maruz kaldıkları yaygın şiddet olaylarının başında yer almaktadır. Konuyla ilgili Türk Eğitim-Sendikasının yapmış olduğu

araştırmada öğretmenlerin %11.5'i fiziki şiddete maruza kaldıklarını belirtmişlerdir (Türk Eğitim-Sen, 2012, 17).

2.4.2. Sözel Şiddet

Sözel şiddet (verbal abuse) bireye ya da mesleğine yönelik, bireyin gururunu kıran, utandıran, haysiyet ve kişilik değeri eksikliğine, saygısızlığa işaret eden, baskı oluşturan, suçlayıcı sözler ve küçültücü yorumlar olarak tanımlanabilir. (ILO/ICN/WHO/PSI 2003).

Konuyla ilgili yapılan araştırmada sözel olarak uygulanan şiddet davranışları “küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme, hakaret etme, küçük düşürme, utandırma, dalga geçme, alay etme, incitme, kızdırma, ağlatma, saçının rengi, görünüşü, giysileri, beden ölçüsü ya da bedensel özrüyle alay etme, aksanı ya da konuşma tarzıyla alay etme, anne, baba ya da ailesinin özelliklerini alay konusu yapma, zeka ve öğrenme düzeyiyle alay etme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma, aşağılayıcı bir biçimde gülme” olarak sıralanmışlardır (Pişkin, Öğülmüş, Boysan, 2011, 6-7).

Sözel veya sözlü şiddeti değişik araştırmacılar, nefret suçu olarak, bireylerin birbirlerine onur kırıcı sözler söylemesinin hem sindirici hem de yıkıcı özelliğe sahip olduğunu; açıkça ya da kurnazca gizleyerek bireyin yetki ve yeteneğine ilişkin küfürler, düşmanca sözler, tutarsız yorumlar ve dedikodular şeklinde açıklamışlardır (Wesler ve Preble, 2003; Cooper ve Swanson, 2002).

Öğretmenlerin maruz kaldıkları şiddet türlerinden en yaygını sözel şiddettir. Türk Eğitim-Sen'in öğretmenlerin sosyo-ekonomik durumları ve mesleki sorunlarını tespit etmek amacıyla yapmış olduğu ankette öğretmenlerin % 69.2'si veli ya da öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğradıklarını belirtmişlerdir (Türk Eğitim-Sen, 2012, 17).

2.4.3. Psikolojik Şiddet

Bir kişi ya da gruba fiziksel, mental, ruhsal, manevi ve sosyal gelişim açısından zarar veren ve fiziksel güçle tehdit de dâhil kasıtlı güç kullanımı olarak tanımlanabilir. Hakaret, (kabadayılık)/ mobbing, taciz ve tehditleri içerir (ILO/ICN/WHO/PSI 2003).

Hakaret haysiyet ve kişilik değeri eksikliğine saygısızlığı işaret eden aşağılayıcı küçültücü davranış olarak tanımlanırken; yıldırma (zorbalık) ise, çalışanlara ferdi

olarak ya da bir grubuna, aşağılayıcı veya alçaltıcı, kinci, zalim veya kötü niyetli teşebbüs doğrultusunda tekrarlayan ve aşırı saldırgan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (ILO/ICN/WHO/PSI 2003).

Sağlam'a (2008) göre zorbalık, içinde fiziksel şiddeti de barındırırken, mobbing daha ziyade fiziksel değil psikolojik baskı ve yıldırma politikalarının benimsendiği iş yeri psikolojilerini tanımlamada kullanılmaktadır.

Latince'de "kararsız kalabalık" anlamına gelen "mobile vulgus" sözcüklerinden türeyen "mob" sözcüğü, İngilizce kanun dışı şiddet uygulayan düzensiz kalabalık veya "çete" anlamına gelmektedir."Mob" kökünün İngilizce eylem biçimi olan "mobbing" ise; psikolojik şiddet, kuşatma, taciz, rahatsız etme veya sıkıntı verme anlamına gelmektedir(http://en.wikipedia.org/wiki/Oxford_Advanced_Learner's_Dictionary-).

Mobbing (psikolojik şiddet) ilgili yapılan bir diğer araştırmada mobbingi şu şekilde tanımlamıştır. İşyerinde diğer çalışanlar veya işveren tarafından tekrarlanan saldırılar şeklinde uygulanan bir çeşit psikolojik terördür. Kavram, çalışanlara üstleri,astları veya eşit düzeydeki çalışanlar tarafından sistematik biçimde uygulanan her türlü kötü muamele,tehdit,şiddet,aşağılama gibi davranışları ifade eden anlamlar içermektedir (Tınaz, 2011, 8).

Leymann' da mobbingi birinin (nadir olarak birkaç kişinin), bir veya daha fazla kişi (nadir olarak dört kişiden fazla) tarafından, her gün ve birkaç ay süre ile sistematik olarak duygusal yönden zarar verici davranışlara maruz bırakılması şeklinde tanımlamaktadır (Leymann,1996, 167-168).

Öğretmenlik meslek olarak şiddete maruz kalma bakımından önde gelen meslekler arasında bulunmaktadır. İşyerinde şiddete ilişkin başlıca risk faktörlerini belirleyen çalışmalar arasında, sektörün yanı sıra, yapılan iş ve mesleğin de mağdur olmada ve şiddete maruz kalmada oldukça etkili olduğu anlaşılmaktadır Bunlar; Kamusal ve sağlık bakım hizmeti sağlayan işlerde çalışanlar, toplum ile iletişim içinde olan bir işte çalışanlar oluşturmaktadır. Bu mesleklerin başında hemşireler, ambulans görevlileri, sosyal hizmet uzmanları, öğretmenler, kamu yöneticileri gelmektedir. (EWCS, 2008).

Öğretmenlik hizmet sektöründe yer aldığından sürekli öğrenci ve velilerle iletişim içerisinde bulunmaktadır. Şiddetin sektörel görülme sıklığına bakıldığında “Dördüncü Avrupa Çalışma Koşulları Anketi” (EWCS, 2005, 2-9). Çalışanların yaklaşık % 5’i işyerinde şiddet, sataşma ya da tacize maruz kaldığını belirtmektedir. Eğitim ve sağlık sektöründe çalışanların fiziksel şiddet tehdidiyle karşılaşması olasılığı üretim sektöründe çalışanlardan altı kat daha fazla olduğu belirtilmektedir. Genç kadınlar başta olmak üzere, kadınlar sataşma ya da tacize erkeklerden daha çok maruz kaldıkları araştırma sonuçlarında belirtilmiştir.

Öğretmenler çalıştıkları okullarında meslektaşları veya idareciler tarafından çeşitli şiddet olaylarıyla karşılaşmaktadırlar. Çalışanların dolayısıyla öğretmenlerin iş yerlerinde en çok karşılaştıkları psikolojik şiddet davranışlarını, Leymann (1993) beş ana başlık altında 45 ayrı davranış ile tanımlanan “Mobbing Tipolojisi” altında toplamıştır. Dr. Heinz Leymann’ın tipolojisine göre psikolojik şiddet davranışları gruplar halinde aşağıdaki gibidir:

- **Birinci Grup (İletişim Biçimine Saldırıları)**

- Üstünüz kendinizi gösterme olanaklarınızı kısıtlar.
- Sözüünüz sürekli kesilir.
- Meslektaşlarınız veya birlikte çalıştığınız kişiler kendinizi gösterme olanaklarınızı kısıtlar.
- Yüzünüze bağırılır veya yüksek sesle azarlanırsınız.
- Yaptığınız iş sürekli eleştirilir.
- Özel yaşamınız sürekli eleştirilir.
- Telefonla rahatsız ediliyorsunuz.
- Sözlü tehditler alırsınız.
- Yazılı tehditler gönderilir.
- Jestler ve bakışlarla ilişki reddedilir.
- İmalar yoluyla ilişki reddedilir.

- **İkinci Grup (Sosyal İlişkilere Saldırıları)**

- Çevrenizdeki insanlar sizinle konuşmaz.

- Kimseyle konuşamazsınız, başkalarına ulaşmanız engellenir.
  - Size diğerlerinden ayrılmış bir işyeri verilir.
  - Meslektaşlarınızın sizinle konuşması yasaklanır.
  - Sanki orada değilmışsiniz gibi davranılır.
- **Üçüncü Grup (İtibara Saldırıları)**
    - İnsanlar arkanızdan kötü konuşur.
    - Asılsız söylentiler ortada dolaşır.
    - Gülünç duruma düşürülürsünüz.
    - Akıl hastasıymışsınız gibi davranılır.
    - Psikolojik değerlendirme / inceleme geçirmeniz için size baskı yapılır.
    - Bir özrünüzle alay edilir.
    - Sizi gülünç duruma düşürmek için yürüyüşünüz, jestleriniz veya sesiniz taklit edilir.
    - Dini veya siyasi görüşünüzle alay edilir.
    - Özel yaşamınızla alay edilir.
    - Milliyetinizle alay edilir.
    - Özgüveninizi olumsuz etkileyen bir iş yapmaya zorlanırsınız.
    - Çabalarınız yanlış ve küçültücü şekilde yargılanır.
    - Kararlarınız sürekli sorgulanır.
    - Alçaltıcı isimlerle anılırsınız. Cinsel imalar.
  - **Dördüncü Grup (Kişinin Yasam Kalitesi ve Mesleki Durumuna Saldırıları)**
    - Sizin için özel bir görev yoktur.
    - Size verilen işler geri alınır, kendinize yeni bir iş yaratamazsınız.
    - Sürdürmeniz için anlamsız işler verilir.
    - Sahip olduğunuzdan daha az yetenek gerektiren işler size verilir.

- İsiniz sürekli değiştirilir.
  - Özgüveninizi etkileyecek işler verilir.
  - İtibarınızı düşürecek şekilde, niteliklerinizin dışındaki işler size verilir.
  - Size mali yük getirecek genel zararlara sebep olunur.
  - Eviniz ya da işyerinize zarar verilir.
- **Beşinci Grup (Kişinin Sağlığına Doğrudan Saldırımlar)**
    - Fiziksel olarak ağır işler yapmaya zorlanırsınız.
    - Fiziksel şiddet tehditleri yapılır.
    - Gözünüzü korkutmak için hafif şiddet uygulanır.
    - Fiziksel zarar verilir.
    - Cinsel taciz (1993; Akt: Tınaz, 2011, 54-57).

Öğretmenlerin okullarında veya işyerlerinde karşılaştıkları şiddet olaylarının birtakım nedenleri bulunmaktadır. Beswick ve arkadaşları psikolojik şiddetin nedenlerine yönelik örgütsel nedenler olarak üç farklı kategoride ele alınabileceği belirtmişlerdir. Bunlardan kişisel nedenler olarak; saldırgan ve mağdurun kişilik özelliklerini, sosyal nedenler olarak; düşmanca örgüt kültürü ve iklimi ile modern kültürün güçlüklerini; örgütsel nedenler olarak ise; isteki değişimler (yönetici veya yönetimin değişimi, geniş örgütsel değişim), rol çatışması, rol belirsizliği, liderin kalitesi (liderin düşük iş tatminine neden olması, umursamaz liderlik tarzı, otokritik liderlik tarzı), negatif iş çevresi, kontrol ve otonomiden yoksunluğu şeklinde sıralamıştır (Beswick, 2004, 19-20).

2.4.4. Cinsel Şiddet/ Taciz

Cinsel taciz (sexual harrasment): Herhangi bir istenmeyen, karşılık verilemeyen ve hoş karşılanmayan, kişiyi zora sokacak ve kişiyi tehdit edilmiş aşağılanmış ve utanmış hale getiren saldırgan seksüel davranış olarak tanımlanabilir (ILO/ICN/WHO/PSI 2003).

Cinsel şiddet davranışlarını belirten bir diğer araştırmada cinsel şiddeti ; “cinselliği çağrıştıran beden ve yüz ifadelerini kullanma (dudağını yalama, göz süzme, el-kol

hareketleri yapma vb.), yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme, birini onun isteği dışında cinsel amaçla öpme, dokunma ya da bunları yapmaya çalışma, birinin giysilerini (etek, eşofman vb.) isteği dışında açarak rahatsızlık verme, rahatsız edici cinsel içerikli fiziksel sakalar yapma, cinsel içerikli isim takma (gay, lezbiyen, sapık vb.), rahatsız edici cinsel içerikli sözel sakalar yapma, istemediği halde cinsel konuları konuşmaya zorlama, cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma, tuvaletin duvar ya da kapısına, birinin adını kullanarak cinsel içerikli sözler yazma ya da resim yapma” olarak tanımlamışlardır (Pişkin, Öğülmüş, Boysan, 2011, 8).

Şimşek (1999), cinsel taciz ve bunun da özelinde ”işyerinde cinsel taciz”, ilgili çalışana saldırı olduğunu belirterek; çalışan kişilerin kendilerinde tehdit edilme, aşağılanma, korunmaya muhtaç düşürülme veya tacize uğrama hislerine kapılmalarına neden olduğunu sonuçta çalışanın performansını etkileyip, iş güvencesini zayıflattığını ve iş ortamında düzenin bozulmasına neden olduğunu belirtmektedir.

Öğretmenler çalıştıkları yerlerde cinsel taciz olaylarıyla karşılaşabilmektedirler. Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda bir davranışın işyerinde cinsel taciz olarak değerlendirilmesinde ille de aşağıda bahsedilen unsurların tamamını içermesi gerektiğinin anlaşılması belirtilmektedir. Bunlar:

- Davranışın işyerinde veya işle ilgili bir ortamda meydana gelmesi gerekir. Örneğin, eğitim kurumları açısından baktığımızda dershanede, konferans salonunda, kütüphanede, okul binalarında verilen partilerde, okul dışında da olsa okulun düzenlediği gezilerinde olabilecek cinsel tacizler işyerinde cinsel taciz olarak değerlendirilir.
- Davranışın kişinin cinsiyeti, cinsellik veya cinsellik çağrıştıran konularda olması gerekir. Örneğin, kadınların daha az zekalı olduğunu belirten bir söz, veya cinsellik içeren fıkralar bu kapsamda değerlendirilebilir.
- Davranışın istenmeden veya karşısındakinin onayı olmadan yapılması gerekir. İstemediği halde birisine masaj yapmaya kalkmak örnek olarak verilebilir.
- Kişinin çalışma şartlarını veya çalışma ortamını etkilemesi gerekir. Kendisinin cinsel beraberlik teklini kabul etmeyen işgöreni işten çıkaran veya

terfi ettirmeyen bir yöneticinin davranışı veya yapılan davranışlardan dolayı bir işgörenin iş veriminin düşmesi bu konularda örnek olarak verilebilir.

- Süreklilik gösteren bir davranış olması. Bazen tek bir davranış cinsel taciz olarak kabul edilebileceği gibi bazı davranışların cinsel taciz olarak değerlendirilebilmesi için tekrar eden bir davranış olması gerekir (Yeşiltaş, 2005, 149).

2.5.Şiddetin Kaynakları

Bireysel ve toplumsal şiddetin doğal, toplumsal, bedensel ve ruhsal birçok nedeni arasında sınırsız ilişki ve etkileşim söz konusudur (Köknel, 1996, 15).

Şiddetin ortaya çıkmasında değişik faktörler rol oynamaktadır. Yapılan araştırmalarda, “Şiddete ilişkin risk faktörlerini: Yoksulluk, eğitimsizlik, kötü aile koşulları, şiddete eğilimli gruplar içinde yer almak, kitle iletişim araçlarından ve popüler kültürden etkilenmek, çocuklukta yoğun şiddete maruz ve/veya tanık olmak, sosyopati ve hatta kromozom anomalileri gibi bir dizi risk faktörleri” belirlemiştir (User, Kümbetoğlu, Kolankaya, 2002,161).

Öğretmenlerin diğer meslek gruplarına göre daha stresli oldukları kabul edilmektedir. Öğretmenlerin karşılaştığı başlıca strese yol açan sorunlar; ”Öğrencilerin disiplin sorunları, aşırı kalabalık sınıflar, fazla bürokratik iş, yetersiz maaş, terfi etme güçlükleri, müdür ve idarecilerin desteğinin olmaması, bir okuldan başka bir okula isteksiz tayinler, toplumun eleştirileri, destek olmayan veliler” şeklinde belirtilmiştir (Farber, 1984; Russell, Altmaier ve Van Velzen, 1987, Akt: Balaban, 2000:2).

Öğretmenlere yönelik son yıllarda şiddet olaylarının artmasında çeşitli etmenler rol oynamaktadır. Yapılan literatür taraması ve basından elde edilen bilgilere göre bu faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Aileye ilişkin faktörler
- Medyanın etkisi
- Öğrencilerin psikososyal ve fiziksel gelişimi
- Öğrencilerin arkadaş ortamı
- Ekonomik durum ve sosyal çevre

- Ahlak ve karakter eğitimi
- Alkol ve madde bağımlılığı
- Beceri düzeyi ve akademik başarı
- Disiplin durumu
- Öğretmenin kişisel ve mesleki yetersizlikleri

Yapılan araştırmalar ve basından edinilen bilgilere göre öğretmenlerin sürekli öğrencilerle etkileşim ve iletişim içinde bulunmalarından dolayı en çok şiddete öğrenciler tarafından maruz kaldıkları görülmektedir. Bunun yanında veliler, meslektaşları ve yöneticileri tarafından zaman zaman çeşitli şiddet olaylarına maruz kaldıkları görülmektedir.

2.5.1. Aileye İlişkin Faktörlerin Şiddete Etkisi

Öğretmenlerin maruz kaldıkları şiddet olaylarının en önemli nedenlerinin başında aile faktörü gelmektedir. Özellikle öğrencilerdeki şiddet davranışlarının temeli ailede atılmaktadır. Bunun yanında velilerin öğretmenlere karşı şiddet olayları gösterdiği de görülmektedir.

Aile bağlarının zayıf olması, aile tarafından yeterli gözetim ve denetim yapılması aile içinde şiddete tanık olunması ve şiddetin pekiştirilmesi ile şiddet kullanmayı destekleyen ya da hoş gören beklentilerin, tutumların, inanışların ve duyuşların bulunması gibi ailedeki ilk öğrenme deneyimleri şiddetin temel nedenleri arasında sayılabilir (Kılıç, 2006, 35).

Şiddet uygulama, öğrenilebilen bir davranıştır. En önemli öğrenme kaynağı ise, şiddeti uygulayan kişinin kendi ailesidir. Çocuklu ve gençlik dönelerinde, aile içi şiddetin uygulandığı bir ortamda yetişenlerin, şiddet gösterme eğilimine sahip oldukları bilinmektedir. Çocuk ve ergenlerin bu şiddet ortamında büyümeleri, ileride oluşturacakları potansiyel “şiddet ailelerini” ortaya çıkaracaktır. Çocuklar ve ergenler problem çözme, dayakla susturma, sindirme olarak algılayacakları için bu iletişim biçimleri arkadaşlık ve okul yaşantılarına yansıtacaktır. Aileden yayılan şiddet toplumdaki diğer ilişkilere sızacak ve o ilişkileri deforme edip bozacaktır (Güneş, Kızıler, Enes ve diğ., 2006, 30-67).

Okullarda öğrencilerin çevresine yönelik şiddet olaylarının artmasında en önemli faktörlerden birini aile yapıları oluşturmaktadır. Okullarda ortaya çıkan şiddet davranışının kökeni, ergenlerin çocukluk dönemlerinde aile içerisindeki sosyalleşme biçimine kadar uzanabilmektedir. Çünkü ilk sosyalleşme ev ve aile içinde başlamaktadır. Agresif çocukların ebeveynlerinde de tutarsızlıklar görülmektedir. Anne babanın zorlayıcı davranışlar göstermesi çocuğun şiddet davranışları göstermesine neden olabilmektedir (Flannery,1997,19).

İlgisiz ve kayıtsız tutum, ana-babanın, çocuğu yalnız bırakma, görmezlikten gelme şeklinde dışlaması anlamına gelmektedir. Duygusal istismara yol açan böyle bir ortamda ana baba-çocuk üçgeni arasında iletişim kopukluğu gözlenmektedir. Ana-babanın ilgisizliğiyle çocuğun öğretmenine, arkadaşlarına ve yakın çevresindeki eşyalara verdiği zarar ve suçluluk davranışı arasında yakın bir ilişki bulunmuştur. Bu konuda yapılan araştırma bulgularına göre, ilgisiz ve kayıtsız ana-baba tutumu çocuğun saldırganlık eğilimini güçlendirmektedir (Yavuzer, 2000, 33).

Ailenin şiddete olan etkisini MEB (2008) şu şekilde sıralamıştır:

Ailenin toplumda yalnız kaldığını hissetmesi ve toplumun yabancılaşması

- Ailede davranış bozukluğu ve/veya ruhsal sorunu olan bir bireyin olması
- Erken yaşta anne ve baba olan bireylerin yeterli yaşam deneyimine sahip olmaması, disiplini şiddet ile sağlamaları
- Ailede disiplinin çocuğun yetişmesinde olumlu bir yöntem olarak kullanılması gerekirken disiplin yöntemlerinin bilinmemesi ya da şiddetin disiplin yöntemi olarak kullanılması
- Aile içi geçimsizlik sonucu ebeveynlerin davranışlarının çocuklarda öz güven eksikliğine ve şiddet davranışına dönüşmesi (MEB,2008, 6).

2.5.2.Medyanın Şiddete Etkisi

Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının gerek öğrenciler gerekse veliler tarafından artmasında medyanın etkisi önemli rol oynamaktadır.Basının üzerinde duran Michaud (1991), günümüzde toplumsal yaşamın bütün yönlerinin idaresi, teknoloji ve kitle iletişim araçları(basın) değiştiği için, şiddetin görüntüsünün ve ölçüsünün de değiştiğini belirtmektedir (Michaud, 1991, 17).

Medyadaki şiddetin üç temel etkisi olduğu belirtilmektedir: Birincisi, yüksek düzeyde medyadaki şiddet görüntülerine maruz kalan çocukların agresif tutumları daha çok kazanacakları ve izledikleri şiddet görüntülerinden sonra akranları ile daha çok agresif davranış sergileyecekleri yönündeki yaklaşımdır. İkincisi, daha kronik ve uzun süreli olarak medya şiddetine maruz kalan bireylerin, şiddet davranışına ve onun sonuçlarına giderek daha çok ilgisiz olmaya) başladıkları yönündeki iddialardır. Silahla öldürme veya ateş etme, patlama, araba çarpışmaları/kaza gibi olayların izlenmesi çocuklarda şiddet davranışının normal bir davranış olarak algılanmasına yol açabilir. Üçüncüsü ise, televizyonda çok sayıda şiddet görüntüsünü izleyen çocukların “tehlikeli/kötü dünya sendromu” geliştirdikleri belirtilmektedir. Bu sendrom, çocukların izledikleri şiddet görüntüleri sayesinde gelecekte kendilerinin de şiddet davranışının mağduru olacakları yönünde bir korku geliştirdikleri ve bu korkunun artarak onlarda bir huzursuzluk yaratabileceği şeklindeki patolojik bir durumu tanımlamaktadır (Flannery, 1997, 22).

Okullarda artan şiddet olaylarıyla ilgili, liselerde tırmanan şiddet olaylarının nedenlerine ilişkin olarak gençlerin özellikle izledikleri filmlerin kahramanlarına özendikleri, çetecilik faaliyetlerinin yaygınlaştığı, dersi bozucu davranışlar sergiledikleri ve öğretmenleri tehdit etme davranışlarının yaygınlaştığı öğrenciler tarafından belirtilmiştir (Şubatlı, Akgöngür, Öztürk v.d. , 2006, 14-15).

2.5.3.Psikososyal ve Fiziksel Gelişimin Şiddete Etkisi

Ortaöğretimde ergenlik çağındaki gençler öğretmenin sözlerini davranışlarını yanlış anlamaları sonucu öğretmene karşı olumsuz tepkiler göstermektedir. Ergenlik çağındaki gençler öğretmenin sözlerinden, davranışlarından, giyimlerine, saçlarına davranışlarına ilişkin olumsuz tepki almak istemezler. Hele böyle bir tepkinin arkadaşlarının yanında alınması, onları, bazen de öğretmeni güç duruma sokmaktadır (Başar, 1999, 69) .

Şiddet davranışlarının çoğu öğrenilmiş davranışlardır. Her insanda şiddet gösterme potansiyeli bulursa da ancak bazı kişiler amaçlarını gerçekleştirmek için şiddete başvurmaktadır. Çocukların şiddete yönelmelerinde, içinde buldukları psikososyal ve fiziksel gelişimlerin etkisi büyüktür. Çatışma çözmede farklı seçenek rol modellerine sahip olmayan birçok genç statü kazanma, saygı görme, temel, kişisel ve

sosyal gereksinimlerini karşılamanın tek ve en etkili yolu olarak şiddeti görmektedir (Kılıç, 2006, 35).

2.5.4.Okul ve Arkadaş Ortamın Şiddete Etkisi

Şiddetin nedenleri arasında ele alınması gereken en önemli etkenlerden biridir. Erken çocukluk döneminde öğrenilen davranış kalıpları okul ortamına aktarılmakla birlikte okul, çatışma yaratabilecek,hayal kırıklığı yaşatabilecek ve şiddet davranışlarına neden olabilecek etkenler içermektedir (Kılıç, 2006, 37).

Liselerde şiddet olaylarının artmasında arkadaş çevresi etkili olmaktadır. Ergenlik öncesinde arkadaşlar ve mensup olunan grubun üyeleri birincil etki kaynağı haline gelir. Bu arada çocuk, yakın çevresindeki bir yetişkini akrabasını da model olarak alabilir. Yanlış model seçimi şiddet olaylarına karışmasına sebep olabilmektedir (Yavuzer, 1994, 116).

Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarını gösteren öğrenciler daha çok iyi bir arkadaş grubu seçememiş suça meyilli veya çetecilik olaylarına karışmış kişilerden oluşturmaktadır. Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda akran grubu da ergenlerin, psikososyal gelişimleri açısından önem arz etmektedir. Ergenler özellikle; aitlik duygusu, duygusal destek ve davranışsal normları kazandıran bir işleve sahip olması açısından akran gruplarını tercih etmektedir. Özellikle, ev ortamında veya aile içerisinde ebeveynlerden gerekli ilgi ve desteği bulamayan çocuklar, kendilerine ilgini gerçekleştirebileceği yeni ortam arayışlarına yönelmektedirler. Aynı şekilde okulda başarısız olan çocuklar, kendileri ile bazı benzer özellikler sergileyen antisosyal akran grupları ile birlikte olma yönelimi içerisinde olmaktadır. Dolayısıyla konuya ilişkin yapılmış araştırmaların da, saldırgan davranışların önemli bir oranın akran gruplarıyla birlikte gerçekleştirildiği ve antisosyal davranış sergileyen akranlarla olan ilişkinin, suç ve şiddet davranışını kazanmanın güçlü bir göstergesi olduğu yönünde bulgular saptadıkları (Borduin ve Schaeffer, 1998, 155-156; Akt. Kızmaz,2006, 56) bilinen bir gerçektir.

2.5.5. Ekonomik Durum ve Sosyal Çevrenin Şiddete Etkisi

Şiddet olaylarının artmasında kişinin yetiştiği sosyal çevre ve ekonomik durumu da yakından ilgilidir. Çocuk ve gencin şiddete bulaşmasında sosyal çevresi önemli rol oynamaktadır. Sosyal çevresinde çeteler, zararlı madde kullanan ya da satanların

bulunan çocuk ve genç, bir yandan şiddeti deneyimlerken, bir yandan da pekiştirmektedirler. Boşanmış ailelerin çokluğu, etkili anne-baba modellerinin olmayışı, okulda yaygın şiddet, okula devamsızlık, ergen hamileliği, madde kullanımı, yüksek işsizlik, zayıf komşuluk ilişkileri, yoksulluk gibi değişkenler bu tür sosyal çevrelerin tipik özellikleri arasındadır (Kılıç, 2006, 30).

2.5.6. Ahlak ve Karakter Eğitimi Yetersizliğinin Şiddete Etkisi

Bugünlerde okullarımızda patlak veren şiddetin nedenlerinden biri de, hiç şüphe yok ki hem eğitimin hem de ahlakın amaçlarının tam anlamıyla yerine getirilmemesidir. İnsan davranışlarını amaç edinmeleri nedeniyle her ikisi de ihmale gelmeyecek kadar önemlidir. İhmal edilmelerinin getirdiği olumsuz sonuçlar belki kısa sürede belli olmaz ama uzun vadede kapanması zor yaralar açarak etkisini gösterir (Güneş, Kızıler, Enes ve diğ.2006, 78).

Eğitim ile ahlak arasında sıkı bir ilişki vardır. Eğitimsiz ahlak düşünülemez. Bireyler arasındaki ahlakî gelişim farkı eğitim yoluyla azaltılabilir. Bunun için insanlar, ahlakî bakımdan bir üst düzeye geçme konusunda güdülenebilir. Genel geçer ahlakî kurallar ve ilkeler bakımından eğitim almaları, insanların daha üst düzeyli ahlakî değerleri kazanmalarına zemin hazırlayacaktır. Eğitimin son amacı da ahlaklı insanlar yetiştirmek olmalıdır (Kulaksızoğlu, 2005, 99).

Okulun başarılı ve üretken öğrenciler yetiştirmek gibi akademik misyonu yanında, güçlü moral değerlere sahip, olumlu davranışlar sergileyen iyi vatandaşlar yetiştirme görevi de vardır. Bu nedenle okullar kendi sivil değerlerinin yanında, içinde buldukları çevrenin ortak değerlerinin de (örneğin dürüstlük, saygı, nezaket, sorumluluk vb.) kazanılması ve pekiştirilmesi için çaba göstermelidir. Bu süreçte sadece şiddete başvuran ya da şiddet riski taşıyan potansiyel öğrenciler değil, tüm öğrenciler iyi bir karakter eğitiminden geçirilmelidir. Başarılı bir okul, öğrencileri arasında kaynaştırıcı ortak değerler ve inançlar yaratabilen okuldur. Karakter eğitimi bir bakıma bu değerlerin yaratılması ve öğretilmesi çabasıdır (Pişkin, 2012, 20).

Okullarımızda gerekli ahlak ve bunun yanında karakter eğitimlerinin tam olarak verilememesi gençlerin şiddet olaylarına daha çabuk karışmasını sağlamaktadır. Uysal (2008) karakter eğitimi programlarının ya da değerler eğitimi programlarının dünyanın çeşitli ülkelerinde uygulanmasına rağmen ülkemizde bazı özel öğretim kurumları dışında uygulanmadığını, karakter eğitimi programlarının; öğrenci

davranışları, okullardaki disiplin olayları, öğrencilerin akademik başarısı, şiddet ve saldırganlığın önlenmesi ve öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde son derece olumlu etkileri bulunduğunu belirtmektedir (Uysal,2008: 115). Okullarımızda daha çok örtük program içerisinde öğretilen değerler ve karaktere etki eden temel bileşenlerin, öğrencilere kazandırılması konusunda ne kadar etkili olduğu ile ilgili daha çok araştırma ve bunların sonuçlarından hareketle geliştirme çalışmaları yapılmalıdır. Çünkü çocukların kişilik ve karakter gelişimlerinin şekillendiği bu dönemde yapılan yanlış uygulamalar, gelecekte çok büyük sorunlara ve kayıplara neden olmaktadır. Özellikle okullarda artan şiddet olaylarının en önemli nedenlerinden biri de çocukların ahlak, karakter ve kişilik gelişimlerini sağlıklı bir şekilde geliştirebilecekleri ortamlar oluşturmamızdır (Çağatay, 2009: 28).

Okullarımızda karakter gelişimlerinin çeşitli programlar aracılığıyla, gençlerimize temel insanî değerleri kazandırma, onlara karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda gayret gösterilmelidir. Bununla birlikte okul şiddetinin önlenmesinde gerek en etkili rol modeller olan anne-babalar gerekse okullar, çocuk ve gençlere topluma uyum sağlamalarında gerekli olan bilgi ve becerileri kazandırabilmeli, şiddet ve saldırgan davranışlar sergilemelerini önleyecek hoşgörü, diğergamlık, yardımseverlik, sevgi ve saygı gibi değerleri öğretebilmelidir (Koç, 2009, 413).

2.5.7. Alkol ve Madde Bağımlılığının Şiddete Etkisi

Şiddetin nedenleri arasında gösterilen alkol ve madde bağımlılığı hem veliler hem de öğrenciler tarafından şiddeti oluşturmaktadır. Şiddetin nedenleri arasında sayılabilecek alkol ve madde bağımlılığı, gençler arasında giderek yaygınlaşmaktadır. Alkol ve madde bağımlısı olan bir ebeveynin çocuğunu ihmal ve istismar eğilimi daha yüksektir. Bu gibi bir ortamda yaşama, çocuk ve gencin alkol ve madde kullanımını riskini artırmaktadır. Alkol ve madde bağımlılığı ile şiddet arasındaki ilişki çoğu zaman karmaşık olmakla birlikte, araştırma sonuçları sorun olacak düzeyde alkol ve madde kullanımının şiddet ile ilişkisinin bulunduğuna işaret etmektedir (Kılıç, 2006, 30).

Ülkemizdeki ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin madde kullanım davranışının okul tipi ve cinsiyete göre araştırmasında, öğrencilerin yaklaşık %15,6'sının haftada bir-iki defa ya da daha fazla sigara kullandığı, %5,4'unun haftada en az bir defa ya da daha fazla alkollü içki içtiği, %6,9'unun şimdiye kadar

en az bir kere uyuşturucu/uyarıcı madde kullandığı ortaya konulmuştur. Sigara ile tanışan öğrenci yüzdesi %37,0 olup, devlet okullarında %37,0 ve özel okullarda %38,2'dir. Alkol ile tanışma tüm öğrencilerde %30, devlet okullarında %29,5 ve özel okullarda %50,1 olduğu belirtilmektedir (TBMM, 2007, 36).

2.5.8. Beceri Düzeyi ve Akademik Başarı Düşüklüğünün Şiddete Etkisi

Yapılan araştırmalar ve basından elde edilen bilgilere göre basından okullarda şiddet olaylarına karışanların akademik başarı oranlarının daha düşük olduğu öğrencilerde ortaya çıktığı görülmektedir. Derse karşı ilgisi olmayan öğrenciler kendilerini gösterebilecekleri değişik davranışlar gösterebilmektedirler.

Okul başarısızlığı olan çocuk ve gençlerin şiddete maruz kalmasına ve şiddet içeren davranışlara daha fazla sahip olmalarına, neden olmaktadır (MEB,2008, 5).

Öğrencilerdeki başarısızlıkların şiddet olaylarının yaşanmasına etki ettiği görülmektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda başarısızlıklarla ilgili olarak çeşitli nedenler ileri sürülmektedir. Özellikle ilköğretimden ortaöğretime geçen öğrenciler ilk yıllarında zorlanmaktadırlar. Ortaöğretimin ilk sınıfında öğrenciler, gerek uyum sorunları yaşamaları, gerekse ilköğretimdeki sınıf geçmenin kolaylığının bu basamakta da devam edeceğini zannetmelerinin rahatlığı içerisinde olmaları nedeniyle başarısız olabilmektedirler. Ayrıca, ilköğretimde başarılı olduğu veya sayıldığı için ortaöğretimdeki başarısızlığı öğrencide hayal kırıklığı yaratmakta; öğrenci bu durumun sorumluluğunu da başka yerlerde aramaktadır (Bayındır, 2009: 24).

Kolay sınıf geçmeye alışan öğrenciler öğretmenlerine karşı şiddet eylemleri göstermektedirler. Kolay sınıf geçmenin öğrencilerde motivasyon eksikliği yarattığı, işbirliği, dayanışma ve birlikte başarılı olma bilincinin gelişmesini engellediği belirtilmektedir (Çuhadaroğlu, 2006: 99).

2.5.9. Disiplin Durumunun Şiddete Etkisi

Okullarda öğretmenlere karşı gelindiğinde veya saygısız davranışlar gösterildiğinde gerekli cezaların verilmemesi şiddeti uygulayan öğrencileri daha da cesaretlendirmektedir. Bu olay aynı zamanda diğer öğrenciler tarafından görüldüğünde okul içerisinde yaygınlaşmakta öğretmene karşı gelmeler artmaktadır.

Öğretmenler düşünilemeyecek kadar zorluklar içindedirler. Toplum her zamankinden daha fazla okulda öğrencilere; sorumluluk, işbirliği, demokratik vatandaş olma, kendi potansiyellerini anlamalarına yardım etmenin öğretilmesini istemektedir. Bunu başaracak öğretmenlerin elindeki olanaklar ise; bir derslik, birkaç basılı kitap, bir kaç bilgisayar ve bu çok büyük işi başarmada birkaç küçük ayrıntı daha. Ders işlemek, öğretme eyleminin en zor bölümü değildir. En zoru, bir sınıf yönetmektir. Öğretmene en çok baskı yapılan ve zorluğu en çok duyulan konu sınıf disiplini (DiGiulio,1995, 4. Akt: Satoğlu: 42).

Okullarda öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının artmasının bir nedeni de idareciler ve öğretmenlerin öğrencilere uyguladıkları disiplin sorunlarında tutarlı ve aynı ilkelere dayalı olmamalarından kaynaklanmaktadır. Öğretmene karşı işlenen şiddet olayları bazı idarecilerce olağan karşılanmakta veya öğrencinin çevresinden çekinildiği için şiddete uğrayan öğretmen desteklenmemektedir. Bazı öğretmenlerde şiddet veya disiplin olaylarını idareye yansıtmamaktadır. Bu uygulamaya dikkat edilmeyen okullarda öğrenciler, sınıf içinde ve dışında farklı davranışlar göstermektedirler. Bazıları da kendi istediklerini yapmak için öğretmenlerle idarecileri birbirlerine karşı kullanabilirler (Edwards, 1993, 229-230).

Öğretmene karşı şiddet gösteren öğrencilerde gelecek beklentisinin olmaması da önemli etkenlerin başında gelmektedir. Gelecek beklentisini Nurmi (1991), “Bireylerin gelecekle bağlantılı görüş, ilgi ve kaygılarını barındıran bilişsel haritalardır. Kuramsal bir perspektiften bakıldığında, gelecek hakkındaki beklentiler önemlidir, çünkü beklentiler kararların alınmasında en güçlü motivasyonlardır.” şeklinde açıklamaktadır. Lise öğrencilerinin disiplin cezası alma durumları ile gelecek beklentileri arasında da anlamlı farklar olduğu saptanmıştır. Özellikle üç ve daha fazla disiplin cezası alan öğrencilerin gelecek beklentisi düzeylerinin, hiç disiplin cezası almayan, bir ve 2 defa disiplin cezası alan öğrencilerin gelecek beklentisi düzeylerinden anlamlı şekilde daha düşük olduğu bulunmuştur. Öte yandan, lise öğrencilerinin okulu bırakma eğilimine göre gelecek beklentisi düzeyleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Okulu bırakma eğilimi olmayan öğrencilerin gelecek beklentisi düzeylerinin okulu bırakma eğilimi olanlarınkinden anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Şimşek, 2011, 106).

İzmir Milli Eğitim Müdürlüğünün yaptırmış olduğu okullarda şiddet ve yansımaları anketi sonuç raporunda, 966 okulda yaşanan şiddet olaylarında olayların %27'sini sınıfta kalan öğrencilerin, %22'sini ise uyum sorunu yaşayan öğrencilerin çıkardığı bildirilmektedir (Aydoğan, 2007, 149).

2.5.10. Öğretmenlerin Kişisel ve Mesleki Yetersizliklerinin Şiddet Olaylarına Etkisi

Öğretmenlerin şiddet olaylarına maruz kalmasının bir nedeni de öğretmendeki kişisel ve mesleki yetersizliklerin eksik olmasından kaynaklanmaktadır. Öğretmenlerin kişisel niteliklerinin eğitimin etkinliği ve verimliliğinde önemli rolü olduğunu belirten Ergun, Ergezer, Çevik ve diğ. (1999), öğretmenlerin kişisel niteliklerinin öğrencilerde sevgi, saygı ve yaklaşma yaratabileceği gibi endişe, korku ve uzaklaşma da yaratabileceğini belirtmektedirler (Ergun, Ergezer, Çevik ve diğ. 1999, 77).

Öğretmenin kişiliği, en önemli eğitim etmenidir. Çocuk gelişirken, onun kişiliğinden birçok parçalar alır. Çocuk, öğretmenin davranışlarından beğendiklerini kendine özümsemeye çalışır. Bu nedenle, bir öğretmende “iyi davranış özelliklerinin” bulunması, öğrencilerin suça karışmasını önler (Binbaşıoğlu, 1981, 192).

Kaliteli yüksek bir eğitimin temel koşullarından biri, belki de en önemlisi, nitelikli öğretmenlerden oluşmasıdır. Öğrenme-öğretme sürecindeki iyileşmeler, öğretmenin kişisel ve mesleki yeterlikleri ile doğru orantılıdır (Öztürk, 2002, 29). “İdeal Öğretmen” öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü, sevecen, güvenilir, dürüst, objektif, sırdaş ve dost olmalı, düşünce ve davranışlarıyla öğrenciler için bir model olmalıdır. Öğretmenin başarıya odaklanması, öğrencilerden yüksek beklentiler içinde bulunması, öğretmenlerce çok önemli bulunan öğretmen özelliklerindedir (Çelikten ve Can, 2003, 253-267).

Öğretmen sınıf ortamında çok farklı insan tipiyle, dolayısıyla da çok farklı sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu sorunların üstesinden gelebilmesi içinde mesleki bilgilerin yanı sıra bazı kişisel niteliklere sahip olması gerekir. Öğretmenin kişisel özellikleri öğrencinin derse ve okula karşı tutumunu etkilemektedir. Olumsuz kişiliklere sahip bir öğretmen, öğrencinin okuldan soğumasına ve başarısız olmasına neden olabilir. Çoğu zaman öğrenci öğretmenin anlattıklarından çok konuya yaklaşımından etkilenmektedir (Başaran, 2004, 207).

Öğretmenin mesleki bilgisi ve kişilik özellikleri şiddet olaylarının görülme sıklığını ve öğrenci başarısını etkilemektedir. Sümbül olumlu ve olumsuz öğretmen davranışlarını şu şekilde belirtmiştir: Sıcak, hevesli, heyecanlı, işe yönelik, düzenli olma, çeşitli materyal kullanma, açıklamalar yapma, derse bir önceki derisi özetleyerek başlama, arka arkaya birkaç soru sorma yerine tek ve açık bir soru sorma öğrenci başarısı ile olumlu ilişki gösteren öğretmen davranışları olarak bulunmuştur. Öte yandan eleştirme, kınama, küçük düşürücü sözler söyleme, yarışmayı teşvik etme, cinsiyet yönünden ayırım yapma ise olumsuz ilişki gösteren özellikler olarak sıralanmıştır (Sümbül, 1996, 605).

Öğretmen merkezli aşırı disiplin ve kontrole dayanan sınıf içi uygulamalarda öğrenci kendisini baskı altında hissetmekte ve kaygı düzeyi yükselmektedir. Ayrıca saldırganlık düşmanlık ve çekilme davranışları da görülmektedir (Sümbül, 2006, 12). Öğretimde görülen adaletsizlik, katılık, saygısızlık gibi olumsuz özellikler ergenlik çağı içinde bulunan öğrencilerin son derece heyecansal tepkilerine yol açar ve bu tepkiler bütün sınıfa yayılır (Onur, 1985, 234). Bu tepkiler artarak sınıfta öğretmene yönelik şiddet olaylarının artmasına neden olabilir.

Sınıf içinde şiddete maruz kalan öğretmenler, daha çok sınıf içi problemlerle başa çıkma becerisi olmayan, aile sorunları yaşayan ve mesleki anlamda tükenmiş öğretmenlerin sınıflarında göze çapmaktadır. Tükenmişlik, çalışan kişilerin hizmet verdikleri insanlara ilgisinin kaybolmasını içermektedir (Maslach, 1981, 100).

Sınıfta çeşitli şiddet türlerine maruz kalan öğretmenler, hemen hiç başka nedenler olmadan, kendi tutumlarıyla sınıfta birçok disiplin sorunları çıkarırlar. Böyle öğretmenler, tam bir sessizlik içinde çalışma, çok düzenli olma, bir konuya uzun süre dikkat kesilme, buyruklara harfi harfine uyma gibi öğrencilerin düzeyinin çok üstünde olan isteklerde bulunurlar. Bu isteklerinin yerine getirilmemesi durumunda dehşete kapılarak, sınıfta öğrencilerin zorla, saldırgan ya da kavgacı olmasına, kendilerine karşı gelmelerine neden olurlar (Başaran, 1985, 233).

Her öğretmenin öğretmenlik yapacağı alanla ilgili bilgi ve becerilere sahip olması büyük ölçüde önemlidir. Alana egemen olmayan öğretmenlere öğrenciler saygı göstermez. Böyle öğretmenler genellikle kendilerine güvenmezler. Özgüven eksikliği öğrencilerle ve velilerle sağlıklı ilişkiler kurmada sorunlar yaratır. Bu nedenlerle öğretmenlerin görev yaptıkları alanı çok iyi bilmeleri ve bu alanda yenilikleri

izlemeleri gerekir. Alan bilgisi eğitimi içinde öğretmenlerin ilgili öğretim programları konusunda da bilgi sahibi olmaları gerektiğini belirtmektedir (Gürkan, 2000, 30).

Öğretmenler ile öğrenciler arasında geliştirilen saygı şiddet olaylarının azalmasına etki etmektedir. Ergenlik döneminde bulunan öğrenciler de kendilerine değer verilmesi toplum önünde takdir edilmesi sonucu şiddet olaylarından uzaklaşmasına etki etmektedir.

Öğretmenin, öğrencinin davranışlarını yönlendirmesi, ona kendisi olma hakkını tanınması öğretmen-öğrenci ilişkilerinde saygıyı ifade etmektedir. Öğretmenin öğrencileriyle ilişkilerinde demokratik ölçüler içinde onların haklarını gözetmesi, onlara bağımsız davranma ve bağımsız karar verme hakkı tanınması, onlara göstereceği saygının önemli ölçütleridir (Yaman,2002: 40).

2.6.Şiddetin Sonuçları

Öğretmenler toplumu yönlendiren kişilerdir. Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının artması hem öğretmenlerin hem de toplumun gelişimi açısından ciddi sorunlara yol açmaktadır Öğretmenlerin maruz kaldığı şiddet olaylarının bireysel, toplumsal, örgütsel ve aile ve sosyal çevrelerine yönelik çeşitli sonuçları ortaya çıkmaktadır.

2.6.1 Şiddet Uygulamalarının Bireyler Üzerindeki Etkileri

Şiddetin en yıkıcı etkisi mağdur üzerinde gerçekleşmektedir. Bir veya birkaç kişinin, başka bir kişi veya birkaç kişiye düşmanlığı biçiminde gelişen psikolojik şiddet eylemlerinin bireyler üzerindeki olumsuz etkileri stresten intihara, boşanmalar ve önemli ilişkilerde ciddi aksamalara kadar uzanan geniş bir yelpazede görülebilir. Bu nedenle, kişinin en fazla işine mal olacağını düşünmek büyük bir hatadır. Kişinin, fiziksel ve ruhsal olarak da zarar görmesi kaçınılmazdır (Davenport, Schwartz, Elliot, 2003, 66; Yalım, 2005: 250).

Şiddet uygulamaları çalışanlarda motivasyon düşüklüğüne, performans azalmasına, kendine saygıda azalmaya, depresyona, sinirliliğe, ve strese yol açar. Bu belirtiler fiziksel ve psikolojik hastalıklara, sigara kullanımına, alkol ve ilaç istismarına, iş kazalarına, engelliliğe ve intiharlara neden olabilir (Introduction to Violence at Work.InternationalLabourOrganization;2000.<http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/violence/intro.htm>).

Şiddete maruz kalan öğretmenlerde gerek bedensel gerekse ruhsal anlamda çöküşler olmaktadır. Şiddete uğrayan öğretmenin iş yaşantısında da gerekli verimi sağlayamadığı görülebilmektedir.

2.6.2.Aile ve Sosyal Çevreye Yönelik Şiddetin Sonuçları

Aile ve sosyal çevreye yönelik şiddetin sonuçları ilgili çalışmada aşağıda belirtilen şekilde sıralanmıştır.

- Sosyal toplantılara katılmaktan kaçınma,
- Fiziksel rahatsızlık ve hastalık şikayetleri,
- Sosyal yükümlülüklerden kaçınma,
- Aile bağlarında zayıflama
- Diğer işlerde yeterli olabilme güçlüğü,
- Babalık, eşlik, oğul/kız rollerinden uzaklaşma,
- Aile sorunlarına karşı hoşgörüsüzlük,
- Hukuksal sorunlar yaşama,
- Arkadaşlık ilişkilerinde bozulmalar,
- Gelir kaybı,
- Ortak proje kayıpları,
- Evlilik sorunları ve boşanma,
- Sağlık giderleri,
- Öfke patlamaları,
- Şiddet yönelimi,
- Okuldaki çocuklarda performans düşüşleri (WHO, 2003; Hoel, Sparks ve Cooper, 2001).

Şiddetin aile içi ilişkilere nasıl yansıdığına Dünya Sağlık Örgütü raporlarında da değinilmiştir. Sosyal hayatından uzaklaşan kurbanın, ailesi ile ilişkileri zayıflamakta ve ebeveynlik, eşlik ve çocukluk rollerinin gereklerinden uzaklaşmaktadır. Ailevi sorunlara karşı hoşgörüsüz ve ilgisiz davranmakta, bu durum çocuklarının okuldaki

performansını dahi etkileyerek, başarılarının düşmesine neden olmaktadır. Mağdurun yaşadığı sorunlar, en yakınındaki esine de olumsuz olarak yansımakta ve devam eden süreçte boşanmaya kadar gidebilmektedir (WHO, 2003, 20).

2.6.3.Şiddetin Örgütsel Sonuçları

Şiddet olayları sadece bireylere zarar vermekle kalmamaktadır. Kişilerin çalıştıkları kurumların işleyişinde de aksamalara ve verimsizliklere yol açmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin şiddete uğramaları verimlilik açısından okulun örgütsel yapısını da etkilemektedir.

Çalışanlar psikolojik şiddet sürecinde sadece kendisine ve arkadaşlarına değil, örgütüne de yabancılaşmaktadır. Örgütsel yabancılaşma, işgörenlerin çalıştıkları örgütün amaçlarına, islerinin gereği olan ilke ve kurallara, is arkadaşlarına, hem kendilerine hem de çeşitli çevresel ve örgütsel sorunlara karşı ilgisiz ve kayıtsız kalmalarını ifade etmektedir (Eroğlu, 2004, 414).

Psikolojik şiddetin örgütsel sonuçları psikolojik ve ekonomik maliyetler olmak üzere aşağıda gösterildiği gibi iki başlık altında sıralanmıştır:

- **Psikolojik Maliyetler**

- Çalışanlar arasında artan anlaşmazlık ve çatışmalar
- Olumsuz bir örgüt ikliminin oluşması
- Örgüt kültürü ve değerlerinde çöküş
- Genel bir güvensizlik ortamı
- Genel saygı duygularında azalma
- Çalışanlarda isteksizlik nedeniyle yaratıcılığın kısıtlanması

- **Ekonomik Maliyetler**

- Artan hastalık izinleri
- Yetişmiş uzman çalışanların isten ayrılması
- İşten ayrılmaların artmasıyla yeni çalışan alımının getirdiği maliyet
- İşten ayrılmaların artmasıyla eğitim etkinliklerinin maliyeti
- Genel performans düşüklüğü

- Azalan is kalitesi
- Çalışanlara ödenen tazminatlar
- İşsizlik maliyetleri
- Yasal işlem ve/veya mahkeme masrafları
- Erken emeklilik ödemeler

Psikolojik şiddetle mücadele de örgütlerin yapacağı en önemli şeyin, farkındalığın artırılması olduğu ve bütün çalışanların birbirlerine saygılı davrandığı bir işyeri kültürü oluşumu sağlamanın psikolojik şiddet davranışının ortaya çıkışını en aza indirmeye yardımcı olacağı belirtilmektedir (Tınaz, 2011, 165).

2.7.İlgili Araştırmalar

Ortaöğretim öğretmenlerinin maruz kaldığı genel olarak şiddete ilişkin yapılan araştırmada literatürde kapsamlı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Eğitim alanında mobbing (psikolojik şiddet) üzerine çalışmaların yapıldığını görmekteyiz. Diğer mesleklerde de sağlık çalışanlarına yönelik çalışmalar yapıldığını görmekteyiz.

Öğretmenlerin şiddetle ilgili algı ve görüşlerini değerlendiren araştırmaların sayısı oldukça azdır. Bu nedenledir ki öğretmenlerin okullarında şiddeti ne derece ciddi bir sorun olarak gördükleri çok fazla anlaşılmamaktadır. Öğretmenlerin ve yönetimin okullarında yaşanan şiddetin boyutunu algılayamayışları onların bu konuda önlem almasını engellemektedir.

Konuyla ilgili sendikaların açıklamaları ve yapılan anket çalışmaları sonucunda; öğretmenlerin onda birinin şiddete maruz kaldığı erkek öğretmenlerin daha fazla şiddete maruz kaldıkları, öğretmenlerin yaşları ve kıdemleri arttıkça şiddete maruz kalma oranlarının da arttığı öğretmenlerin yaklaşık beşte birinden daha fazlasının yöneticilerle problem yaşadığını, meslektaşlarıyla yöneticilerle olduğundan daha az sorun yaşadıkları, öğrenci velileriyle sorun yaşayanların oranının beşte birin daha altında olduğu ve öğretmenliğin başlangıç yıllarında öğrencilerle daha fazla sorun yaşanırken, ileriki yıllarda edinilen bilgi, tecrübe istikametinde bu sorunların azaldığının gözlemlendiği belirtilmiştir (Eğitim-Bir-Sen,2004,125).

Türk Eğitim-Sen'in yapmış olduğu ankette; öğretmenlerin %40'ı öğrenci/veli şiddetine maruz kaldığını, %60'ının öğrenci/veli şiddetine maruz kaldığını

belirtmişlerdir. Veli/öğrenci şiddetine maruz kalanların şiddet türlerine göre oranları ise, %69.2'si sözel, %19'u psikolojik, %11.5'i fiziki, %0,3'ü de cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden %30,4'ü de kendisini toplum içerisinde değersiz gördüğünü belirtmiştir (Türk Eğitim-Sen, 2012, 17-18).

Çobanoğlu, Şentürk, Kıran (2008), lise öğretmenlerinin ve lise okul yöneticilerinin şiddetin nedenlerine ve nasıl çözüleceğine ilksin görüşlerini almışlardır. Bu çalışmada öğretmenler ve yöneticiler, lise öğrencilerinin şiddet uygulamalarının en önemli nedenleri olarak televizyonda yayınlanan programların etkisi, sınıf geçmenin kolaylaştırılması ve toplumsal adalet duygusunun zedelenmesi olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrencinin aileden yeterince ilgi görememesi ve aileyle iletişim kuramaması, okullarda ceza sisteminin yeterince işletilmemesi, okulun bulunduğu çevre, toplumsal değerlerin yitirilmesiyle oluşan güvensizlik, ülkede yaşanan ekonomik sorunlar, öğrencinin dikkat çekmeye çalışması, öğrencinin akademik başarısının düşük olması, öğrencinin arkadaş çevresi, öğrencinin okula ve öğrenmeye karşı ilgisizliği gibi pek çok neden gösterilmiştir. Yine aynı çalışmada bayan öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ve çözümüne yönelik farkındalık düzeylerinin erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Altun ve Baker (2010), yaptıkları çalışmada: öğretmenlerin şiddetin nedeni olarak sırasıyla; öğrencinin kişiliğini, medyada yayınlanan şiddet içerikli programları, okul yönetimini, aileleri, demokratik eğitimin olmayışını, normal eğitimin dışında okullarda okul dışı aktivitelerin olmayışını, çevre ve toplumu, insanlar arasında toleransın olmayışını, sevgi ve terbiye eksikliğini göstermişlerdir. Öğrenciler ise, okulda yaşanan şiddetin nedenini öğrenciler arasında yaşanan tartışmalar olarak belirtmişlerdir.

Korkmaz, Korkmaz ve Özkaya (2009) çalışmalarında: Öğretmenler, sınıfta istemedik davranışlarla karşılaştıklarını, öğrencilerin kurallara uymadıklarını ve derste konuştuklarını, öğrencilerin bu şekilde dersi bozucu davranışlar sergilemelerinin nedeni olarak aile içi sorunları, televizyonlarda yayınlanan programların içeriğini ve ailelerin okula ve eğitime olan ilgisizliklerini göstermişlerdir.

Finley (2003), 11 öğretmenle görüşme yapmış ve öğretmenlerin çalıştıkları okullardaki okul iklimi, eğitimin amaçları ve okullarının güvenliği ile ilgili görüşlerini almıştır. Öğretmenlerin bir kısmı, bazı öğrencilerin tehdit altında

olabileceğini ve kendilerini okulda güvende hissetmeyebileceklerini ancak bu öğrencilerin şiddetle karşılaştıklarında öğretmenleriyle pek fazla iletişime geçmediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin hemen hemen hepsi okulda şiddeti önlemek amacıyla pek bir şey yapılmadığını, şiddetle karşılaştıklarında ne yapacaklarını bilemediklerini, okullarında üretilen çözümlerin de kalıcı değil geçici çözümler olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin birçoğu şiddet denilince sadece olayların fiziksel boyutunu ele almaktadır.

Behre, Astor, Meyer ve diğ. (2001), şiddetin önlenmesinde, öğretmenlerin rollerinin neler olduğu konusunda görüşlerini almak için düşük gelire sahip ve şiddetin yoğun olarak yaşandığı bir mahallede yer alan bir okulda 66 öğretmenin katıldığı bir araştırma yapmışlardır. Sınıf dışında bir kavga yaşandığında öğretmenlerin %13,6'sı müdahale etmediğini çünkü kendilerinin böyle bir görevi olmadığını, %12,1'i müdahale etmekten korktuğunu çünkü kendisinin de yaralanma olasılığının olduğunu, %12,1'i sınıf dışında öğrencilerle çok fazla samimi ilişkilerinin olmadığını, % 10,6'sı sınıf dışında kendilerini etkili olarak görmediğini, %6'sı ise olaya müdahale ettiğini çünkü öğrencilerin zarar görme olasılığının olduğunu belirtmiştir. Behre ve diğ. (2001) okulda öğretmenlerin şiddeti önleme konusunda çok fazla müdahalelerde bulunmadıklarını, müdahale etmemelerinin nedenini olarak, öğretmenlerin kendilerinin şiddet görmekten korkması, okulun politikasının bu yönde olması ya da öğretmenlerin şiddete müdahale etme sorumluluğunun kendilerinde olmadığı inancını taşıması olarak belirtilmiştir.

Sargın'ın (2010), öğretmen adaylarının çatışma ve şiddete ilişkin farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi adlı çalışmasında, katılımcıların oldukça yüksek çatışma ve şiddete ilişkin farkındalık düzeyine sahip olduğunu, sözel alandaki öğretmen adaylarının sayısal alandaki öğretmen adaylarına göre çatışma ve şiddet farkındalık düzeyleri daha yüksek bulduklarını bildirmişlerdir.

2.7.1.Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Psikolojik (mobbing) Şiddetle İlgili Yapılan Araştırmalar

Ehi (2011), ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin psikolojik şiddete (Mobbing) ilişkin görüşleri adlı çalışmasında, kıdem, medeni durum ve mobbinge karşı verilen tepki değişkenlerine göre farklılaşmazken, cinsiyete ve mobbingin kimden görüldüğü değişkenine göre farklılaştığını erkek öğretmenlerin daha fazla

mobbinge maruz kaldığını ve öğretmenlerin, müdür ya da müdür yardımcılardan mobbing gördükleri tespit edilmiştir.

Sağlam (2008), tarafından görüşme yöntemi kullanılarak yapılan ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin en sık karşılaştıkları mobbing saldırıları, Konuşmanın kesilmesi, bağırlama, azarlanma, çaba ve başarının haksız biçimde değerlendirilmesi, başarının olduğundan az gösterilmesi, yeteneklerine uymayan işler ve görevler vererek kişiyi başarısız duruma düşürme, önemli görevler vermeme, söz konusu kişiyi dışlama, onunla konuşmak istememe, konuşanlara baskı yapma ve ona karşı kışkırtmadır.

Koç ve Bulut'un (2009), ortaöğretim okullarında çalışan 396 öğretmenin görüşüne dayalı olarak yaptığı araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin daha çok yaşam kalitesine dönük mobbinge maruz kaldığı, erkek öğretmenlerin, müdür yardımcısı olarak görev yapanların, 25 yaş altı çalışanlarla kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin, özel okullarda görev yapanların, sosyo-ekonomik düzeylerini düşük algılayanların ve lisansüstü eğitim yapan öğretmenlerin daha fazla mobbinge maruz kaldığı ortaya konmuştur.

Onbaş'ın (2007), 470 ilköğretim okulu öğretmenin görüşüne dayalı olarak yaptığı araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerinin, yaklaşık %17'si duygusal şiddet mağduru olduğu, %23.5' i iletişim biçimine, %12'si sosyal ilişkilere, % 13.5'i itibara, % 16.5'i ise göreve yönelik saldırılar boyutunda duygusal şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir. Duygusal şiddete kadın öğretmenlerin daha fazla maruz kaldıkları, 16-20 yıl arasında olan öğretmenler, kıdemi 1-5 yıl arasında olan öğretmenlerden daha yüksek düzeyde duygusal şiddete; bekâr öğretmenlerin evli öğretmenlerden, kıdemi 11-15 yıl olan öğretmenlerin kıdemi 21 ve üzeri olan öğretmenlerden duygusal şiddet davranışlarına daha yüksek düzeyde hedef oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Gökçe (2012), tarafından Türkiye'nin farklı bölgelerindeki özel ve resmi ilköğretim okullarında görev yapan 596 resmi ilköğretim okulu öğretmeni, 593 özel ilköğretim okulu öğretmeni, 381 resmi ilköğretim okulu yöneticisi ve 272 özel ilköğretim okulu yöneticisinin seçildiği araştırma sonuçlarına göre; özel ve resmi okullarda zaman zaman mobbing yaşanmakta olduğu, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin en sık yaşadıkları mobbing davranışları, "sözünün kesilmesi, yaptığı işlerin haksızca eleştirilmesi ve başarılarının küçümsenmesi" olduğu tespit edilmiştir. Kadın

öğretmenlerin, sosyal ilişkilere ve mesleki konulara yönelik, erkek öğretmenler ise daha çok kişisel ve şiddete yönelik yıldırma davranışlarıyla karşılaştıkları, hem öğretmenler hem de okul yöneticileri en fazla amirleri tarafından yıldırma içeren davranışlara maruz kaldıkları ve şiddete maruz kalmada öğretmenlerin branşı önemli bir etkiye sahip olmadığı bulunmuştur.

Yaman ve Kocabaşoğlu'nun (2011), öğrencilerin öğretmenlerine zorbalık yaptığı bir dikey zorbalık araştırmasında, öğretmenlere genellikle grup odaklı zorbalık yapıldığı, ortaöğretim öğrencilerinin daha çok onuncu sınıflarda zorbalık yaptığı ve öğrenci yaşının ilerlemesiyle bunun azaldığı, öğrencilerin aile yaşam ve değerlerinde sorun olduğu, medyanın, sanal dünyanın ve sosyal çevrenin zorbalığı tetiklediği, öğretmenlerin sırasıyla sözel, duygusal ve karma zorbalığa uğradığı belirlenmiştir. Zorbalığa maruz kalmanın nedenleri arasında öğretmenin 'sınıf yönetimi' yeterliğindeki sorunlar, öğretmenin kişiliği, cinsiyet açısından kadın öğretmenin zorbalığa maruz kalma oranının yüksekliği, sınıf ikliminin/atmosferinin bozulması ve özellikle derslerin sağlıklı işlenememesi, öğretmenlerin fiziksel ve psikolojik sağlığının bozulması araştırmanın önemli bulguları arasındadır.

Ertürk'ün (2005), 347 ilköğretim okulu öğretmeni ve yöneticisi görüşüne dayalı olarak yaptığı araştırmaya göre, öğretmenlerin karşılaştıkları yıldırma davranışlarının % 57.2'sini okul müdürleri, % 9.8'inin de müdür yardımcıları tarafından uygulandığı saptanmıştır.

Benbenishty ve Astor (2005), yaptıkları çalışmada öğretmen ve yöneticiler, okulda yaşanan şiddeti öğrencilere göre daha önemsiz bir sorun olarak görmektedirler. Okullarda yaşanan kavgaların normal olduğu bu nedenle şiddet olarak algılanmaması gerektiği bazı öğretmen ve yöneticiler tarafından belirtilmiştir.

2.7.2.Sağlık ve Diğer Alanlarda Şiddetle İlgili Yapılan Araştırmalar

Öğretmenlerin maruz kaldığı şiddete ilişkin yapılan çalışmaların sınırlı olmasına karşılık sağlık çalışanlarına yönelik yapılan şiddete ilişkin çalışmalar görmektediriz. Çamcı (2010) Kocaeli İli'nde 2. ve 3. basamak sağlık hizmeti veren 10 devlet hastanesi ve 2 Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi olmak üzere toplam 12 sağlık kurumunda çalışan 270 sağlık çalışanı üzerinde yaptığı çalışmasında, çalışma yaşamı boyunca şiddete uğrama oranı % 72.6, son 12 aydaki şiddete maruz kalma oranı ise % 72.4"

olduğu bulunmuştur. Araştırmada en fazla maruz kalınan şiddet türünün % 98.5 ile sözel şiddet olduğu şiddetin en fazla hasta yakınları ve erkekler tarafından uygulandığı bulunmuştur.

Aksoy (2008) , 250 kadın, 162 erkek sağlık çalışanında mobbing davranışları %11.9-%60.1 arasında değişen oranlarda gözlemlenmiş olup, sözlü taciz %31.8, cinsel taciz %12.4 oranında bulunmuştur. İşin özel amaçlar için kullanılması durumundan erkekler daha fazla etkilenirken, iftira ya da dedikoduya kadınların daha fazla uğramadıkları ortaya çıkmıştır. Cinsel taciz 40 yaşın üstünde hiç görülmezken, boşanmış ve ayrı yaşayanlarda daha sık rastlanmaktadır Sorumluluk verilmemesi ve işin dışında bırakılmak, işi özel amaçlar için kullanma baskısı, çok fazla çalıştığı için diğerleri tarafından tepki görme ve hakaretle sataşma kamu sektöründe özel sektörden daha fazla görülmüştür.

Beder (2009), sağlık çalışanlarının %68.1'inin şiddete maruz kaldığı, şiddetin %87'sinin sözel şiddet şeklinde olduğu, şiddetin klinikler içinde en çok %84.9 oranında acil serviste gerçekleştiği, en çok %78.8 oranında uzman hekimlerin şiddete maruz kaldığı, maruz kalınan şiddetin %49.7 oranında 08-16 saatleri arasında gerçekleştiği, şiddeti uygulayan kişinin %59.5 oranında 25-40 yaşlarında, %79.9 oranında erkek olduğu, sağlık çalışanlarına göre şiddet nedeninin %44.2 oranında sağlık sisteminden kaynaklandığı, sağlık çalışanlarının maruz kaldığı şiddet sonucu %31.7 oranında saldırganı kovma şeklinde tepki gösterdiği, şiddetin sağlık çalışanlarının %38.5'nun mesleki performanslarını azalttığı tespit edilmiştir.

Akdemir(Mansur (2008), işletmelerde uygulanan psikolojik şiddetin (mobbing) örgütsel bağlılığa etkisinin araştırılması sonuçlarına göre; araştırmaya katılan 320 işgörenden %78,7'si mobbinge maruz kalmış ve maruz kalanlardan %31,6'sı 2-5 yıl süreyle psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir. İşgörene yönelik psikolojik şiddet davranışlarında ilk sırayı işgörenden kendini gösterme olanaklarını kısıtlamak, ikinci sırayı yaptığı işlerin sürekli eleştirilmesi ve üçüncü sırayı konuşurken sözünün sürekli olarak kesilmesi almaktadır. Psikolojik şiddetin nedenleri ise, ilk sırayı stresli iş ortamı, ikinci sırayı idarecilerin kötü yönetimi, üçüncü sırayı başarılı ve nitelikli (bilgi, beceri, eğitim düzeyi) bir çalışan olmak yer almaktadır. Psikolojik şiddete maruz kalan işgörendenlerin büyük bir çoğunluğu şikayet etse de bu durumun değişmeyeceğini ve her iş yerinde bu tür davranışların olduğunu düşündüğü için

psikolojik Şiddet karsısında hiçbir Şey yapmadığını ifade etmiŐtir. Psikolojik Şiddete maruz kalanların bŧyŧk bir çoğunluğu, sinirli olmalarına ve kronik yorgunluğa sebep olduğunu belirtmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, 2012-2013 Eğitim - Öğretim yılında, Kayseri ili Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinde yer alan resmi ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin maruz kaldığı şiddete ilişkin görüşlerini almayı ve şiddet sonucu stresle baş etme stratejilerini belirlemek için var olan durumu betimlemeyi amaçladığından betimsel tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modelini Karasar, “Geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı” olarak tanımlamıştır (Karasar, 2011, 77). Araştırma aynı zamanda bazı değişkenlerin, öğretmenlerin şiddete ilişkin görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçladığından ilişkisel bir araştırmadır.

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için önce alan taraması yapılmıştır. Ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin hangi tür şiddete kimler tarafından maruz kaldığı ve şiddetin nedenlerine ilişkin görüşlerinin tespiti için araştırmacı tarafından geliştirilen iki bölümden oluşan sorular ve baş etme stratejilerini belirlemek amacıyla da COPE ölçeği kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2012–2013 Eğitim-Öğretim yılında Kayseri ili Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinde yer alan ortaöğretim okullarında görev yapan 2806 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini; olayın evrende görülme sıklığı ve kitle büyüklüğü dikkate alınarak basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen, öğretmenlerin % 50'si (n=1403) oluşturmuştur.

Anket formları 1403 öğretmene dağıtılmış, gönüllülük esasına göre 1053 öğretmen anketi doldurmuştur. Anketlerden 33'ü yanıtlarının eksik ve hatalı olması nedeniyle

değerlendirme dışı bırakılmıştır. Değerlendirme sonrası kalan anketlerden 1020 (%72,7)'si analize uygun bulunmuştur.

Basit tesadüfî örnekleme yöntemini; Arlı ve Nazlı (2004), eşit seçilme şansı olan elemanların oluşturduğu örneklem şeklinde tanımlamışlardır (Arlı ve Nazlı, 2004, 75).

3.3.Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Tablo 2.Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Yaş	21-30 Yaş	104	10,2
	31-40 Yaş	520	51,0
	41-50 Yaş	301	29,5
	51-60 Yaş	95	9,3
Cinsiyet	Kadın	386	37,8
	Erkek	634	62,2
	Toplam	1020	100,0
Medeni Durumu	Bekâr	90	8,8
	Evli	930	91,2
	Toplam	1020	100,0
Meslekte Çalışma Süresi	1-10 Yıl	203	19,9
	11-20 Yıl	575	56,4
	21-30 Yıl	195	19,1
	31-40 Yıl	47	4,6
Branş	Fen ve Matematik	251	24,6
	Sosyal Bilimler	345	33,8
	Meslek Dersleri	259	25,4
	Yabancı Dil	94	9,2
	Rehber Öğretmen	32	3,1
	Beden Eğitimi	30	2,9
	Görsel Sanatlar	9	0,9
Eğitim Durumu	Lisans	887	87,0
	Yüksek Lisans	123	12,1
	Doktora	10	1,0
Görev Yaptığı Okul Türü	Genel Lise	155	15,2
	Anadolu Lisesi	246	24,1
	Meslek Lisesi	600	58,8
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,2
	Fen Lisesi	7	0,7
	Toplam	1020	100,0

Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenler yaşa göre %10,2'si 21-30 yaş, %51,0'i 31-40 yaş, %29,5'i 41-50 yaş, %9,3'i 51-60 yaş olarak dağılmaktadır.

Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenler cinsiyete göre %62,2'i erkek %37,8'i kadın, olarak dağılmaktadır.

Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenler medeni durumuna göre %91,2'si evli %8,8'i bekâr, olarak dağılmaktadır.

Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenler meslekte çalışma süresine göre %19,9'u 1-10 yıl, %56,4'ü 11-20 yıl, %19,1'i 21-30 yıl, %4,6'sı 31-40 yıl olarak dağılmaktadır.

Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenler branşa göre %33,8'i sosyal bilimler, %25,4'ü meslek dersleri, %24,6'sı fen ve matematik, %9,2'si yabancı dil, %3,1'i rehber öğretmen, %2,9'u beden eğitimi, %0,9'u görsel sanatlar olarak dağılmaktadır.

Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenler eğitim durumuna göre %87,0'si lisans, %12,1'i yüksek lisans, %1,0'i doktora olarak dağılmaktadır.

Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenler görev yaptığı okul türüne göre %58,8'i meslek lisesi, %24,1'i Anadolu lisesi, %15,2'si genel lise, %1,2'si Sosyal bilimler lisesi, %0,7'si Fen lisesi olarak dağılmaktadır.

3.4. Veri Toplama Aracı

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu ve Araçlar

Araştırmacı tarafından geliştirilen, ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin demografik-sosyokültürel özelliklerini, çalışma yaşamına ilişkin bilgileri içeren veriler kişisel bilgi formunda belirtilmiştir.

Araştırma soruları üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm literatür taraması yapıldıktan sonra biri rehber öğretmen olmak üzere beş farklı branşta öğretmenlerin görüşleri de alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen şiddete maruz kalma ölçeği oluşturmaktadır. Bu bölümde öğretmenlerin maruz kaldıkları şiddet türleri ve kimler tarafından maruz kaldıklarıyla ilgili dört sorudan oluşmaktadır.

İkinci bölümde öğretmenlerin maruz kaldıkları şiddete ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla biri açık uçlu soru olmak üzere toplam 16 sorudan oluşmaktadır. Üçüncü bölümde kişilerin bir sorunla baş etmelerinde nasıl tepki verdiklerini amaçlayan altmış sorudan oluşan, "Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği" COPE ölçeği kullanılmıştır. COPE ölçeğinin özellikleri aşağıda belirtilmektedir.

3.4.2.Şiddete Maruz Kalma Ölçeği Faktör Yapısı

Şiddete maruz kalma ölçeğindeki 4 maddenin genel güvenilirliği $\alpha=0,837$ olarak bulunmuştur. Yapılan KMO ve Barlett analizi sonucunda KMO değerinin 0,897 olarak Barlett değerinin ise 0,05 den küçük olduğu ve faktör analizinin yapılabilir olduğu görülmüştür. Faktör analizi sonucunda toplam varyansı %50,26 olan tek faktör oluşmuştur.

Tablo 3. Şiddete Maruz Kalma Ölçeği Faktör Yapısı

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Varyans	Cronbach's Alpha
Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Sözel saldırıya uğramaktayım.	0,783	50,26	0,837
	Mobbing (Psikolojik Şiddet) uygulanmaktadır.	0,764		
	Fiziksel şiddete maruz kalmaktayım	0,718		
	Cinsel tacize maruz kalmaktayım	0,547		
Toplam Varyans: % 63,174				

3.4.3. COPE (Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği) :

1989'da Carver ve arkadaşları tarafından geliştirilen ölçek toplam 60 sorudan oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması Ağargün, Beşiroğlu , Kıran ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (2005). Ölçekte 60 farklı durum dört seçenek üzerinden yanıtlandırılır. Bu yanıtlar: 1=Asla böyle bir şey yapmam; 2=Çok az böyle yaparım; 3=Orta derecede böyle yaparım; 4=Çoğunlukla böyle yaparım. Ölçek 60 soru ve 15 alt ölçekten oluşmuştur. Her alt ölçek dörder sorudan oluşmaktadır. Bu alt ölçeklerin her biri ayrı bir başa çıkma tutumu hakkında bilgi verir. Sonuç olarak alt ölçeklerden alınacak puanların yüksekliği hangi başa çıkma tutumunun kişi tarafından daha çok kullanıldığı hakkında yorum yapma olasılığı verir. Bu 15 başa çıkma tutumu ya da alt ölçek şunlardır: 1. Pozitif yeniden yorumlama ve gelişme 2. Zihinsel boş verme 3. Soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma 4. Yararlı sosyal destek kullanımı 5.Aktif başa çıkma 6. İnkâr 7. Dini olarak başa çıkma 8. Şakaya vurma 9. Davranışsal olarak boş verme 10. Geri durma

11. Duygusal sosyal destek kullanımı 12. Madde kullanımı 13. Kabullenme 14. Diğer meşguliyetleri bastırma 15. Plan yapma

3.5. Veri Toplama

Veri toplama 2012 Ekim - Ocak 2013 tarihleri arasında toplanmıştır. Kocasinan ve Melikgazi İlçelerinde bulunan bütün ortaöğretim okullarına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Anket uygulamasından önce okul yöneticilerine ve öğretmenlere araştırmanın amacı kısaca açıklanmış, anketi yanıtlama konusunda gerekli bilgiler verilmiştir.

Anket bütün öğretmenlere dağıtılmış gönüllük esasına göre cevaplayanlardan alınmıştır. Anket yoluyla elde edilen bilgilerin sadece bilimsel amaçla kullanılacağı ve tamamen gizli kalacağı hatırlatılmış, kaygıların asgari düzeye indirilmesi ve anket sorularının içten yanıtlanması için gereken çaba gösterilmiştir. Öğretmenlere, anketi doldurmaları için yeterli süre verilmiştir.

3.6. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Araştırmanın değişkenleri için normal dağılım testi uygulanmıştır: Değişkenlerin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Post-Hoc Tukey testi kullanılmıştır. Gruplara düşen gözlem sayısının az olduğu durumlarda iki grup karşılaştırılmasında Man Whitney U, ikiden fazla grup karşılaştırılmasında Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Benferroni düzeltmesi ile birlikte Man Whitney U testi uygulanmıştır.

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerden ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

4.1.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

4.1.1.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Öğrenciler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğrenciler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile ilgili ifadelere verdiği cevapların dağılımları Tablo 4’de görülmektedir.

Tablo 4. Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Öğrenciler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Çoğu Zaman		Her Zaman		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Öğrenciler Tarafından Fiziksel Şiddete Maruz Kalma durumu	933	91,5	61	6,0	21	2,1	4	0,4	1	0,1	1,120	0,424
Öğrenciler Tarafından Sözel Saldırıya Uğrama	563	55,2	302	29,6	126	12,4	21	2,1	8	0,8	1,640	0,835
Öğrenciler Tarafından Mobbing (psikolojik Şiddet) Uygulanma	706	69,2	180	17,6	106	10,4	17	1,7	11	1,1	1,480	0,829
Öğrenciler Tarafından Cinsel Tacize Maruz Kalma.	1005	98,5	12	1,2	1	0,1	1	0,1	1	0,1	1,020	0,200

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğrenciler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile ilgili ifadelerine verdiği cevaplar incelendiğinde;

1.“Öğrenciler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %91,5'i hiçbir zaman, %6,0'ı nadiren, %2,1'i bazen, %0,4'ü çoğu zaman, %0,1'i her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğrenciler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktayım.” ifadesine çok zayıf (1,120 ± 0,424) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Türk Eğitim Sen'inin yapmış olduğu araştırmada öğrenci ve veli tarafından fiziksel şiddete uğrayan öğretmenlerin oranı % 11.5 olarak belirtilmiştir (Türk Eğitim- Sen, 2012, 17).

Öğretmenlerin %8,5'inin bir şekilde öğrenciler tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıkları ortaya çıkmaktadır. Bu oranın öğretmenlere fiziksel şiddet uygulanması bakımından önemli bir oran olduğu düşünülmektedir. Bazı öğretmenlerin kendilerine şiddet uygulandığı halde söyleyemedikleri düşünülmektedir. Bunun nedenlerinin ise öğrencileri tarafından uygulanan şiddeti gururlarına yediremedikleri aynı zamanda meslektaşları, yöneticileri ve toplum tarafından kendilerini değersiz olarak göreceklelerinden endişelendikleri için maruz kalınan şiddet olaylarını ifade edemedikleri düşünülmektedir.

2.“Öğrenciler tarafından sözel saldırıya uğramaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %55,2'si hiçbir zaman, %29,6'sı nadiren, %12,4'ü bazen, %2,1'i çoğu zaman, %0,8'i her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim

kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğrenciler tarafından sözel saldırıya uğramaktayım.” ifadesine çok zayıf ($1,640 \pm 0,835$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Öğretmenlerin %44.8’ inin öğrencileri tarafından sözel saldırıya çeşitli düzeylerde maruz kaldıkları görülmektedir. Bu oranın dikkat çekici bir oran olduğu düşünülmektedir.

3.“Öğrenciler tarafından psikolojik şiddet uygulanmaktadır” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %69,2’si hiçbir zaman, %17,6’sı nadiren, %10,4’ü bazen, %1,7’si çoğu zaman, %1,1’i her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğrenciler tarafından mobbing (psikolojik şiddet) uygulanmaktadır.” ifadesine çok zayıf ($1,480 \pm 0,829$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Öğretmenlerin %30.8’ inin öğrencileri tarafından çeşitli düzeylerde psikolojik şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Konuyla ilgili olarak yapılan Türk Eğitim Sen’in yapmış olduğu araştırmada da öğretmenlerin % 19’u öğrenci ve veliler tarafından psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (Türk Eğitim-Sen, 2012, 17).

4. “Öğrenciler tarafından cinsel tacize maruz kalmaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %98,5’i hiçbir zaman, %1,2’si nadiren, %0,1’i bazen, %0,1’i çoğu zaman, %0,1’i her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğrenciler tarafından cinsel tacize maruz kalmaktayım” ifadesine çok zayıf ($1,020 \pm 0,200$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

4.1.2.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Veliler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Veliler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile ilgili ifadelerine verdiği cevapların dağılımları Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5. Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Veliler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Çoğu Zaman		Her Zaman		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Veliler Tarafından Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu	940	92,2	54	5,3	23	2,3	2	0,2	1	0,1	1,110	0,406
Veliler Tarafından Sözel Saldırıya Uğrama.	676	66,3	234	22,9	93	9,1	13	1,3	4	0,4	1,470	0,745
Veliler Tarafından Mobbing (psikolojik Şiddet) Uygulanma	767	75,2	158	15,5	76	7,5	14	1,4	5	0,5	1,360	0,723
Veliler Tarafından Cinsel Tacize Maruz Kalma	1011	99,1	5	0,5	2	0,2	1	0,1	1	0,1	1,020	0,192

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Veliler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile ilgili ifadelerine verdiği cevaplar incelendiğinde;

1.“Veliler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %92,2'si hiçbir zaman, %5,3'ü nadiren, %2,3'ü bazen, %0,2'si çoğu zaman, %0,1'i her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Veliler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktayım.” ifadesine çok zayıf (1,110 ± 0,406) düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin %7,8'inin veliler tarafından fiziksel şiddete uğradıkları görülmektedir.

2.“Veliler tarafından sözel saldırıya uğramaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %66,3'ü hiçbir zaman, %22,9'u nadiren, %9,1'i bazen, %1,3'ü çoğu zaman, %0,4'ü her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Veliler tarafından sözel saldırıya uğramaktayım.” ifadesine çok zayıf (1,470 ± 0,745) düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin %33,4'ünün veliler tarafından sözel saldırıya maruz kaldıkları görülmektedir.

3.“Veliler tarafından psikolojik şiddet uygulanmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %75,2'si hiçbir zaman, %15,5'i nadiren, %7,5'i bazen, %1,4'ü çoğu zaman, %0,5'i her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Veliler tarafından mobbing (psikolojik şiddet) uygulanmaktadır.” ifadesine çok zayıf (1,360 ± 0,723) düzeyde katıldıkları

saptanmıştır. Öğretmenlerin % 24,9' unun veliler tarafından mobbinge maruz kaldıkları görülmektedir.

4.“Veliler tarafından cinsel tacize maruz kalmaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %99,1'i hiçbir zaman, %0,5'i nadiren, %0,2'si bazen, %0,1'i çoğu zaman, %0,1'i her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Veliler tarafından cinsel tacize maruz kalmaktayım.” ifadesine çok zayıf (1,020 ± 0,192) düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin % 0.9' unun veliler tarafından mobbinge maruz kaldıkları görülmektedir.

Veliler tarafından en çok maruz kalınan şiddet türünün sözel saldırı olduğu görülürken, bunu mobbing (psikolojik şiddet), fiziksel şiddet ve en az maruz kalınan şiddetin ise cinsel taciz olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili Eğitim Bir Sen'in benzer bir çalışmasında öğretmenlerin % 16.8' inin çalıştığı okullarda velilerle ilgili problem yaşadığı tespit edilmiştir. Bunun nedenleri arasında öğretmenle veli arasında diyalog zemini oluşturulamamasından kaynaklandığı belirtilmiştir (Eğitim-Bir-Sen,2004,131).

4.1.3.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Meslektaşları Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Meslektaşları tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile ilgili ifadelere verdiği cevapların dağılımları Tablo 6'de görülmektedir.

Tablo 6. Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Meslektaşları tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Çoğu Zaman		Her Zaman		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Meslektaşları Tarafından Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu	975	95,6	30	2,9	13	1,3	1	0,1	1	0,1	1,060	0,318
Meslektaşları Tarafından Sözel Saldırıya Uğrama Durumu	809	79,3	153	15,0	48	4,7	6	0,6	4	0,4	1,280	0,614
Meslektaşları Tarafından Mobbing (psikolojik Şiddet) Uygulanma Durumu	815	79,9	130	12,7	61	6,0	11	1,1	3	0,3	1,290	0,653
Meslektaşları Tarafından Cinsel Tacize Maruz Kalma Durumu	1007	98,7	8	0,8	3	0,3	1	0,1	1	0,1	1,020	0,209

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Meslektaşları tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile ilgili ifadelerine verdiği cevaplar incelendiğinde;

1.“Meslektaşlarım tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %95,6’sı hiçbir zaman, %2,9’u nadiren, %1,3’ü bazen, %0,1’i çoğu zaman, %0,1’i her zaman yanıtını vermiştir. ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Meslektaşlarım tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktayım.” ifadesine çok zayıf (1,060 ± 0,318) düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin % 4,4’ünün meslektaşları tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir

2.“Meslektaşlarım tarafından sözel saldırıya uğramaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %79,3’ü hiçbir zaman, %15,0’ı nadiren, %4,7’si bazen, %0,6’sı çoğu zaman, %0,4’ü her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Meslektaşlarım tarafından sözel saldırıya uğramaktayım.” ifadesine çok zayıf (1,280 ± 0,614) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

3.“Meslektaşlarım tarafından psikolojik şiddet uygulanmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %79,9’u hiçbir zaman, %12,7’si nadiren, %6,0’ı bazen, %1,1’i çoğu zaman, %0,3’ü her zaman yanıtını vermiştir.

Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Meslektaşlarım tarafından psikolojik şiddet uygulanmaktadır.” ifadesine çok zayıf ($1,290 \pm 0,653$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin % 20'sinin meslektaşları tarafından sözel saldırıya maruz kaldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin % 20.1' inin meslektaşları tarafından sözel saldırıya maruz kaldıkları saptanmıştır.

4.“Meslektaşlarım tarafından cinsel tacize maruz kalmaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %98,7'si hiçbir zaman, %0,8'i nadiren, %0,3'ü bazen, %0,1'i çoğu zaman, %0,1'i her zaman yanıtını vermiştir. ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Meslektaşlarım tarafından cinsel tacize maruz kalmaktayım.” ifadesine çok zayıf ($1,020 \pm 0,209$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin %1.3' ünün meslektaşları tarafından cinsel tacize maruz kaldıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin meslektaşları tarafından maruz kaldıkları şiddet türlerinin başında sözel saldırıya maruz kaldıkları görülmektedir. Bunu psikolojik şiddet, fiziksel şiddet ve cinsel taciz izlemektedir.

4.1.4.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Yöneticiler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Yöneticiler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile ilgili ifadelerine verdiği cevapların dağılımları Tablo 7'da görülmektedir.

Tablo 7. Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin “Yöneticiler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Çoğu Zaman		Her Zaman		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Yöneticiler Tarafından Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu	975	95,6	29	2,8	12	1,2	3	0,3	1	0,1	1,060	0,337
Yöneticiler Tarafından Sözel Saldırıya Uğrama Durumu	786	77,1	158	15,5	58	5,7	14	1,4	4	0,4	1,330	0,681
Yöneticiler Tarafından Mobbing (psikolojik Şiddet) Uygulanma Durumu	708	69,4	173	17,0	95	9,3	35	3,4	9	0,9	1,490	0,865
Yöneticiler Tarafından Cinsel Tacize Maruz Kalma Durumu	1010	99,0	7	0,7	1	0,1	1	0,1	1	0,1	1,020	0,187

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Yöneticiler tarafından şiddete maruz kalma durumları” ile ilgili ifadelere verdiği cevaplar incelendiğinde;

1.“Yöneticiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %95,6’sı hiçbir zaman, %2,8’i nadiren, %1,2’si bazen, %0,3’ü çoğu zaman, %0,1’i her zaman yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Yöneticiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktayım.” ifadesine çok zayıf (1,060 ± 0,337) düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin % 4,4’ ünün yöneticiler tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir.

2.“Yöneticiler tarafından sözel saldırıya uğramaktayım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %77,1’i hiçbir zaman, %15,5’i nadiren, %5,7’si bazen, %1,4’ü çoğu zaman, %0,4’ü her zaman yanıtını vermiştir. ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Yöneticiler tarafından sözel saldırıya uğramaktayım.” ifadesine çok zayıf (1,330 ± 0,681) düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin % 23’ü yöneticiler tarafından sözel saldırıya uğradıkları görülmektedir.

3.“Yöneticiler tarafından psikolojik şiddet (mobbing) uygulanmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %69,4’ü hiçbir zaman, %17,0’i

nadiren, %9,3'ü bazen, %3,4'ü çoğu zaman, %0,9'u her zaman yanıtını vermiştir. ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Yöneticiler tarafından mobbing (psikolojik şiddet) uygulanmaktadır.” ifadesine çok zayıf ($1,490 \pm 0,865$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin % 30,6'sı yöneticiler tarafından sözel saldırıya uğradıkları görülmektedir.

4.“Yöneticiler tarafından cinsel tacize maruz kalmaktayım.” İfadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin,%99'u hiçbir zaman,% 0,7'si nadiren,%0.1'i bazen,%0.1'i çoğu zaman, % 0.1'i her zaman yanıtını vermiştir.Ortaöğretim öğretmenlerinin “Yöneticiler tarafından cinsel tacize maruz kalmaktayım.” ifadesine çok zayıf ($1,020 \pm 0,187$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Öğretmenlerin % 1'i yöneticiler tarafından cinsel tacize uğradıklarını belirtmektedir. Öğretmenlerin yöneticiler tarafından maruz kaldıkları en fazla şiddet türünün psikolojik şiddet olduğu görülmektedir. Daha sonra sözel saldırı, fiziksel şiddet ve cinsel taciz gelmektedir.

Eğitim-Bir Sen'in yapmış olduğu araştırma sonucunda, öğretmenlerin yaklaşık beşte birinden daha fazlasının yöneticilerle problem yaşadığı belirtilmektedir. Yöneticiler ile sorunlar yaşanmasının nedenlerinin de öğretmen ile yönetici arasında işlerin yürütülmesi konusundaki yaklaşım farkları ve üslup tarzları gibi nedenlerden kaynaklandığı belirtilmektedir (Eğitim-Bir-Sen, 2004, 127).

Diğer bir çalışmada çalışanların işyerlerinde amirleri tarafından psikolojik şiddete uğrama nedenleri arasında idarecilerin kötü yönetiminden kaynaklandığı belirtilmiştir (Akdemir, 2008: 116).

Yöneticilerin mobbing uygulamasına ilişkin bir diğer çalışmada öğretmenlerin, psikolojik şiddeti en çok müdür ya da müdür yardımcılardan gördükleri şeklinde belirtilmiştir (Ehi, 2011: 74)

Onbaş'ın yaptığı çalışmada da hem öğretmenler hem de okul yöneticileri en fazla amirleri tarafından psikolojik şiddet içeren davranışlara maruz kalmaktadır. Ayrıca bu çalışmada Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin en sık yaşadıkları mobbing davranışları,"sözünün kesilmesi, yaptığı işlerin haksızca eleştirilmesi ve başarılarının küçümsenmesi" şeklinde ifade edilmiştir (Onbaş, 2007: 58).

Bir başka çalışmada da hem öğretmenlerin, hem de okul yöneticilerin en fazla amirleri tarafından psikolojik şiddet içeren davranışlara maruz kaldıkları

belirtilmiştir (Gökçe, 2012, 272). Genel olarak değerlendirdiğimizde öğretmenlerin en çok sözel, psikolojik, fiziksel şiddete ve cinsel tacize maruz kaldıkları saptanmıştır.

4.2.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddete İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin maruz kaldığı şiddete ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8. Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddete İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Öğretmenlere Yönelik Şiddette Mesleğin Değersizleşmesi Önemli Rol Oynamaktadır.	39	3,8	55	5,4	44	4,3	289	28,3	593	58,1	4,320	1,042
Öğrencilerdeki Ahlaki Bozulma Şiddeti Artırmaktadır.	18	1,8	27	2,6	19	1,9	322	31,6	634	62,2	4,500	0,811
Medyadaki Filmler Öğretmenlere Yönelik Şiddeti Artırmaktadır.	25	2,5	57	5,6	83	8,1	367	36,0	488	47,8	4,210	0,980
Öğretmenlerin Mesleki Yetersizlikleri Öğretmenlere Yönelik Şiddeti Artırmaktadır	85	8,3	265	26,0	207	20,3	307	30,1	156	15,3	3,180	1,214
Öğretmenlerin Yetkilerinin Azalması Şiddet Olaylarını Artırmaktadır.	28	2,7	98	9,6	81	7,9	365	35,8	448	43,9	4,090	1,070
Şiddeti Önlemeye Yönelik Okullarda Gerekli Önlemler Bulunmaktadır.	100	9,8	175	17,2	184	18,0	335	32,8	226	22,2	3,400	1,272
Öğretmenlere Yönelik Şiddet Son Yıllarda Artmaktadır.	42	4,1	33	3,2	48	4,7	355	34,8	542	53,1	4,300	0,996
Uğradığım Şiddet Yüzünden Mesleğimden Soğumaya Başladım.	289	28,3	388	38,0	168	16,5	104	10,2	71	7,0	2,290	1,182
Sınıf İçinde Şiddete Maruz Kalma Endişesi Hissediyorum.	283	27,7	347	34,0	182	17,8	154	15,1	54	5,3	2,360	1,186
Sınıf İçinde Şiddet Olaylarının Yaşanması Sınıf Yönetimini Sağlamakta Zorluk Çıkarmaktadır.	131	12,8	192	18,8	153	15,0	387	37,9	157	15,4	3,240	1,281
Toplumun Gözünde Kendimi Değersiz Hissediyorum.	218	21,4	270	26,5	153	15,0	212	20,8	167	16,4	2,840	1,400
Şiddeti Yapan Kişilere Caydırıcı Cezalar Verilmektedir.	109	10,7	108	10,6	107	10,5	289	28,3	407	39,9	3,760	1,354
Öğretmenlerden Çok Öğrencilere Haklar Verilmektedir.	67	6,6	73	7,2	100	9,8	320	31,4	460	45,1	4,010	1,195
Öğretmenlere Yönelik Şiddet Olaylarının Artmasından Endişe Duyuyorum.	34	3,3	55	5,4	67	6,6	380	37,3	484	47,5	4,200	1,008
Başarısız Öğrenciyi Destekleyen Ders Geçme Sistemi Öğretmenin Otoritesini Azaltıp Şiddet Olaylarını Artırmaktadır.	43	4,2	39	3,8	53	5,2	269	26,4	616	60,4	4,350	1,033

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin maruz kaldığı şiddete ilişkin görüşleri incelendiğinde;

1.“Öğretmenlere yönelik şiddetin artmasında mesleğin değersizleşmesi önemli rol oynamaktadır. ” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %3,8'i kesinlikle katılmıyorum, %5,4'ü katılmıyorum, %4,3'ü kararsızım, %28,3'ü katılıyorum, %58,1'i kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğretmenlere yönelik şiddetin artmasında mesleğin değersizleşmesi önemli rol oynamaktadır. ” ifadesine çok yüksek ($4,320 \pm 1,042$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Öğretmenlerin % 86.4 'ünün şiddetin artmasında mesleğin değersizleşmesinin önemli olduğunu belirtmişti. Bu görüşe benzer bir çalışmada , öğretmenlerin % 92.6 'sı öğretmenlik mesleğinin cazibesini yitirdiğini düşünmektedir (Türk Eğitim Sen,2012, 17).

2.“Öğrencilerdeki ahlaki bozulma şiddeti artırmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %1,8'i kesinlikle katılmıyorum, %2,6'sı katılmıyorum, %1,9'u kararsızım, %31,6'sı katılıyorum, %62,2'si kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğrencilerdeki ahlaki bozulma şiddeti artırmaktadır.” ifadesine çok yüksek ($4,500 \pm 0,811$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Ahlaki eğitiminin yetersizliğinin şiddet olaylarında artmasında etkili olduğu bir benzer görüşte hem eğitimin hem de ahlakın amaçlarının tam anlamıyla yerine getirilmemesi şeklinde belirtilmektedir.(Güneş, Kızıler, Enes ve diğ., 2006, 78).

Başka bir çalışma da özellikle okullarda artan şiddet olaylarının en önemli nedenlerinden biri de çocukların ahlak, karakter ve kişilik gelişimlerini sağlıklı bir şekilde geliştirebilecekleri ortamlar oluşturulmaması şeklinde belirtilmiştir (Çağatay, 2009: 28).

3.“Medyadaki filmler öğretmenlere yönelik şiddeti artırmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %2,5'i kesinlikle katılmıyorum, %5,6'sı katılmıyorum, %8,1'i kararsızım, %36,0'ı katılıyorum, %47,8'i kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin

“Medyadaki filmler öğretmenlere yönelik şiddeti artırmaktadır.” ifadesine çok yüksek ($4,210 \pm 0,980$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Konuyla ilgili benzer yapılan bir araştırmada lise öğretmenlerinin şiddete ilişkin görüşlerinde, lise öğrencilerinin şiddet uygulamalarının en önemli nedenleri olarak televizyonda yayınlanan programların etkisi olduğu belirtilmektedir (Çobanoğlu Şentürk, Kıran, 2008, 127-139).

Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının artmasında başka bir çalışmada şiddetin nedenlerinin başında medyada yayınlanan şiddet içerikli programların etkisi olduğu belirtilmektedir (Altun ve Baker, 2010, 3165-3169).

Öğrencilerin öğretmenlerine yönelik şiddet göstermeleriyle ilgili olarak, Öğretmenler, öğrencilerin dersi bozucu davranışlar sergilemelerinin nedeni olarak televizyonlarda yayınlanan programların içeriğinin etkili olduklarını belirtmişlerdir (Korkmaz, Korkmaz ve Özkaya, 2009, 124).

4.“Öğretmenlerin mesleki yetersizlikleri öğretmenlere yönelik şiddeti artırmaktadır ” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %8,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %26,0’ı katılmıyorum, %20,3’ü kararsızım, %30,1’i katılıyorum, %15,3’ü kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğretmenlerin mesleki yetersizlikleri öğretmenlere yönelik şiddeti artırmaktadır ” ifadesine orta ($3,180 \pm 1,214$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Öğretmenlerin kişisel ve mesleki özellikleriyle ilgili olarak, öğretilerde görülen adaletsizlik, katılık, saygısızlık gibi olumsuz özellikler ergenlik çağı içinde bulunan öğrencilerin son derece heyecansal tepkilerine yol açtığı ve bu tepkilerin bütün sınıfa yayılarak öğretmene yönelik olumsuz düşüncelerin oluştuğu belirtilmektedir (Onur, 1985, 234).

Bu görüşle ilgili diğer bir benzer sonuçta öğrencilerin öğretmenlerine zorbalık yaptığı bir dikey zorbalık araştırmasında, Zorbalığa maruz kalmanın nedenleri arasında öğretmenin ‘sınıf yönetimi yeterliğindeki kişisel ve mesleki yetersizlikleri üzerinde durulmaktadır (Yaman ve Kocabaşoğlu, 2011, 659).

Başka bir çalışma da olumsuz disiplin davranışları, daha çok sınıf içi problemlerle başa çıkma becerisi olmayan, aile sorunları yaşayan ve mesleki anlamda tükenmiş

öğretmenlerin sınıflarında göze çapmaktadır şeklinde belirtilmiştir(Maslach, 1981, 30-39).

MEB (2007) tarafından yapılan araştırma da lise yöneticilerinin “Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak öğretmenler açısından ne yapılabilir? sorusuna, öğretmenlerin adaletli ve güven veren sevgiyle öğrencilerine yaklaşmalarının şiddeti azaltıcı bir etkiye sahip olabileceğini belirtmişlerdir (MEB,2007, 59).

5.“Öğretmenlerin yetkilerinin azalması şiddet olaylarını artırmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %2,7'si kesinlikle katılmıyorum, %9,6'sı katılmıyorum, %7,9'u kararsızım, %35,8'i katılıyorum, %43,9'u kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir.Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğretmenlerin yetkilerinin azalması şiddet olaylarını artırmaktadır.” ifadesine yüksek (4,090 ± 1,070) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

6. “Şiddeti önlemeye yönelik okullarda gerekli önlemler bulunmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %9,8'i kesinlikle katılmıyorum, %17,2'si katılmıyorum, %18,0'ı kararsızım, %32,8'i katılıyorum, %22,2'si kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Şiddeti önlemeye yönelik okullarda gerekli önlemler bulunmaktadır.” ifadesine yüksek (3,400 ± 1,272) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

7.“Öğretmenlere yönelik şiddet son yıllarda artmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %4,1'i kesinlikle katılmıyorum, %3,2'si katılmıyorum, %4,7'si kararsızım, %34,8'i katılıyorum, %53,1'i kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğretmenlere yönelik şiddet son yıllarda artmaktadır.” ifadesine çok yüksek (4,300 ± 0,996) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Öğretmenlerin % 87.9 gibi çok yüksek bir oranda kendilerine yönelik şiddet olaylarının arttıklarını belirtmeleri konunun üzerinde önemle durulması gerektiğini göstermektedir.

Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının artmasında öğretmenliğe bakış açısının son on yılda olumsuz yönde gelişmesinin etkili olduğu Türk Eğitim Sen'in araştırmasında da görülmektedir (Türk Eğitim Sen, 2012, 17).

8.“Uğradığım şiddet yüzünden mesleğimden soğumaya başladım.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %28,3'ü kesinlikle katılmıyorum, %38,0'ı katılmıyorum, %16,5'i kararsızım, %10,2'si katılıyorum, %7,0'ı kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Uğradığım şiddet yüzünden mesleğimden soğumaya başladım.” ifadesine zayıf ($2,290 \pm 1,182$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

9.“Sınıf içinde şiddete maruz kalma endişesi hissediyorum.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %27,7'si kesinlikle katılmıyorum, %34,0'ı katılmıyorum, %17,8'i (n=182) kararsızım, %15,1'i katılıyorum, %5,3'ü kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Sınıf içinde şiddete maruz kalma endişesi hissediyorum.” ifadesine zayıf ($2,360 \pm 1,186$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

10.“Sınıf içinde şiddet olaylarının yaşanması sınıf yönetimini sağlamakta zorluk çıkarmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %12,8'i kesinlikle katılmıyorum, %18,8'i katılmıyorum, %15,0'ı kararsızım, %37,9'u katılıyorum, %15,4'ü (n=157) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Sınıf içinde şiddet olaylarının yaşanması sınıf yönetimini sağlamakta zorluk çıkarmaktadır.” ifadesine orta ($3,240 \pm 1,281$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

11.“Toplumun gözünde kendimi değersiz hissediyorum.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %21,4'ü kesinlikle katılmıyorum, %26,5'i katılmıyorum, %15,0'ı kararsızım, %20,8'i katılıyorum, %16,4'ü kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Toplumun gözünde kendimi değersiz hissediyorum.” ifadesine orta ($2,840 \pm 1,400$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Öğretmenlerin % 37.2 'si toplumunda gözünde kendini değersiz olarak görmektedir. Konuyla ilgili benzer bir çalışma da Türk Eğitim Sen'in yapmış olduğu araştırma da öğretmenlerin. %49.9' u kendini kaygılı,%30.4'ü değersiz hissetmektedir (Türk Eğitim Sen,2012,s.18).

12.“Şiddeti yapan kişilere caydırıcı cezalar verilmektedir.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %10,7'si kesinlikle katılmıyorum, %10,6'sı katılmıyorum, %10,5'i kararsızım, %28,3'ü katılıyorum, %39,9'u kesinlikle

katılıyorum yanıtını vermiştir. ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “şiddeti yapan kişilere caydırıcı cezalar verilmektedir.” ifadesine yüksek (3,760 ± 1,354) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Öğretmenlerin % 68.2 ‘si şiddeti yapan kişilere caydırıcı cezalar verilmediğini belirtmektedir. Bu görüşe benzer bir çalışmada okullarda ceza sisteminin yeterince işletilmemesi öğretmenlere yönelik şiddet olaylarını artırmaktadır görüşü ile benzerlik göstermektedir (Çobanoğlu, Şentürk, Kıran, 2008, 127-139).

MEB (2007) tarafından yapılan bir araştırmada lise yöneticilerinin “Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak Bakanlık açısından ne yapılabilir?” Sorusuna okul yöneticilerinin bu konuda verdikleri cevapların başında “Bakanlığın öğrencilere af çıkarmaması” yer almaktadır. Okul yöneticilerin Bakanlık tarafından yapılmasını istedikleri ikinci istek; disiplin yönetmeliğinin yaptırımı ve caydırıcılığının artırılmasıdır. Üçüncü sırada ise okulların güvenliği ile ilgili sorunlara getirilecek çözüm yollarıyla ilgilidir (MEB, 2007, 56-57).

13.“Öğretmenlerden çok öğrencilere haklar verilmektedir.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %6,6’sı kesinlikle katılmıyorum, %7,2’si katılmıyorum, %9,8’i kararsızım, %31,4’ü katılıyorum, %45,1’i kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğretmenlerden çok öğrencilere haklar verilmektedir.” ifadesine yüksek (4,010 ± 1,195) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Öğretmenlerin kendilerinden çok öğrencilere hak verildiğine katılanların oranının %76.5 olduğu görülmektedir. Öğrencilere verilen haklara ilişkin olarak, başarısız öğrencilere sınıf geçmenin kolaylaştırılması (ortalama yükseltme ve sorumluluk sınavları gibi); “Alo 147” hattı ile öğrenci ve velilerin en ufak bir olayda öğretmeni şikayet etmeleri örnek olarak verilebilir.

14.“Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının artmasından endişe duyuyorum.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %3,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %5,4’ü katılmıyorum, %6,6’sı kararsızım, %37,3’ü katılıyorum, %47,5’i kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının artmasından endişe duyuyorum.” ifadesine çok yüksek (4,200 ± 1,008) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu görüşe öğretmenlerin %84.8 ile katıldıkları görülmektedir. Buradan öğretmenlerin şiddet olaylarının artmasından endişe duyduklarını, kendilerini güvenli şekilde hissetmediklerini çıkarılabiliriz.

15.“Başarısız öğrenciyi destekleyen ders geçme sistemi öğretmenin otoritesini azaltıp şiddet olaylarını artırmaktadır.” ifadesine ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, %4,2'si kesinlikle katılmıyorum, %3,8'i katılmıyorum, %5,2'si kararsızım, %26,4'ü katılıyorum, %60,4'ü kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin “Başarısız öğrenciyi destekleyen ders geçme sistemi öğretmenin otoritesini azaltıp şiddet olaylarını artırmaktadır.” ifadesine çok yüksek ($4,350 \pm 1,033$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu görüşü destekleyici diğer bir çalışmada, sınıf geçmenin kolaylaştırılması öğretmenlere yönelik şiddet olaylarını artırmaktadır şeklinde saptanmıştır (Çobanoğlu, Şentürk, Kıran, 2008, 127-139).

Kolay sınıf geçmeyle başarının ve çeşitli sorunların ortaya çıktığını belirten bir çalışmaya göre de ortaöğretimin ilk sınıfında öğrenciler, gerek uyum sorunları yaşamaları, gerekse ilköğretimdeki sınıf geçmenin kolaylığının bu basamakta da devam edeceğini zannetmelerinin rahatlığı içerisinde olmaları nedeniyle başarısız olabilmektedirler. Ayrıca, ilköğretimde başarılı olduğu veya sayıldığı için ortaöğretimdeki başarısızlığı öğrencide hayal kırıklığı yaratmakta; öğrenci bu durumun sorumluluğunu da başka yerlerde aramaktadır şeklinde belirtilmiştir (Bayındır, 2009: 24).

4.3.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Ortalamaları

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Öğrencileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	1020	1,313	0,439	1,000	5,000
Veliler Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	1020	1,239	0,404	1,000	4,250
Meslektaşları Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	1020	1,163	0,349	1,000	4,000
Yöneticileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	1020	1,225	0,406	1,000	4,250

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin, maruz kaldığı şiddet düzeylerinin ortalamaları incelendiğinde: “Öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyinin” çok zayıf ($1,313 \pm 0,439$) ; “Veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyinin” çok zayıf ($1,239 \pm 0,404$); “Meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyinin” çok zayıf ($1,163 \pm 0,349$); “Yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyinin” çok zayıf ($1,225 \pm 0,406$) düzeyde olduğu görülmektedir.

4.4.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Ortalamaları

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Pozitif Yeniden Yorumlama Ve Gelişme	1020	3,339	0,450	1,750	4,000
Zihinsel Boş Verme	1020	2,149	0,610	1,000	3,750
Soruna Odaklanma Ve Duyguları Açığa Vurma	1020	2,864	0,612	1,000	4,000
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	1020	3,094	0,587	1,000	4,000
Aktif Başa Çıkma	1020	3,222	0,499	1,750	4,000
İnkâr	1020	1,604	0,633	1,000	4,000
Dini Olarak Başa Çıkma	1020	3,144	0,785	1,000	4,000
Şakaya Vurma	1020	1,915	0,694	1,000	4,000
Davranışsal Olarak Boş Verme	1020	1,634	0,640	1,000	4,000
Geri Durma	1020	2,441	0,518	1,000	4,000
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı	1020	2,788	0,616	1,000	4,000
Madde Kullanımı	1020	1,202	0,525	1,000	4,000
Kabullenme	1020	2,434	0,615	1,000	4,000
Diğer Meşguliyetleri Bastırma	1020	2,663	0,500	1,000	4,000
Plan Yapma	1020	3,267	0,531	1,750	4,000

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin şiddet sonucu stresle başa çıkma stratejilerinin ortalamaları incelendiğinde şu sonuçlar çıkmaktadır : “Pozitif yeniden yorumlama ve gelişme ” alt boyutunun orta ($3,339 \pm 0,450$) ; “Yararlı sosyal destek kullanımı” alt boyutunun orta ($3,094 \pm 0,587$) ; “Aktif başa çıkma” alt boyutunun orta ($3,222 \pm 0,499$) , “ “Dini olarak başa çıkma” alt boyutunun orta ($3,144 \pm 0,785$), “Duygusal sosyal destek kullanımı” alt boyutunun orta ($2,788 \pm 0,616$), “Diğer meşguliyetleri bastırma” alt boyutunun orta ($2,663 \pm 0,500$); “Plan yapma” alt boyutunun orta ($3,267 \pm 0,531$) ,”Zihinsel boş verme” alt boyutunun zayıf ($2,149 \pm 0,610$); “İnkâr” alt boyutunun çok zayıf ($1,604 \pm 0,633$); “Şakaya vurma”

alt boyutunun zayıf ($1,915 \pm 0,694$); “Davranışsal olarak boş verme” alt boyutunun çok zayıf ($1,634 \pm 0,640$); “Geri durma” alt boyutunun zayıf ($2,441 \pm 0,518$); “Madde kullanımı” alt boyutunun çok zayıf ($1,202 \pm 0,525$); “Kabullenme” alt boyutunun zayıf ($2,434 \pm 0,615$) düzeyde olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin şiddet sonucu stresle başa çıkma stratejilerini değerlendirdiğimizde; “Zihinsel boş verme”, “İnkar”, “Davranışsal olarak boş verme” ve “Madde kullanma” boyutlarının çok zayıf oldukları görülmektedir. Bu boyutlardan öğretmenlerin şiddet sonucu stresle başa çıkmada genel olarak sorunu görmemezlikten gelmediklerini çıkarabiliriz. Şiddet sonucu stresle başa çıkmak için “Yararlı destek kullanımı”, “Plan yapma”, “Aktif başa çıkma” gibi stratejilerinin kullanıldığı çıkarılabilir.

4.5.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Demografik Özelliklere Göre Ortalamaları

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Yaşa Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Öğrencileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	21-30 Yaş	104	1,349	0,443	1,116	0,342
	31-40 Yaş	520	1,321	0,472		
	41-50 Yaş	301	1,277	0,390		
	51-60 Yaş	95	1,342	0,395		
Veliler Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	21-30 Yaş	104	1,245	0,372	0,433	0,729
	31-40 Yaş	520	1,234	0,428		
	41-50 Yaş	301	1,230	0,356		
	51-60 Yaş	95	1,282	0,444		
Meslektaşları Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	21-30 Yaş	104	1,183	0,356	0,533	0,660
	31-40 Yaş	520	1,152	0,345		
	41-50 Yaş	301	1,164	0,340		
	51-60 Yaş	95	1,195	0,388		
Yöneticileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	21-30 Yaş	104	1,214	0,399	0,162	0,922
	31-40 Yaş	520	1,231	0,424		
	41-50 Yaş	301	1,225	0,392		
	51-60 Yaş	95	1,203	0,356		

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin öğrenciler, veliler, meslektaşlar ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin, öğrenci, veli, meslektaş ve yönetici tarafından şiddet düzeyi puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşmadığı çıkarılabilir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Cinsiyete Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Öğrencileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Kadın	386	1,340	0,424	1,549	0,122
	Erkek	634	1,296	0,448		
Veliler Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Kadın	386	1,203	0,350	-2,172	0,023
	Erkek	634	1,260	0,432		
Meslektaşları Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Kadın	386	1,181	0,386	1,284	0,219
	Erkek	634	1,152	0,324		
Yöneticileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Kadın	386	1,227	0,398	0,143	0,886
	Erkek	634	1,224	0,411		

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). Erkek öğretmenlerin veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları , kadın öğretmenlerin veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Konuyu doğrulayıcı bir diğer araştırmada da erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere nispetle bir misli daha fazla şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Eğitim-Bir-Sen, 2004, 125).

Psikolojik şiddetle cinsiyet arasındaki ilişkiyle ilgili bir diğer araştırmada da erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere göre daha fazla mobbinge maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Ehi,2011: 67).

Cinsiyetin şiddetle ilişkisi diğer bir araştırmada da erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha çok yıldırma davranışlarına maruz kaldıkları belirtilmiştir (Ertürk, 2011: 99).

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin öğrenciler, meslektaşlar ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi, puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Medeni Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Öğrencileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Bekâr	90	1,342	0,394	0,654	0,513
	Evli	930	1,310	0,443		
Veliler Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Bekâr	90	1,256	0,382	0,420	0,675
	Evli	930	1,237	0,406		
Meslektaşları Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Bekâr	90	1,189	0,332	0,745	0,457
	Evli	930	1,160	0,350		
Yöneticileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Bekâr	90	1,233	0,432	0,204	0,839
	Evli	930	1,224	0,404		

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin öğrenciler , veliler, meslektaşlar ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi, puanları ortalamalarının medeni durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 14. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Öğrencileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	1-10 Yıl	203	1,378	0,495	5,529	0,001	1 > 3 2 > 3 4 > 3
	11-20 Yıl	575	1,315	0,453			
	21-30 Yıl	195	1,215	0,306			
	31-40 Yıl	47	1,410	0,422			
Veliler Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	1-10 Yıl	203	1,254	0,436	0,639	0,590	
	11-20 Yıl	575	1,234	0,407			
	21-30 Yıl	195	1,222	0,343			
	31-40 Yıl	47	1,303	0,454			
Meslektaşları Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	1-10 Yıl	203	1,187	0,373	3,122	0,025	4 > 2 4 > 3
	11-20 Yıl	575	1,154	0,339			
	21-30 Yıl	195	1,133	0,319			
	31-40 Yıl	47	1,293	0,440			
Yöneticileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	1-10 Yıl	203	1,243	0,448	0,630	0,596	
	11-20 Yıl	575	1,223	0,408			
	21-30 Yıl	195	1,200	0,360			
	31-40 Yıl	47	1,277	0,384			

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının meslekte çalışma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.($p<0.05$).Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-Hoc analizi yapılmıştır. Meslekte çalışma süresi 1-10 yıl olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 11-20 yıl olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Bu konuyla ilgili benzer bir sonuç da, Eğitim Bir Sen tarafından bulunmuştur. Buna göre öğretmenliğin başlangıç yıllarında öğrencilerle daha fazla sorun yaşanırken, ileriki yıllarda edinilen bilgi, tecrübe istikametinde bu sorunların azaldığının gözlemlendiği belirtilmiştir (Eğitim-Bir-Sen, 2004, 125).

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının meslekte çalışma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($p<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-Hoc analizi yapılmıştır. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, meslekte çalışma süresi 11-20 yıl olan öğretmenlerin meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerin duygusal şiddet davranışlarına ilişkin algılarını belirlemek için yapılan bir araştırmada da kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin kıdemi 1-5 yıl arasında olan öğretmenlerden daha yüksek düzeyde duygusal şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir (Onbaş, 2007: 86).

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin veliler ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının meslekte çalışma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Branşa Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Öğrencileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Fen Ve Matematik	251	1,366	0,443	2,425	0,025	1 > 5
	Sosyal Bilimler	345	1,314	0,498			2 > 5
	Meslek Dersleri	259	1,319	0,399			3 > 5
	Yabancı Dil	94	1,277	0,384			1 > 6
	Rehber Öğretmen	32	1,141	0,269			2 > 6
	Beden Eğitimi	30	1,142	0,224			3 > 6
	Görsel Sanatlar	9	1,194	0,349			
Veliler Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Fen Ve Matematik	251	1,259	0,414	0,698	0,651	
	Sosyal Bilimler	345	1,238	0,434			
	Meslek Dersleri	259	1,249	0,388			
	Yabancı Dil	94	1,215	0,337			
	Rehber Öğretmen	32	1,156	0,328			
	Beden Eğitimi	30	1,142	0,215			
	Görsel Sanatlar	9	1,222	0,667			
Meslektaşları Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Fen Ve Matematik	251	1,157	0,371	1,759	0,104	
	Sosyal Bilimler	345	1,149	0,339			
	Meslek Dersleri	259	1,210	0,372			
	Yabancı Dil	94	1,162	0,341			
	Rehber Öğretmen	32	1,117	0,229			
	Beden Eğitimi	30	1,050	0,121			
	Görsel Sanatlar	9	1,028	0,083			
Yöneticileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Fen Ve Matematik	251	1,244	0,431	2,318	0,031	1 > 6
	Sosyal Bilimler	345	1,215	0,413			2 > 6
	Meslek Dersleri	259	1,265	0,401			3 > 6
	Yabancı Dil	94	1,215	0,428			4 > 6
	Rehber Öğretmen	32	1,133	0,237			
	Beden Eğitimi	30	1,042	0,133			
	Görsel Sanatlar	9	1,000	0,000			

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-Hoc analizi yapılmıştır. Branşı fen ve matematik olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, branşı rehber öğretmen olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı sosyal bilimler olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları branşı rehber öğretmen olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet

düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı meslek dersleri olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, branşı rehber öğretmen olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı fen ve matematik olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, branşı beden eğitimi olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı sosyal bilimler olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, branşı beden eğitimi olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı meslek dersleri olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, branşı beden eğitimi olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-Hoc analizi yapılmıştır. Branşı fen ve matematik olan öğretmenlerin yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ,branşı beden eğitimi olan öğretmenlerin yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından ,yüksek bulunmuştur. Branşı sosyal bilimler olan öğretmenlerin yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, branşı beden eğitimi olan öğretmenlerin yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı meslek dersleri olan öğretmenlerin yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, branşı beden eğitimi olan öğretmenlerin yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı yabancı dil olan öğretmenlerin yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları branşı beden eğitimi olan öğretmenlerin yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Yöneticiler tarafından en çok şiddete maruz kalınan öğretmenlerin branşlarının da meslek dersleri, fen, matematik, sosyal bilimler ve yabancı dil branşları olduğu

anlaşılmaktadır. Yöneticiler tarafından en az şiddete maruz kalan öğretmenlerin beden eğitimi öğretmenleri olduğu görülmektedir. Bu durumu öğrenciyle daha çok sınıf içinde vakit geçiren öğretmenlerin hem yönetici hem de öğrenciler tarafından daha çok şiddete uğradıkları şekilde söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi, meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 16. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Öğrencileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Lisans	887	1,315	0,444	0,338	0,736
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	1,301	0,404		
Veliler Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Lisans	887	1,240	0,402	0,223	0,824
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	1,231	0,418		
Meslektaşları Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Lisans	887	1,164	0,355	0,305	0,760
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	1,154	0,303		
Yöneticileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Lisans	887	1,231	0,408	1,128	0,260
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	1,188	0,391		

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin öğrenciler,veliler ,meslektaşlar ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi, puanları ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 17. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Öğrencileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Genel Lise	155	1,347	0,525	3,243	0,012	3 > 2
	Anadolu Lisesi	246	1,239	0,399			
	Meslek Lisesi	600	1,339	0,430			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,208	0,411			
	Fen Lisesi	7	1,071	0,122			
Veliler Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Genel Lise	155	1,237	0,373	0,721	0,577	
	Anadolu Lisesi	246	1,208	0,389			
	Meslek Lisesi	600	1,253	0,418			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,229	0,432			
	Fen Lisesi	7	1,107	0,134			
Meslektaşları Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Genel Lise	155	1,140	0,302	2,101	0,079	
	Anadolu Lisesi	246	1,137	0,342			
	Meslek Lisesi	600	1,184	0,366			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,000	0,000			
	Fen Lisesi	7	1,000	0,000			
Yöneticileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Genel Lise	155	1,226	0,394	1,398	0,233	
	Anadolu Lisesi	246	1,188	0,404			
	Meslek Lisesi	600	1,244	0,414			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,063	0,155			
	Fen Lisesi	7	1,143	0,244			

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının görev yaptığı okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-Hoc analizi yapılmıştır. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin şiddete daha çok maruz kaldıkları görülmektedir. Bunun nedenlerinin; öğrenci seviyesinin düşük olması, öğrencinin hedefinin olmaması, okula zorla gönderilen öğrencilerin bulunması, ailenin ilgisiz olması ve arkadaş gruplarının iyi seçilmemesi gibi etmenlerden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin veliler, meslektaşlar, yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ortalamalarının görev yaptığı okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.6.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Demografik Özelliklere Göre Ortalamaları

Tablo 18. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Yaşa Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Pozitif Yeniden Yorumlama Ve Gelişme	21-30 Yaş	104	3,291	0,478	0,876	0,453	
	31-40 Yaş	520	3,331	0,448			
	41-50 Yaş	301	3,354	0,443			
	51-60 Yaş	95	3,384	0,452			
Zihinsel Boş Verme	21-30 Yaş	104	2,274	0,634	2,457	0,062	
	31-40 Yaş	520	2,115	0,610			
	41-50 Yaş	301	2,140	0,623			
	51-60 Yaş	95	2,221	0,526			
Soruna Odaklanma Ve Duyguları Açığa Vurma	21-30 Yaş	104	2,750	0,614	2,643	0,048	2 > 1
	31-40 Yaş	520	2,911	0,610			
	41-50 Yaş	301	2,838	0,617			
	51-60 Yaş	95	2,811	0,587			
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	21-30 Yaş	104	3,099	0,582	2,043	0,106	
	31-40 Yaş	520	3,131	0,601			
	41-50 Yaş	301	3,065	0,571			
	51-60 Yaş	95	2,984	0,555			
Aktif Başa Çıkma	21-30 Yaş	104	3,125	0,490	2,214	0,085	
	31-40 Yaş	520	3,214	0,502			
	41-50 Yaş	301	3,248	0,505			
	51-60 Yaş	95	3,290	0,465			
İnkâr	21-30 Yaş	104	1,647	0,629	14,234	0,000	4 > 1 4 > 2 4 > 3
	31-40 Yaş	520	1,516	0,591			
	41-50 Yaş	301	1,628	0,623			
	51-60 Yaş	95	1,961	0,756			
Dini Olarak Başa Çıkma	21-30 Yaş	104	3,245	0,699	2,214	0,085	
	31-40 Yaş	520	3,172	0,789			
	41-50 Yaş	301	3,111	0,791			
	51-60 Yaş	95	2,990	0,821			
Şakaya Vurma	21-30 Yaş	104	1,940	0,682	1,736	0,158	
	31-40 Yaş	520	1,870	0,672			
	41-50 Yaş	301	1,956	0,716			
	51-60 Yaş	95	2,011	0,745			
Davranışsal Olarak Boş Verme	21-30 Yaş	104	1,560	0,697	1,012	0,387	
	31-40 Yaş	520	1,622	0,602			
	41-50 Yaş	301	1,661	0,685			
	51-60 Yaş	95	1,697	0,633			

Geri Durma	21-30 Yaş	104	2,370	0,504	1,492	0,215	
	31-40 Yaş	520	2,427	0,531			
	41-50 Yaş	301	2,479	0,496			
	51-60 Yaş	95	2,479	0,529			
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı	21-30 Yaş	104	2,837	0,592	1,662	0,174	
	31-40 Yaş	520	2,812	0,621			
	41-50 Yaş	301	2,764	0,599			
	51-60 Yaş	95	2,676	0,659			
Madde Kullanımı	21-30 Yaş	104	1,332	0,716	4,018	0,007	1 > 2
	31-40 Yaş	520	1,169	0,479			
	41-50 Yaş	301	1,182	0,482			
	51-60 Yaş	95	1,297	0,620			
Kabullenme	21-30 Yaş	104	2,380	0,557	1,994	0,113	
	31-40 Yaş	520	2,403	0,644			
	41-50 Yaş	301	2,475	0,569			
	51-60 Yaş	95	2,534	0,643			
Diğer Meşguliyetleri Bastırma	21-30 Yaş	104	2,673	0,489	0,106	0,957	
	31-40 Yaş	520	2,658	0,495			
	41-50 Yaş	301	2,662	0,513			
	51-60 Yaş	95	2,687	0,508			
Plan Yapma	21-30 Yaş	104	3,195	0,556	0,735	0,531	
	31-40 Yaş	520	3,274	0,522			
	41-50 Yaş	301	3,274	0,548			
	51-60 Yaş	95	3,287	0,495			

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 31-40 yaş aralığındaki öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları 21-30 yaş aralığındaki öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin inkâr puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 51-60 yaş aralığındaki öğretmenlerin inkâr puanları, 21-30 yaş aralığındaki öğretmenlerin inkâr puanlarından, yüksek bulunmuştur. 51-60 yaş aralığındaki öğretmenlerin inkâr puanları, 31-40 yaş aralığındaki öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur. 51-60 yaş aralığındaki öğretmenlerin inkâr puanları, 41-50 yaş aralığındaki öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur.

Buna göre meslekte çalışma süresi daha fazla olan öğretmenlerin inkar puanları yüksek çıkmıştır. Yaş arttıkça sorunları görmezden gelme durumunun arttığına ulaşılabilir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin madde kullanımı puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 21-30 yaş aralığındaki öğretmenlerin madde kullanımı puanları 31-40 yaş aralığındaki öğretmenlerin madde kullanımı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, zihinsel boş verme, yararlı sosyal destek kullanımı, aktif başa çıkma, dini olarak başa çıkma, şakaya vurma, davranışsal olarak boş verme, geri durma, duygusal sosyal destek kullanımı, kabullenme, diğer meşguliyetleri bastırma, plan yapma puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 19. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Cinsiyete Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Pozitif Yeniden Yorumlama Ve Gelişme	Kadın	386	3,378	0,444	2,155	0,031
	Erkek	634	3,315	0,453		
Zihinsel Boş Verme	Kadın	386	2,190	0,610	1,712	0,087
	Erkek	634	2,123	0,610		
Soruna Odaklanma Ve Duyguları Açığa Vurma	Kadın	386	2,944	0,594	3,281	0,001
	Erkek	634	2,815	0,618		
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	Kadın	386	3,204	0,575	4,701	0,000
	Erkek	634	3,028	0,585		
Aktif Başa Çıkma	Kadın	386	3,257	0,487	1,740	0,082
	Erkek	634	3,201	0,506		
İnkâr	Kadın	386	1,509	0,556	-3,748	0,000
	Erkek	634	1,661	0,670		
Dini Olarak Başa Çıkma	Kadın	386	3,197	0,762	1,668	0,096
	Erkek	634	3,112	0,798		
Şakaya Vurma	Kadın	386	1,835	0,668	-2,905	0,004
	Erkek	634	1,965	0,705		
Davranışsal Olarak Boş Verme	Kadın	386	1,622	0,617	-0,488	0,625
	Erkek	634	1,642	0,655		
Geri Durma	Kadın	386	2,475	0,524	1,603	0,109
	Erkek	634	2,421	0,514		
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı	Kadın	386	2,912	0,597	5,092	0,000
	Erkek	634	2,712	0,616		
Madde Kullanımı	Kadın	386	1,119	0,381	-3,933	0,000
	Erkek	634	1,252	0,591		
Kabullenme	Kadın	386	2,475	0,609	1,666	0,096
	Erkek	634	2,409	0,617		
Diğer Meşguliyetleri Bastırma	Kadın	386	2,666	0,496	0,128	0,898
	Erkek	634	2,662	0,504		
Plan Yapma	Kadın	386	3,284	0,527	0,806	0,420
	Erkek	634	3,257	0,533		

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($p < 0,05$). Bayan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme puanları, erkek öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı

bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($p<0,05$). Bayan öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları, erkek öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin yararlı sosyal destek kullanımı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($p<0,05$). Bayan öğretmenlerin yararlı sosyal destek kullanımı puanları, erkek öğretmenlerin yararlı sosyal destek kullanımı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin inkâr puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Erkek öğretmenlerin inkâr puanları, bayan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin şakaya vurma puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($p<0,05$). Erkek öğretmenlerin şakaya vurma puanları, bayan öğretmenlerin şakaya vurma puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin duygusal sosyal destek kullanımı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Bayan öğretmenlerin duygusal sosyal destek kullanımı puanları, erkek öğretmenlerin duygusal sosyal destek kullanımı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin madde kullanımı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları

arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-3.933$; $p=0.000<0,05$). Erkek öğretmenlerin madde kullanımı puanları, bayan öğretmenlerin madde kullanımı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin zihinsel boş verme, aktif başa çıkma, dini olarak başa çıkma, davranışsal olarak boş verme, geri durma, kabullenme, diğer meşguliyetleri bastırma, plan yapma puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Elde edilen bulgulara göre; bayan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme , soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma , yararlı sosyal ve duygusal destek kullanım durumları erkek öğretmenlerden yüksek çıkmıştır. Buradan bayan öğretmenlerin sorunlara daha çok odaklandıkları, sorunları daha mantıklı şekilde çözmeye çalıştıkları ve çevrelerine sorunları anlattıkları ve destek aldıkları çıkarılabilir.

Erkek öğretmenlerin inkar, şakaya vurma ve madde kullanım durumları bayan öğretmenlere göre yüksek çıktığı görülmektedir. Buradan erkek öğretmenlerin sorunları görmemezlikten geldiklerini, sorunları ciddi bir şekilde ele almadıklarını ve kendilerini diğer uğraşlara verdikleri çıkarılabilir.

Konuyla ilgili diğer bir çalışmada erkeklerin yıldırma davranışlarına açıkça karşı gelirken, kadınların kurbanı gizlice desteklemeyi tercih ettikleri, kadın kurbanların, yıldırma davranışlarıyla yüzleşerek çözüm aramakta erkeklere göre daha cesaretli davrandıkları belirtilmektedir (Ertürk, 2011: 186).

Tablo 20. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Medeni Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Pozitif Yeniden Yorumlama Ve Gelişme	Bekâr	90	3,294	0,495	-0,977	0,329
	Evli	930	3,343	0,446		
Zihinsel Boş Verme	Bekâr	90	2,239	0,647	1,472	0,141
	Evli	930	2,140	0,606		
Soruna Odaklanma Ve Duyguları Açığa Vurma	Bekâr	90	2,772	0,543	-1,483	0,138
	Evli	930	2,872	0,618		
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	Bekâr	90	3,078	0,532	-0,280	0,779
	Evli	930	3,096	0,593		
Aktif Başa Çıkma	Bekâr	90	3,111	0,511	-2,217	0,027
	Evli	930	3,233	0,497		
İnkâr	Bekâr	90	1,667	0,692	0,988	0,323
	Evli	930	1,598	0,627		
Dini Olarak Başa Çıkma	Bekâr	90	3,047	0,788	-1,229	0,219
	Evli	930	3,154	0,785		
Şakaya Vurma	Bekâr	90	2,014	0,641	1,410	0,159
	Evli	930	1,906	0,699		
Davranışsal Olarak Boş Verme	Bekâr	90	1,681	0,690	0,717	0,473
	Evli	930	1,630	0,636		
Geri Durma	Bekâr	90	2,433	0,475	-0,155	0,877
	Evli	930	2,442	0,523		
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı	Bekâr	90	2,717	0,534	-1,142	0,254
	Evli	930	2,794	0,623		
Madde Kullanımı	Bekâr	90	1,342	0,660	2,660	0,034
	Evli	930	1,188	0,509		
Kabullenme	Bekâr	90	2,414	0,551	-0,330	0,742
	Evli	930	2,436	0,621		
Diğer Meşguliyetleri Bastırma	Bekâr	90	2,633	0,436	-0,593	0,503
	Evli	930	2,666	0,506		
Plan Yapma	Bekâr	90	3,181	0,506	-1,622	0,105
	Evli	930	3,276	0,533		

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin aktif başa çıkma puanları ortalamalarının medeni durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). Evli öğretmenlerin aktif başa çıkma puanları, bekâr öğretmenlerin aktif başa çıkma puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin madde kullanımı puanları ortalamalarının medeni durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık

gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). Bekâr öğretmenlerin madde kullanımı puanları, evli öğretmenlerin madde kullanımı puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, zihinsel boş verme, soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma, yararlı sosyal destek kullanımı, inkâr, dini olarak başa çıkma, şakaya vurma, davranışsal olarak boş verme, geri durma, duygusal sosyal destek kullanımı, kabullenme, diğer meşguliyetleri bastırma, plan yapma puanları ortalamalarının medeni durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 21. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Pozitif Yeniden Yorumlama Ve Gelişme	1-10 Yıl	203	3,323	0,467	1,754	0,154	
	11-20 Yıl	575	3,333	0,454			
	21-30 Yıl	195	3,337	0,422			
	31-40 Yıl	47	3,484	0,434			
Zihinsel Boş Verme	1-10 Yıl	203	2,142	0,671	0,087	0,967	
	11-20 Yıl	575	2,148	0,592			
	21-30 Yıl	195	2,147	0,611			
	31-40 Yıl	47	2,192	0,576			
Soruna Odaklanma Ve Duyguları Açığa Vurma	1-10 Yıl	203	2,829	0,660	2,754	0,041	4 > 1 4 > 3
	11-20 Yıl	575	2,887	0,595			
	21-30 Yıl	195	2,789	0,605			
	31-40 Yıl	47	3,037	0,599			
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	1-10 Yıl	203	3,172	0,583	1,902	0,128	
	11-20 Yıl	575	3,089	0,599			
	21-30 Yıl	195	3,036	0,564			
	31-40 Yıl	47	3,064	0,530			
Aktif Başa Çıkma	1-10 Yıl	203	3,160	0,513	2,639	0,048	3 > 1
	11-20 Yıl	575	3,216	0,510			
	21-30 Yıl	195	3,296	0,448			
	31-40 Yıl	47	3,266	0,476			
İnkâr	1-10 Yıl	203	1,533	0,600	6,047	0,000	3 > 1 4 > 1 3 > 2 4 > 2
	11-20 Yıl	575	1,570	0,613			
	21-30 Yıl	195	1,714	0,680			
	31-40 Yıl	47	1,862	0,707			
Dini Olarak Başa Çıkma	1-10 Yıl	203	3,196	0,771	2,624	0,049	1 > 3 2 > 3
	11-20 Yıl	575	3,177	0,769			
	21-30 Yıl	195	3,032	0,801			

	31-40 Yıl	47	2,984	0,929			
Şakaya Vurma	1-10 Yıl	203	1,879	0,676	1,331	0,263	
	11-20 Yıl	575	1,896	0,686			
	21-30 Yıl	195	1,997	0,740			
	31-40 Yıl	47	1,968	0,667			
Davranışsal Olarak Boş Verme	1-10 Yıl	203	1,549	0,620	2,233	0,083	
	11-20 Yıl	575	1,671	0,644			
	21-30 Yıl	195	1,597	0,657			
	31-40 Yıl	47	1,702	0,580			
Geri Durma	1-10 Yıl	203	2,370	0,521	2,008	0,111	
	11-20 Yıl	575	2,449	0,525			
	21-30 Yıl	195	2,494	0,498			
	31-40 Yıl	47	2,447	0,489			
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı	1-10 Yıl	203	2,872	0,598	1,597	0,188	
	11-20 Yıl	575	2,768	0,622			
	21-30 Yıl	195	2,760	0,605			
	31-40 Yıl	47	2,771	0,661			
Madde Kullanımı	1-10 Yıl	203	1,227	0,577	0,256	0,857	
	11-20 Yıl	575	1,193	0,521			
	21-30 Yıl	195	1,208	0,492			
	31-40 Yıl	47	1,176	0,486			
Kabullenme	1-10 Yıl	203	2,373	0,586	1,864	0,134	
	11-20 Yıl	575	2,431	0,634			
	21-30 Yıl	195	2,472	0,558			
	31-40 Yıl	47	2,585	0,700			
Diğer Meşguliyetleri Bastırma	1-10 Yıl	203	2,652	0,502	0,215	0,886	
	11-20 Yıl	575	2,660	0,499			
	21-30 Yıl	195	2,672	0,508			
	31-40 Yıl	47	2,713	0,494			
Plan Yapma	1-10 Yıl	203	3,251	0,529	1,092	0,352	
	11-20 Yıl	575	3,255	0,540			
	21-30 Yıl	195	3,290	0,523			
	31-40 Yıl	47	3,388	0,457			

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları ortalamalarının meslekte çalışma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-Hoc analizi yapılmıştır. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları, meslekte çalışma süresi 1-10 yıl olan öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları, meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin aktif başa çıkma puanları ortalamalarının meslekte çalışma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin aktif başa çıkma puanları, meslekte çalışma süresi 1-10 yıl olan öğretmenlerin aktif başa çıkma puanlarından yüksek bulunmuştur.

Bu bulgulardan; öğretmenlerde meslekte çalışma süresi arttıkça soruna odaklanma, duyguları açığa vurma ve aktif başa çıkma durumlarının arttığını çıkarabiliriz.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin inkâr puanları ortalamalarının meslekte çalışma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanları, meslekte çalışma süresi 1-10 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanları, meslekte çalışma süresi 1-10 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanları, meslekte çalışma süresi 11-20 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanları, meslekte çalışma süresi 11-20 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin dini olarak başa çıkma puanları ortalamalarının meslekte çalışma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-Hoc analizi yapılmıştır. Meslekte çalışma süresi 1-10 yıl olan öğretmenlerin dini olarak başa çıkma puanları, meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin dini olarak başa çıkma puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte

çalışma süresi 11-20 yıl olan öğretmenlerin dini olarak başa çıkma puanları, meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin dini olarak başa çıkma puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, zihinsel boş verme, yararlı sosyal destek kullanımı, şakaya vurma, davranışsal olarak boş verme, geri durma, duygusal sosyal destek kullanımı, madde kullanımı, kabullenme, diğer meşguliyetleri bastırma, plan yapma puanları ortalamalarının meslekte çalışma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 22. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Branşa Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Pozitif Yeniden Yorumlama Ve Gelişme	Fen Ve Matematik	251	3,351	0,454	3,229	0,780	
	Sosyal Bilimler	345	3,343	0,424			
	Meslek Dersleri	259	3,316	0,469			
	Yabancı Dil	94	3,335	0,441			
	Rehber Öğretmen	32	3,398	0,531			
	Beden Eğitimi	30	3,317	0,455			
	Görsel Sanatlar	9	3,417	0,625			
Zihinsel Boş Verme	Fen Ve Matematik	251	2,166	0,623	7,309	0,293	
	Sosyal Bilimler	345	2,151	0,608			
	Meslek Dersleri	259	2,127	0,602			
	Yabancı Dil	94	2,207	0,621			
	Rehber Öğretmen	32	1,977	0,540			
	Beden Eğitimi	30	2,267	0,630			
	Görsel Sanatlar	9	1,778	0,522			
Soruna Odaklanma Ve Duyguları Açığa Vurma	Fen Ve Matematik	251	2,838	0,594	3,029	0,805	
	Sosyal Bilimler	345	2,854	0,658			
	Meslek Dersleri	259	2,900	0,568			
	Yabancı Dil	94	2,894	0,614			
	Rehber Öğretmen	32	2,805	0,567			
	Beden Eğitimi	30	2,800	0,607			
	Görsel Sanatlar	9	3,000	0,707			
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	Fen Ve Matematik	251	3,064	0,595	6,246	0,396	
	Sosyal Bilimler	345	3,064	0,604			
	Meslek Dersleri	259	3,143	0,552			
	Yabancı Dil	94	3,085	0,622			
	Rehber Öğretmen	32	3,141	0,539			
	Beden Eğitimi	30	3,167	0,592			

Madde Kullanımı	Fen Ve Matematik	251	1,261	0,645	5,148	0,525
	Sosyal Bilimler	345	1,189	0,471		
	Meslek Dersleri	259	1,194	0,511		
	Yabancı Dil	94	1,122	0,391		
	Rehber Öğretmen	32	1,047	0,118		
	Beden Eğitimi	30	1,325	0,673		
	Görsel Sanatlar	9	1,194	0,583		
Kabullenme	Fen Ve Matematik	251	2,399	0,623	5,084	0,533
	Sosyal Bilimler	345	2,450	0,611		
	Meslek Dersleri	259	2,398	0,583		
	Yabancı Dil	94	2,553	0,614		
	Rehber Öğretmen	32	2,422	0,620		
	Beden Eğitimi	30	2,492	0,761		
	Görsel Sanatlar	9	2,472	0,861		
Diğer Meşguliyetleri Bastırma	Fen Ve Matematik	251	2,644	0,517	6,921	0,328
	Sosyal Bilimler	345	2,668	0,527		
	Meslek Dersleri	259	2,654	0,482		
	Yabancı Dil	94	2,654	0,400		
	Rehber Öğretmen	32	2,609	0,401		
	Beden Eğitimi	30	2,900	0,524		
	Görsel Sanatlar	9	2,778	0,631		
Plan Yapma	Fen Ve Matematik	251	3,248	0,524	7,744	0,257
	Sosyal Bilimler	345	3,263	0,536		
	Meslek Dersleri	259	3,271	0,530		
	Yabancı Dil	94	3,218	0,515		
	Rehber Öğretmen	32	3,422	0,514		
	Beden Eğitimi	30	3,342	0,574		
	Görsel Sanatlar	9	3,556	0,570		

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları ortalamalarının branş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır (Bonferroni düzeltmesi, $p = 0.007$). Buna göre; Branşı fen ve matematik olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, branşı rehber öğretmen olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı sosyal bilimler olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, branşı rehber öğretmen olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı meslek dersleri olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, branşı rehber öğretmen olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı yabancı dil

olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, branşı rehber öğretmen olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur. Branşı beden eğitimi olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, branşı rehber öğretmen olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur.

Rehber öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine göre davranışsal olarak boş verme puanlarının az olmasını branşlarının gereği olarak sorunlarla daha çok ilgilenmelerine bağlanabilir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, zihinsel boş verme, soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma, yararlı sosyal destek kullanımı, aktif başa çıkma, inkâr, dini olarak başa çıkma, şakaya vurma, geri durma, duygusal sosyal destek kullanımı, madde kullanımı, kabullenme, diğer meşguliyetleri bastırma, plan yapma puanları ortalamalarının branş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 23. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Pozitif Yeniden Yorumlama Ve Gelişme	Lisans	887	3,339	0,450	0,114	0,910
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	3,335	0,453		
Zihinsel Boş Verme	Lisans	887	2,154	0,600	0,686	0,493
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	2,115	0,677		
Soruna Odaklanma Ve Duyguları Açığa Vurma	Lisans	887	2,854	0,601	-1,316	0,229
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	2,929	0,676		
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	Lisans	887	3,096	0,578	0,245	0,806
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	3,083	0,647		
Aktif Başa Çıkma	Lisans	887	3,214	0,496	-1,385	0,166
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	3,278	0,522		
İnkâr	Lisans	887	1,613	0,629	1,181	0,238
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	1,543	0,658		
Dini Olarak Başa Çıkma	Lisans	887	3,137	0,780	-0,746	0,456
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	3,192	0,820		
Şakaya Vurma	Lisans	887	1,907	0,685	-1,004	0,315
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	1,972	0,754		
Davranışsal Olarak Boş Verme	Lisans	887	1,644	0,639	1,215	0,225
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	1,571	0,647		
Geri Durma	Lisans	887	2,442	0,514	0,082	0,934
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	2,438	0,550		
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı	Lisans	887	2,781	0,610	-0,907	0,365
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	2,833	0,658		
Madde Kullanımı	Lisans	887	1,202	0,527	0,097	0,923
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	1,197	0,517		
Kabullenme	Lisans	887	2,438	0,616	0,531	0,595
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	2,408	0,612		
Diğer Meşguliyetleri Bastırma	Lisans	887	2,661	0,490	-0,332	0,765
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	2,677	0,565		
Plan Yapma	Lisans	887	3,257	0,523	-1,528	0,127
	Yüksek Lisans Ve üstü	133	3,333	0,580		

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, zihinsel boş verme, soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma, yararlı sosyal destek kullanımı, aktif başa çıkma, inkâr, dini olarak başa çıkma, şakaya vurma, davranışsal olarak boş verme, geri durma, duygusal sosyal destek kullanımı, madde kullanımı, kabullenme, diğer meşguliyetleri bastırma, plan yapma puanları ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık

gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 24. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Pozitif Yeniden Yorumlama Ve Gelişme	Genel Lise	155	3,327	0,458	1,997	0,736	
	Anadolu Lisesi	246	3,342	0,458			
	Meslek Lisesi	600	3,344	0,443			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	3,354	0,391			
	Fen Lisesi	7	3,036	0,652			
Zihinsel Boş Verme	Genel Lise	155	2,242	0,620	8,869	0,064	
	Anadolu Lisesi	246	2,148	0,620			
	Meslek Lisesi	600	2,131	0,600			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,771	0,626			
	Fen Lisesi	7	2,250	0,736			
Soruna Odaklanma Ve Duyguları Açığa Vurma	Genel Lise	155	2,802	0,638	2,188	0,701	
	Anadolu Lisesi	246	2,882	0,630			
	Meslek Lisesi	600	2,868	0,597			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	3,000	0,594			
	Fen Lisesi	7	3,000	0,750			
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	Genel Lise	155	3,047	0,591	3,723	0,445	
	Anadolu Lisesi	246	3,063	0,600			
	Meslek Lisesi	600	3,115	0,574			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	3,146	0,888			
	Fen Lisesi	7	3,357	0,610			
Aktif Başa Çıkma	Genel Lise	155	3,179	0,482	3,441	0,487	
	Anadolu Lisesi	246	3,258	0,505			
	Meslek Lisesi	600	3,215	0,502			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	3,333	0,515			
	Fen Lisesi	7	3,321	0,374			
İnkâr	Genel Lise	155	1,748	0,675	10,964	0,027	1 > 2 1 > 3
	Anadolu Lisesi	246	1,557	0,616			
	Meslek Lisesi	600	1,588	0,625			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,438	0,604			
	Fen Lisesi	7	1,714	0,668			
Dini Olarak Başa Çıkma	Genel Lise	155	3,045	0,770	5,136	0,274	
	Anadolu Lisesi	246	3,194	0,787			
	Meslek Lisesi	600	3,153	0,780			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	3,188	0,813			
	Fen Lisesi	7	2,750	1,331			
Şakaya Vurma	Genel Lise	155	1,987	0,785	8,071	0,089	
	Anadolu Lisesi	246	1,973	0,652			
	Meslek Lisesi	600	1,877	0,681			
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,625	0,695			
	Fen Lisesi	7	2,143	0,864			
Davranışsal	Genel Lise	155	1,795	0,729	15,827	0,003	1 > 2

Olarak Verme	Boş	Anadolu Lisesi	246	1,625	0,604			1 > 3
		Meslek Lisesi	600	1,608	0,629			1 > 4
		Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,167	0,289			2 > 4
		Fen Lisesi	7	1,464	0,529			3 > 4
Geri Durma		Genel Lise	155	2,516	0,502	8,948	0,062	
		Anadolu Lisesi	246	2,456	0,505			
		Meslek Lisesi	600	2,420	0,527			
		Sosyal Bilimler Lisesi	12	2,125	0,459			
		Fen Lisesi	7	2,607	0,405			
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı		Genel Lise	155	2,773	0,569	0,455	0,978	
		Anadolu Lisesi	246	2,777	0,609			
		Meslek Lisesi	600	2,793	0,629			
		Sosyal Bilimler Lisesi	12	2,813	0,732			
		Fen Lisesi	7	2,929	0,703			
Madde Kullanımı		Genel Lise	155	1,308	0,653	6,697	0,153	
		Anadolu Lisesi	246	1,182	0,488			
		Meslek Lisesi	600	1,185	0,505			
		Sosyal Bilimler Lisesi	12	1,063	0,217			
		Fen Lisesi	7	1,179	0,472			
Kabullenme		Genel Lise	155	2,445	0,639	4,391	0,356	
		Anadolu Lisesi	246	2,436	0,610			
		Meslek Lisesi	600	2,439	0,615			
		Sosyal Bilimler Lisesi	12	2,146	0,458			
		Fen Lisesi	7	2,250	0,456			
Diğer Meşguliyetleri Bastırma		Genel Lise	155	2,647	0,493	3,675	0,452	
		Anadolu Lisesi	246	2,699	0,494			
		Meslek Lisesi	600	2,657	0,505			
		Sosyal Bilimler Lisesi	12	2,417	0,526			
		Fen Lisesi	7	2,750	0,408			
Plan Yapma		Genel Lise	155	3,203	0,569	4,626	0,328	
		Anadolu Lisesi	246	3,295	0,506			
		Meslek Lisesi	600	3,268	0,530			
		Sosyal Bilimler Lisesi	12	3,458	0,531			
		Fen Lisesi	7	3,357	0,518			

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin inkâr puanları ortalamalarının görev yaptığı okul türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır (Bonferroni düzeltmesi, $p = 0.01$). Buna göre; görev yaptığı okul türü genel lise olan öğretmenlerin inkâr puanları ,görev yaptığı okul türü Anadolu lisesi olan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur. Görev yaptığı okul türü genel lise olan öğretmenlerin inkâr puanları görev yaptığı okul türü meslek lisesi olan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları ortalamalarının görev yaptığı okul türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır (Bonferroni düzeltmesi, $p = 0.01$). Buna göre; görev yaptığı okul türü genel lise olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, görev yaptığı okul türü Anadolu lisesi olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur. Görev yaptığı okul türü genel lise olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, görev yaptığı okul türü meslek lisesi olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur. Görev yaptığı okul türü genel lise olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, görev yaptığı okul türü sosyal bilimler lisesi olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur. Görev yaptığı okul türü Anadolu lisesi olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, görev yaptığı okul türü sosyal bilimler lisesi olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur. Görev yaptığı okul türü meslek lisesi olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, görev yaptığı okul türü sosyal bilimler lisesi olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanlarından yüksek bulunmuştur.

Lise türlerine göre öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları genel liselerde yüksek çıkarken diğer lise türlerinde düşük çıkmaktadır. Bu durumun öğrenci kalitesiyle ilgili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, zihinsel boş verme, soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma, yararlı sosyal destek kullanımı, aktif başa çıkma, dini olarak başa çıkma, şakaya vurma, geri durma, duygusal sosyal destek kullanımı, madde kullanımı, kabullenme, diğer meşguliyetleri bastırma, plan yapma puanları ortalamalarının görev yaptığı okul türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

4.7.Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejileri ile Maruz Kaldığı Şiddet Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Tablo 25. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Kurumunda Çalışan Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejileri ile Maruz Kaldığı Şiddet Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

		Öğrencileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Veliler Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Meslektaşları Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi	Yöneticileri Tarafından Maruz Kalınan Şiddet Düzeyi
Pozitif Yeniden Yorumlama Ve Gelişme	r	-0,083**	-0,068*	-0,022	-0,021
	p	0,008	0,029	0,480	0,502
Zihinsel Boş Verme	r	0,068*	0,054	0,033	0,042
	p	0,030	0,086	0,296	0,178
Soruna Odaklanma Ve Duyguları Açığa Vurma	r	0,090**	0,050	0,060	0,066*
	p	0,004	0,109	0,057	0,034
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	r	0,066*	0,040	0,054	0,054
	p	0,035	0,207	0,086	0,084
Aktif Başa Çıkma	r	-0,103**	-0,073*	-0,017	-0,069*
	p	0,001	0,020	0,578	0,028
İnkâr	r	0,060	0,064*	0,016	0,018
	p	0,055	0,041	0,616	0,567
Dini Olarak Başa Çıkma	r	-0,034	-0,023	0,006	0,006
	p	0,282	0,471	0,838	0,859
Şakaya Vurma	r	0,045	0,087**	0,062*	0,057
	p	0,147	0,005	0,047	0,070
Davranışsal Olarak Boş Verme	r	0,124**	0,054	0,028	0,073*
	p	0,000	0,085	0,380	0,020
Geri Durma	r	0,051	0,033	0,009	0,049
	p	0,104	0,286	0,765	0,116
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı	r	0,057	0,041	0,024	0,047
	p	0,068	0,194	0,448	0,133
Madde Kullanımı	r	0,112**	0,081**	0,032	0,033
	p	0,000	0,010	0,310	0,286
Kabullenme	r	0,011	0,010	0,022	0,011
	p	0,738	0,749	0,485	0,735
Diğer Meşguliyetleri Bastırma	r	0,002	0,008	0,012	-0,015
	p	0,937	0,804	0,691	0,628
Plan Yapma	r	-0,118**	-0,070*	0,002	-0,029
	p	0,000	0,026	0,954	0,350

Zihinsel boş verme ile öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.068$; $p=0,030<0.05$). Buna göre zihinsel boş verme arttıkça öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır. Zihinsel boş verme ile veliler, meslektaşlar ve yöneticiler tarafından

maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma ile öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma arttıkça öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır.

Soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma ile veliler ve meslektaşlar tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma ile yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma arttıkça yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır.

Yararlı sosyal destek kullanımı ile öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre yararlı sosyal destek kullanımı arttıkça öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır. Yararlı sosyal destek kullanımı ile veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Yararlı sosyal destek kullanımı ile meslektaşları ve yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Aktif başa çıkma ile öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre aktif başa çıkma arttıkça öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi azalmaktadır. Aktif başa çıkma ile veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre aktif başa çıkma arttıkça veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi azalmaktadır. Aktif başa çıkma ile meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Aktif başa çıkma ile yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$).

İnkâr ile öğrencileri, meslektaşları ve yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. İnkâr ile veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki

bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre inkâr arttıkça veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır.

Dini olarak başa çıkma ile öğrenci, veli, meslektaşlar ve yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Şakaya vurma ile öğrencileri ve yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Şakaya vurma ile veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre şakaya vurma arttıkça veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır. Şakaya vurma ile meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre şakaya vurma arttıkça meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır.

Davranışsal olarak boş verme ile öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre davranışsal olarak boş verme arttıkça öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır. Davranışsal olarak boş verme ile veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Davranışsal olarak boş verme ile meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Davranışsal olarak boş verme ile yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre davranışsal olarak boş verme arttıkça yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır.

Geri durma ile öğrenciler, veliler, meslektaşlar ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Duygusal sosyal destek kullanımı ile öğrenciler, veliler, meslektaşlar ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Madde kullanımı ile öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre madde kullanımı arttıkça öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır. Madde

kullanımı ile veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre madde kullanımı arttıkça veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi artmaktadır. Madde kullanımı ile meslektaşlar ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Kabullenme ile öğrenciler, meslektaşlar, veliler ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Diğer meşguliyetleri bastırma ile öğrenciler, veliler, meslektaşlar ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Plan yapma ile öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre plan yapma arttıkça öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi azalmaktadır. Plan yapma ile veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre plan yapma arttıkça veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi azalmaktadır. Plan yapma ile meslektaşları ve yöneticileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Öğretmenlerin işyerlerinde yıldırma ile ele alan bir çalışmada yıldırma ile başa çıkma en sık kullanılan stratejinin 'bağlılık' olduğu bulunmuştur (Gökçe, 2012, 272).

Elde edilen bulgulara göre; öğretmenlerde zihinsel olarak boş verme ve sorunun üstüne gitme durumlarında öğrenciler tarafından maruz kalınan şiddet sonucu stresin arttığını, sorunları belirten öğretmenlerin yöneticiler tarafından daha çok şiddet sonucu strese uğradıkları, sorunları inkar eden ve şakaya vuran öğretmenlerin veliler ve meslektaşları tarafından şiddet sonucu strese uğradıkları ve davranışsal olarak boş verme arttıkça meslektaşları ve yöneticileri tarafından şiddet sonucu strese maruz kaldıkları ortaya çıkmaktadır.

Sorunlarla başa çıkma stratejilerinde ise, aktif başa çıkma becerisi arttıkça yöneticiler ve veliler tarafından maruz kalınan şiddet sonucu stres düzeyinin azaldığı ve plan yapma arttıkça öğrenci ve veliler tarafından maruz kalınan şiddet olaylarının

azaldığı sonucu çıkmaktadır. Buradan öğretmenlerin şiddet sonucu stresle başa çıkmalarında aktif başa çıkma ve plan yapma durumlarını kullanmaları gerektiği söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, örnekleme alınan okullarda görev yapan öğretmenlerden elde edilen bulgular doğrultusunda varılan sonuçlara yer verilmiştir.

5.1.1. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin genel profili şu şekildedir: Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenler yaşa göre % 10,2'si 21-30 yaş, % 51,'i 31-40 yaş, % 29,5'i 41-50 yaş, %9,3'ü 51-60 yaş olarak dağılmaktadır. Cinsiyete göre dağılımda,% 37,8'i kadın, % 62,2'i erkek; öğretmenlerin medeni durumuna göre %8,8'i bekâr, %91,2'si evli olduğu; meslekte çalışma süresine göre %19,9'u 1-10 yıl, %56,4'ü 11-20 yıl, %19,1'i 21-30 yıl, %4,6'sı 31-40 yıl olduğu saptanmıştır.

Ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenler branşa göre %24,6'sı fen ve matematik, %33,8'i sosyal bilimler, %25,4'ü meslek dersleri, %9,2'si yabancı dil, %3,1'i rehber öğretmen, %2,9'u beden eğitimi, %0,9'u görsel sanatlar olarak; eğitim durumuna göre %87'si lisans, %12,1'i yüksek lisans, %1'i doktora olarak dağılmaktadır. Okul türüne göre %15,2'si genel lise, %24,12' Anadolu lisesi, %58,8'i meslek lisesi, %1,2'si Sosyal bilimler lisesi, %0,7'si Fen lisesi olarak dağılmaktadır.

5.1.2. Öğretmenlerin “Öğrenciler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere İlişkin Sonuçlar

1. Öğretmenlerin % 8,6'sının öğrenciler tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir.
2. Öğretmenlerin % 44,9'unun sözel saldırıya maruz kaldıkları belirlenmiştir.
3. Öğretmenlerin % 30,8'inin öğrenciler tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir.

4. Öğretmenlerin % 1,5'i öğrenciler tarafından cinsel tacize uğradıklarını belirtmişlerdir.

5.1.3. Öğretmenlerin “Veliler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelerin Sonuçları

1. Öğretmenlerin % 7.8' inin veliler tarafından fiziksel şiddete uğradıkları belirlenmiştir.

2. Öğretmenlerin % 33.4'ünün veliler tarafından sözel saldırıya maruz kaldıkları belirlenmiştir.

3. Öğretmenlerin % 24.9' unun veliler tarafından mobbinge maruz kaldıkları belirlenmiştir.

4. Öğretmenlerin % 0.9'unun veliler tarafından cinsel taciz gördükleri belirlenmiştir.

5.1.4. Öğretmenlerin “Meslektaşları Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere İlişkin Sonuçlar

1. Öğretmenlerin % 4.4' ünün meslektaşları tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır.

2. Öğretmenlerin % 20'sinin meslektaşları tarafından sözel saldırıya maruz kaldıkları saptanmıştır.

3. Öğretmenlerin % 20,1'inin meslektaşları bakımından mobbinge uğradıkları saptanmıştır.

4. Öğretmenlerin % 1.3' ünün meslektaşları bakımından cinsel tacize maruz kaldıkları saptanmıştır.

5.1.5. Öğretmenlerin “Yöneticiler Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları” İle İlgili İfadelere İlişkin Sonuçlar

1. Öğretmenlerin % 4.4' ünün yöneticiler tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır.

2. Öğretmenlerin % 23'ü yöneticiler tarafından sözel saldırıya uğradıkları saptanmıştır.

3. Öğretmenlerin % 30,6'sının yöneticiler tarafından mobbinge uğradıkları saptanmıştır.

4.Öğretmenlerin % 1'i de yöneticiler tarafından cinsel tacize uğradıklarını belirtmişlerdir.

5.Öğretmenlerin fiziksel ve psikolojik şiddete , sözel saldırıya ve cinsel tacize en çok öğrenciler tarafından maruz kaldıkları çıkarılmaktadır.

5.2.1.Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddete İlişkin Görüşlerinin Sonuçları

1.“Uğradığım şiddet yüzünden mesleğimden soğumaya başladım.” İfadesi ve “Sınıf içinde şiddete maruz kalma endişesi hissediyorum.” ifadesine zayıf düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

2.“Öğretmenlerin mesleki yetersizlikleri öğretmenlere yönelik şiddeti artırmaktadır. “Sınıf içinde şiddet olaylarının yaşanması sınıf yönetimini sağlamakta zorluk çıkarmaktadır.” ve “Toplumun gözünde kendimi değersiz hissediyorum.” İfadelerine orta düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

3.“Öğretmenlerin yetkilerinin azalması şiddet olaylarını artırmaktadır.” , “Şiddeti önlemeye yönelik okullarda gerekli önlemler bulunmaktadır.”, “Şiddeti yapan kişilere caydırıcı cezalar verilmektedir.”, “Öğretmenlerden çok öğrencilere haklar verilmektedir İfadelerine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

4.“Öğretmenlere yönelik şiddetin artmasında mesleğin değersizleşmesi önemli rol oynamaktadır ”, “Öğrencilerdeki ahlaki bozulma şiddeti artırmaktadır.” ,“Medyadaki filmler öğretmenlere yönelik şiddeti artırmaktadır.”,“Öğretmenlere yönelik şiddet son yıllarda artmaktadır.” , “Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının artmasından endişe duyuyorum.”ve“Başarısız öğrenciyi destekleyen ders geçme sistemi öğretmenin otoritesini azaltıp şiddet olaylarını artırmaktadır.” İfadelerine de çok yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

5.“Öğretmenlere yönelik şiddetin artmasında diğer nedenler nelerdir?” sorusuna en çok ders geçme ve disiplin yönetmeliğinin yetersiz olması, öğrencilerdeki ahlaki bozulma, öğrencilerdeki ailevi sorunlar, ailenin ilgisizliği, öğrencilerin hedeflerinin olmaması,öğretmenlerin otoritesinin azalması şeklinde cevaplar verilmiştir.

5.2.2.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Sonuçları

1.İnkâr, davranışsal olarak boş verme, madde kullanımı alt boyutlarının çok zayıf ,zihinsel boş verme, kabullenme; şakaya vurma ,geri durma alt boyutlarının zayıf;
2.Pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma, yararlı sosyal destek kullanımı, aktif başa çıkma, dini olarak başa çıkma,duygusal sosyal destek kullanımı, diğer meşguliyetleri bastırma, plan yapma alt boyutlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

5.2.3. Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları

Erkek öğretmenlerin veliler tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları, kadın öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.2.4.Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Sonuçları

1.Meslekte çalışma süresi 1-10 yıl olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 11-20 yıl olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları meslekte çalışma süresi 11-20 yıl olan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin meslektaşları tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.2.5.Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Branşa Göre Sonuçları

Branşı fen ve matematik, sosyal bilimler, meslek dersleri ve yabancı dil olan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları ,branşı

rehber ve beden eğitimi olan öğretmenlerin öğrencileri puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.2.6.Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Şiddet Düzeylerinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Sonuçları

Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin öğrencileri tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi puanları Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.3.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Yaş Özelliklerine Göre Sonuçları

1. 31-40 yaş aralığındaki öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları 21-30 yaş aralığındaki öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.51-60 yaş aralığındaki öğretmenlerin inkâr puanları diğer yaş gruplarındaki öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur.

3.21-30 yaş aralığındaki öğretmenlerin madde kullanımı puanları 31-40 yaş aralığındaki öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.3.1.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Cinsiyete Göre Sonuçları

1.Bayan öğretmenlerin pozitif yeniden yorumlama gelişme soruna odaklanma, duyguları açığa vurma, yararlı sosyal destek kullanımı ve duygusal sosyal destek kullanım puanları ,erkek öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.Erkek öğretmenlerin inkâr, şakaya vurma, madde kullanım puanları, bayan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.3.2.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Medeni Durumuna Göre Sonuçları

1.Evli öğretmenlerin aktif başa çıkma puanları, bekâr öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.Bekâr öğretmenlerin madde kullanımı puanları, evli öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.3.3.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Sonuçları

1.Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma puanları, meslekte 1-30 yıl olan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.Meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin aktif başa çıkma puanları ,meslekte çalışma süresi 1-10 yıl olan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

3.Meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanları, meslekte çalışma süresi 1-30 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 31-40 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanları, meslekte çalışma süresi 1-30 yıl olan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur.

4.Meslekte çalışma süresi 1-10 yıl olan öğretmenlerin dini olarak başa çıkma puanları, meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur. Meslekte çalışma süresi 11-20 yıl olan öğretmenlerin dini olarak başa çıkma puanları, meslekte çalışma süresi 21-30 yıl olan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.3.4.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Branşa Göre Sonuçları

Branşı fen, matematik, sosyal bilimler, meslek dersleri, yabancı dil ve beden eğitimi olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, rehber öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.3.5.Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Sonuçları

1.Görev yaptığı okul türü genel lise olan öğretmenlerin inkâr puanları Anadolu Lisesi ve meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin inkâr puanlarından yüksek bulunmuştur.

2.Görev yaptığı okul türü genel lise olan öğretmenlerin davranışsal olarak boş verme puanları, Anadolu lisesi, meslek ve sosyal bilimler lisesinde çalışan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur. Anadolu lisesinde çalışan öğretmenlerin

davranışsal olarak boş verme puanları, sosyal bilimler lisesinde çalışan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

3.Meslek lisesinde çalışan öğretmenlerinin davranışsal olarak boş verme puanları, sosyal bilimler lisesinde çalışan öğretmenlerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

5.4. Öğretmenlerin Şiddet Sonucu Stresle Başa Çıkma Stratejileri ile Maruz Kaldığı Şiddet Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesinin Sonuçları

1. Zihinsel boş verme ve yararlı destek kullanımı arttıkça öğrenciler tarafından maruz kalınan şiddet sonucu stres düzeyi artmaktadır.

2.Soruna odaklanma, duyguları açığa vurma ve davranışsal olarak boş verme arttıkça öğrenci ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet sonucu stres düzeyi artmaktadır.

3.Aktif başa çıkma arttıkça öğrenci, veli ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddet sonucu stres düzeyi azalmaktadır.

4.İnkâr arttıkça veliler tarafından maruz kalınan şiddet sonucu stres düzeyi artmaktadır.

5.Şakaya vurma arttıkça veliler ve meslektaşlar tarafından maruz kalınan şiddet sonucu stres düzeyi artmaktadır.

6.Madde kullanımı arttıkça öğrencileri ve veliler tarafından maruz kalınan şiddet sonucu stres düzeyi artmaktadır.

7.Plan yapma arttıkça öğrencileri ve velileri tarafından maruz kalınan şiddet sonucu stres düzeyi azalmaktadır.

5.5.Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Şiddet Düzeyi İle İstatiksel Açıdan Anlamlı Farklılık Bulunmayan Değişkenler

1.Yaş değişkenine göre şiddet düzeyi farklılık göstermemektedir.

2.Cinsiyet değişkenine göre öğrenci, meslektaş ve yöneticiler tarafından maruz kalınan şiddetle anlamlı fark bulunmamaktadır.

3.Medeni duruma göre maruz kalınan şiddet düzeyi arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

4.Branş değişkenine göre veliler ve meslektaşlar tarafından maruz kalınan şiddet düzeyi arasında farklılık bulunmamaktadır.

5.Eğitim durumuna göre maruz kalınan şiddet düzeyi arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

6.Zihinsel boş verme ile veli, meslektaş ve yönetici tarafından maruz kalınan şiddet arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

7.Dini olarak başa çıkma, geri durma, duygusal destek kullanımı ve kabullenme ile maruz kalınan şiddet düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

5.6.Öneriler

5.6.1.Uygulamacılara Yönelik Öneriler

1.Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin çeşitli şiddet türlerine maruz kaldıkları görülmüş bu nedenle şiddet olaylarının azalmasıyla ilgili okullarda gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

2.Şiddeti yapan kişilere etkili cezalar verilebilir.

3.Öğretmenlerin saygınlığını azaltan medyadaki haberler, filmler yetkili mercilerce incelendikten sonra yayınlanmasına karar verilebilir.

4.Ders geçme ve disiplin yönetmeliğinde öğretmenlerin otoritesini artırıcı düzenlemeler yapılabilir.

5.Öğretmenlerin sorunlarla baş etmelerinde çeşitli hizmet içi eğitimler verilmelidir.

6.Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmenlere yönelik şiddet olaylarıyla ilgilenen mobbing bölümü oluşturulabilir.

7.Öğrencilerde ahlak ve karakter eğitimi kazandırılması üzerinde çalışmalar yapılabilir.

8.Örgün eğitimde zorla okumak istemeyen öğrencilerin açık liseye veya çıraklık eğitim merkezleri yaygınlaştırılarak oralara geçişleri sağlanabilir.

5.6.2.Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1.İlk ve Ortaokul öğretmenlerin maruz kaldıkları şiddet türleri ve baş etme stratejileri araştırılabilir.

2.Üniversitelerdeki öğretim elemanlarının maruz kaldıkları şiddet türleri ve baş etme stratejileri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ağargün MY., L. Beşiroğlu, Ü.K. Kıran, Ö.K. Özer ve H. Kara. (2005). “COPE (Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği),Psikometrik özelliklere ilişkin bir ön çalışma”. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6.221-226.
- Akdemir (Mansur),F. (2008).”*İşletmelerde Uygulanan Mobbingin Örgütsel Bağlılığa Etkisi*”.Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara
- Aksoy, F. (2008). Psikolojik Şiddetin (Mobbing) Sağlık Çalışanlarına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul
- Altun, S. A. ve Ö.E. Baker. (2010). School violence: a qualitative case study. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 3165–3169.
- Arlı, M. ve M. H. Nazik. (2004). *Bilimsel Araştırmaya Giriş* (3. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aydın, Ö. B. (2009). “*Orta öğretim okullarında görev yapan okul yöneticisi ve öğretmenlerin mobbing (psikolojik şiddet)’e maruz kalma düzeyleri.*” Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Çanakkale: On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, M. Z.(2005). *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*, Dem Yay., İstanbul
- Aydoğan, K.(2007).İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğünün Şiddetin Önlenmesi İçin Yaptığı Çalışmalar. 112-118.Okullarda şiddetin önlenmesi, mevcut uygulamalar ve sonuçları. (Eds. Selahattin GELBAL). Türk Eğitim Derneği, Pegem A yayıncılık, Ankara.

- Ayrancı, Ü.,Ç.Yenilmez.,Y.Günay ve C. Kaptanoğlu (2002). “*Çeşitli Sağlık Kurumlarında ve Sağlık Meslek Gruplarında Şiddete Uğrama Sıklığı*”. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*.3:147-154 İstanbul: Gülhane Askeri Tıp Akademisi Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Ruh Ve Sinir Hastalıkları Kliniği
- Balaban,J.(2000).” Temel Eğitimde Öğretmenlerin Stres Kaynakları ve Başa Çıkma Teknikleri” Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu 15- 16 Ekim 1998 Pamukkale Üniversitesi-Denizli ,Eğitim Fakültesi Dergisi 2000, Sayı:7, Özel Sayı
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1998).Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet, Başbakanlık Basımevi, Bilim Yayınları 113,Ankara
- Başar, H.(1999).Sınıf Yönetimi.Öğretmen Kitaplar Dizisi,Milli Eğitim Basımevi,İstanbul
- Başaran, İ.E.(1985)”Örgütsel Davranış” Ankara Üniversitesi Yayınları No:108,Ankara
- Başaran, İ.E.(2000), “Yönetim”, Feryal Matbaası, Ankara, 3. Basım:145.
- Başaran, İ.E.(2004).Eğitim Psikolojisi,Nobel Akademik Yayıncılık,Ankara,s.207
- Bayındır, E.(2009).”*Ortaöğretimde sınıf geçme ve sınav yönetmeliğinin öğrenci başarısına etkisi*”.Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Beder, C.(2009).”*Erzurum İlinde Bulunan Yataklı Tedavi Kurumlarında Sağlık Çalışanlarına Yönelik Hasta veya Yakınları Tarafından Uygulan Şiddetin Araştırılması*”.Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi

- Behre, W. J., Astor, R. A. and Meyer, H. A. (2001). Elementary -and Middle- School Teachers' Reasoning about Intervening in School Violence: An Examination of Violence-Prone School Subcontexts. *Journal of Moral Education*, 30(2), 131-153.
- Benbenishty, R. and Astor, R. A. (2005). *School Violence in Context: Culture, Neighborhood, Family, School, and Gender*. New York: Oxford University Press.
- Beswick, J., J. Gore and D. Palfermen (2004).“Bullying at Work: A Review of the Literature” Healty & Safety Laboratory, http://www.hse.gov.uk/research/hsl_pdf/2006/hsl0630.pdf (Erişim Tarihi: 03.11.2012)
- Bilgin, A.(2008). *Okullarda Şiddeti Önlemede Bir Yöntem Çatışma Çözme*, Ezgi Kitabevi, Bursa
- Binbasioğlu, C.(1981)“*Genel Öğretim Bilgisi*”. Binbasoğlu Yayınevi. Ankara,
- Budak, Selçuk.(2003). *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yay., Ankara II. Basım.
- Carver CS, Scheier MF., Weintraub JK. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *J Pers Soc Psychol* ; 56:267-283.
- Cooper CL. and Swanson N. (2002). Executive Summary. In: Cooper CL and Swanson N. (Eds). *Workplace Violence in the Health Sector* □□ State of the Art.http://www.who.int/violence_injury_prevention/injury/en/WVstateart.pdf .[erişim](#) tarihi:05/03/2013)
- Çağatay, Ş. M.(2009).” Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitiminde Ve Karakter Gelişiminde Okulun Rolü.” Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale

- Çalık, T.,T. Kurt.(2006). “Okulda Şiddetin Önlenmesi ve Güvenli Okul”, Şule Erçetin (Ed.) *Eğitim ve Şiddet/Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Pegem Yay. Ankara
- Çamcı, O.(2010).”*Sağlık Çalışanlarına Yönelik İşyeri Şiddetinin Belirlenmesi.*” İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul
- Çankaya, İ.H.(2009).*Okul Güvenliği Üzerine Teorik Bir Çözümleme*,Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(DÜSPED)İSSN:1308-6219.cilt:1,Sayı:2,Kasım
- Çelikten, M. ve N. Can. (2003). “Yönetici, Öğretmen ve Veli Gözüyle İdeal Öğretmen”, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık, S. 15, 2003, s. 253-267
- Çuhadaroğlu, B.(2006) . “*Ortaöğretimde Başarısızlık Nedenleri Diyarbakır Örneği*”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır .s.99
- Çobanoğlu, F., İ. Şentürk ve D. Kıran (2008).” Liselerde Yaşanan Şiddet Olaylarının Nedenleri ve Çözüm Önerileri (Denizli İli Örneği)”. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24 (2), 127-139.
- Davenport, N., R. T. Schwartz ve G. Elliot(2003).*Mobbing - İşyerinde Duygusal Taciz.* (Çev. O. Cem ÖnerToy)İstanbul: Sistem Yayıncılık ve Mat. San. Tic. A.Ş. Birinci Basım
- Debarbieux, E.(2009).*Okulda Şiddet Küresel Bir Tehdit.* Çeviren:İsmail Yerguz.İletişim Yayınları,İstanbul
- DiGiulio, R.(1995). “*Positive Classroom Management*”, Corwin Press Inc., California 1995.

Dördüncü Avrupa Çalışma Koşulları Anketi (EWCS),(2005). Avrupa Birliği'nde çalışma koşulları Çalışma süresi ve iş yoğunluğu, Yönetici Özeti. (<http://www.eurofound.europa.eu.2013.Erişim> Tarihi:10.05.2013).

Dördüncü Avrupa Çalışma Koşulları Anketi (EWCS),(2006).Avrupa Yaşama ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı Loughlinstown,Dublin18,Ireland (<http://www.eurofound.europa.eu.2013.Erişim> Tarihi:10.05.2013).

Edwards, C. H. (1993).Classroom Discipline and Management, *American Secondary Education* Vol:28,NO:3 NY: Macmillan

Eğitim – Bir -Sen (2004).Öğretmen Sorunları Araştırması. Uyum Ajans-Ankara

Ehi (Yatçı),D.(2011).”Ortaöğretim Okullarında Gören Yapan Öğretmenlerin Psikolojik Şiddete(Mobbing) İlişkin Görüşleri”. Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Şanlıurfa

Einarsen, S., Raknes, B.I. ve Matthiesen, S.B. (1994). Bullying and Harassment at Work and Their Relationships to Work Environment Quality: An Exploratory Study. *The European Work and Organisational Psychologist*, 4, 381-401.

Ergun,M., B. Ergezer, İ. Çevik, A. Özdaş.(1999).*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ocak yayımları, Ankara

Eroğlu, F. (2004). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım

Ertürk, A. (2011).”İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmen ve Yöneticilere Yönelik Duygusal Yıldırma Davranışlarının İncelenmesi”. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.Yayımlanmamış Doktora Tezi,Ankara

- Ersevım, İ.(1997) *Freud ve Psikanalizin Temel İlkeleri*, Nobel Tıp Kitapevi, İstanbul:1997, s. 22.
- Finley, L. L. (2003). Teachers' Perceptions of School Violence Issues: A Case Study. *Journal of School Violence*, 2 (2), 51-66
- Flannery, J. D. (1997). "School Violence: Risk, Preventive Intervention, And Policy",(http://iume.tc.columbia.edu/eric_archive/mono/UDS109.pdf.04.03.2013)
- Fourth European Working Conditions Survey(EWCS), (2008). Violence, Bullying and Harassment in the Workplace. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions,(www.eurofond.europa.eu). [Erişim Tarihi: 03.04.2013]
- Grene, M. (2005). "Reducing Violence and Aggression in Schools", *Trauma Violence Abuse*, S.6, s. 236-253
- Gökçe, A. T. (2012).” İşyerinde yıldırma: özel ve resmi ilköğretim okulu öğretmen ve yöneticileri üzerinde yapılan bir araştırma”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2012) 272-286
- Gökdaş, İ. (2007).“*İlköğretimde Şiddet*”, Adem Solak (Ed.) *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Nobel Yay., Ankara:2007, s.267.
- Gömbül, Ö. ve K. Buldukoğlu. (1997) . Hemşirelerin Kadın ve Kadına Yönelik Eş Şiddetine İlişkin Görüşleri. *Kriz Dergisi* 5 (2): 103-114
- Güneş, A., H. Kızıler, M .Enes, N. Koçak.(2006).*Okulda Şiddetli Ağrı Var*.Tutku Yayıncılık Ankara
- Gürkan, T.(2000). “Öğretmenin Nitelikleri ve Görevleri”, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, (Editör: Ersan Sözer, Eskisehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Günday, S.(2006). “5 ayda 14 öğrenci öldürüldü”. Hürriyet Gazetesi ,İstanbul
DHA,29 Mayıs

Ilkan A. H.(2007).”*Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterliklerinin Eğitim Üzerine Etkisi*”, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

ILO, ICN, WHO, PSI. (2003). Joint Programme on Workplace Violence in the Health Sector, Workplace Violence in The Health Sector Country Case Studies Research Instruments Survey Questionnaire. Geneva.
(www.who.int/entity/violence.../violence/2012.Erişim:11.12.2012)

Karasar, N. (2011). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Keleş, R. ve A. Ünsal. (1996).” *Kent ve siyasal şiddet*” *Cogito Dergisi*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 6(7): 90-101.

Kılıçgil, E. (2003). Popüler kültür ve futbolda şiddet. Futbolda Şiddet Ve Önlenmesi Sempozyumu. Ankara: Ankara Emniyet Müdürlüğü Basımevi: 323 - 330.

Kılıç, R.(2006).Okullarda Şiddetin Önlenmesi ve Azalması,21-40.Türk Eğitim Derneği, Editör.Selahattin BELBAL ,Pegem A Yayıncılık,Ankara.

Kızmaz, Z.(2006), “Okuldaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım” *C.Ü. Sosyal bilimler dergisi, cilt 30, no.1*

Kocabaşoğlu, N., E. Yaman.(2011).Öğrencilerin Öğretmenlerine Yaptığı Bir Dikey Zorbalık Araştırması. *Elementary Education Online, 10(2), 653-666*

Kocacık, F. (2000). “Şiddet Olgusu Üzerine” *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Dergisi.2(1)*.

Koç,B.(2009).*Okullarda Şiddet Lise Öğrencilerinde Şiddet Saldırganlık ve Dindarlık İlişkisi*, Araştırma Yay., Ankara:2009.

Koç, M.,H.U.Bulut. (2009). “Ortaöğretim öğretmenlerinde psikolojik şiddet düzeyi (mobbing).” *International Online Journal of Educational Sciences*, 2009, 1 (1), 64 - 80

Korkmaz, N. H., Korkmaz, F. ve G.Özkaya. (2009). İlköğretim Okullarındaki Beden Eğitim Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Bas Etme Stratejileri (Bursa İli Örneği). *İlköğretim Online*, 8 (1), 119-128.

Köknel, Ö. (1996). *Bireysel ve toplumsal şiddet*. İstanbul: Altın Kitapları Yayınevi: s 20

Köknel, Ö.(2000) *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, Altın Kitaplar, İstanbul: 2. Basım

Kulaksızoğlu, A. (2005).*Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul: 7. Basım

Krug, Etienne G., Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi and Rafael Lozano (ed.) (2002), *World Report on Violence and Health*, Ceneva: World Health Organization

Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. *EuropeanJournal of Work and Organizational Psychology*, 5 (2): 165-184.

Maslach, C. (1981). Burnout: A social psychological analysis. *The Burnout Syndrome*. J.W. Jones(Ed). Pask Ridge I: London House Press.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED),(2007).*Ortaöğretim Okullarında Görevli Yöneticilerin Şiddet Konusundaki Bilgi ve Becerilerine İlişkin Mevcut Durum Analizi* . Ankara. ,

- Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED).(2008).*Öğrencilerin Şiddet Algısı*, Ankara.
- Michaud, Y. (2002). *Şiddet* (Çev. Cem Muhtaroglu), İletişim Yayınları (Yeni Yüzyıl Kitaplığı), İstanbul.
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet* (Çev. Cem Muhtaroglu), İletişim Yayınları (Cep Üniversitesi), İstanbul.
- Nurmi, J. E. (1991). How do adolescents see their future? A review of the development of future-orientation and planning. *Developmental Review*, 2, 1-59.
- Onur, B.(1985). "*Ergenlik Psikolojisi*,"*Hacettepe-Tas Kitapçılık Ltd.Sti.*, Ankara, 1985
- Onbaş, N. (2007). "*İlköğretim okulu öğretmenlerinin eğitim örgütlerinde duygusal şiddete ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma*".Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa
- Özdevecioğlu, M.(2003)"Algılanan Örgütsel Adaletin Bireylerarası Saldırgan Davranışlar Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma"*Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:21, Temmuz-Aralık 2003, s. 80.
- Özer, N.,B. Dönmez.(2007)." Okul Güvenliğine İlişkin Kurumsal Etkenler ve Alınabilecek Önlemler", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı; 173.
- Öztürk, S. (2002)."*Öğretmenlik Mesleki Temelleri*", Eğitim Üzerine, Ankara, 2002, s.29.

- Pişkin, M. (2002) “Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler”, Muhsin Hesapçioğlu (Ed.) *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 2*, Kasım
- Pişkin, M. (2006). “Okul Şiddeti: Tanımı, Yaygınlığı ve Önleme Stratejileri”. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*, no: 1, sayı: 2,43-62, Ekim
- Pişkin, M.,S. Öğülmüş.,M.Boysan. (2011). *Güvenli Olu Ortamı Oluşturma Öğretmen ve Yönetici El Kitabı. Liselerde Şiddetin Saptanması ve Okul Temelli Şiddeti Önleme Programının Geliştirilmesi. TÜBİTAK Projesi Raporu, 180K305 nolu proje, Ankara.*
- Pişkin, M.(2012). Halk Sağlığı Günleri 2.Ulusal Okul Sağlığı Sempozyumu.”Güvenli Okul Sağlıklı Öğrenci”,Çukurova Üniversitesi , Adana.
- Polat O.(2001). *Çocuk ve Şiddet*, DER yayınları, İstanbul, 2001, 3-15,31-32
- Sağlam, A. Ç. (2008). İlköğretim okullarında mobbinge (psikolojik şiddete) ilişkin öğretmen görüşleri. *EJER Eurasian Journal of Educational Research: 32*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Satoğlu, E.(2008).”Ortaöğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Disiplin Sorunları ve Baş etme Yolları”, Yeditepe Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Sargın, N.(2010). Educational Administration: Theory and Practice 2010, Vol. 16, Issue 4, pp: 601-616.*Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 2010, Cilt 16, Sayı 4, ss: 601-616: 2, 117-130.*
- Steffgen, G.(2008), “Physical Violence at the Workplace: Consequences on Health and Measures of Prevention”, *Revue Européenne de Psychologie Appliquée*, Vol: 58, 285–295.

- Sümbül, M.(1996).”Öğretmen *Niteliği ve Öğretimdeki Rollerini*”, Eğitim Yönetimi, Yıl, 2, S. 4, 1996, s.605.
- Sümbül, A. M.(2006).”Öğretmenlerin Öğrenci Kontrol Eğilimleri”, *Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, Yıl:2 Sayı:7 Ekim,Kasım,Aralık .
- Şimşek, H.(2011). “*Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*”,Cilt 5 Sayı1, 90-109, Ocak 2012 Journal of Theoretical Educational Science, 5(1), 90-109, January 2012 [Online]: <http://www.keg.aku.edu.tr>.
- Şimşek, B.(1999).”*Yöneticilerin çalışanlara karşı etik sorumlulukları*”,Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,Cilt1,Sayı3.
- Şubatlı, T., İ. Akgöngür, H. Öztürk, A. Uruş, M. İ. ve B. Aydoğdu (2006), “*Liselerde Neler Oluyor*”, Vatan Pazar, 26.02. 2006, s.15.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi.(2007).Türkiye’de Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerde ve Ceza ve İnfaz Kurumlarında Tutuklu Bulunan Çocuklarda Şiddet ve Bunu Etkileyen Etmenlerin Saptanması. Araştırma Raporu, Nisan.
- Türk Eğitim-Sen (2012).Türkiye eğitim öğretim ve bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası Genel Merkezi Aylık Haber Bülteni, Aralık, Yıl:9 Sayı:105.
- Tınaz, P. (2011). *İşyerinde psikolojik taciz (mobbing)*. İstanbul. Beta Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.
- User, İ.B. Kümbetoğlu, T.Kolankaya.(2002). “*Şiddete İlişkin Bir Bilinç Yükseltme Çalışması*” Y. Özdek (Edt.) Yoksulluk Şiddet Ve İnsan Hakları, Todaie Yayını,157–158.

- Uysal, M. (2003). 'Eğitimde Demokratikleşme' Eğitim Yönetimi Ve Üniversitelerde Demokratik Yapılanma, Sempozyum, S.97.S.29.
- Uysal, F.(2008). "*Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi*", Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ünsal, A. (1996). *Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. Cogito. 6(7):29-36.*
- Yalım, D. (2005). *İnsan Kaynaklarında Yeni Eğilimler*. İstanbul: Hayat Yayınları..
- Yaman, E.(2002). "*Öğretimde Kalite Açısından Öğretim Elemanlarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Yeterliklerinin Değerlendirilmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği)*", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi Sakarya.
- Yavuzer, H .(1994) . *Çocuk ve Suç*, Remzi Kitabevi, İstanbul: 7. Basım.
- Yavuzer, H. (2001).*Çocuk ve Suç*, Remzi Kitabevi, İstanbul: 10. Basım.
- Yavuzer, H.(2004). *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitabevi, İstanbul: 11. Basım, s. 219.
- Yeşiltaş, M.(2005)."*İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Bir sorun Olarak İşyerinde Cinsel Taciz*", *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Manas Sosyal Bilimler Dergisi, 13:147-154*
- Yıldırım, A. (1998). *Sıradan şiddet*. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Wessler, S. L. and Preble, W. (2003). *The Respectful School: How Educator and Students can Conquer Hate and Haressment*. Virginia USA: Association for Supervision & Curriculum Development.

WHO, World Health Organization (2003). Occupational and Health Programme; “Raising Awareness of Psychological Harassment at Work”, Protecting Workers Health Series, (4), Geneve.

İnternet Siteleri

- 1- (<http://www.adlitip.org/category/kutuphane/siddet/>Erişim tarihi 23.11.2012
- 2- (Introduction to Violence at Work. International Labour Organization; 2000. <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/violence/intro.htm>.Erişim Tarihi: 21.03.2013.
3. (http://en.wikipedia.org/wiki/Oxford_Advanced_Learner's_Dictionary.Erişim Tarihi:22.03.2013).

EKLER

T.C.
KAYSERİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.38.20.02.605.01/

10.10.2012-029732

Konu : Tez Çalışması

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 14/08/2012 tarih ve 1047 sayılı yazınız.

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi **Ramazan KOCA** tarafından İlimiz Kocasinan ve Melikgazi İlçelerindeki Ortaöğretim Okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerimize gönüllülük esasına dayalı olarak "Ortaöğretimde Görevli Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Şiddetle Başa Çıkma Stratejilerinin Değerlendirilmesi(Kayseri İli Örneği)" konulu anket çalışmasını yapmasında bir sakıncanın olmadığı Anket Değerlendirme Komisyonu tarafından tespit edilmiş olup, eğitim-öğretimi aksatmadan Okul Müdürünün gözetiminde ve sorumluluğunda yapması, araştırma sonucundan Okul Müdürlüğünün Müdürlüğümüze bilgi vermesi kaydıyla uygun görüldüğü ile ilgili Valilik Makamının 05/10/2012 tarih ve 29481 sayılı onay örneği ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

İ. HANI ÇOMAK TEKİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

- 1- Onay Örneği (1 sayfa)
2- Anket Örneği (2 sayfa)

Bekir Bey
12/10/2012

	Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğü – ARGE Osman Kavuncu Bulvarı No:40/B Kocasinan KAYSERİ Tel: 352 330 1125 Faks:352 320 95 03 İnternet Adresi: http://kayseri.meb.gov.tr , http://www.kayseriarge.org	Bilgi: Mehmet ŞAHİN (Şb.Md.) (138) E-posta: msahin38@windowslive.com Hüseyin YANDIM (Şef) (160)

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

15/10/2012

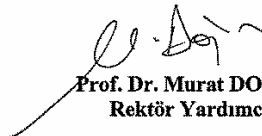
Sayı :B.30.2.ERC.0.70.72.00/ 500-1772
Konu: Anket İzni

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: a) 11/09/2012 tarihli ve 500-551 sayılı yazınız.
b) Kayseri Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 10/10/2012 tarihli ve 029732 sayılı yazısı.

Kayseri Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden alınan ilgi (b) yazıda; Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencilerinden **Ramazan KOCA**'nın "Ortaöğretimde Görevli Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Şiddet ve Şiddetle Başa Çıkma Stratejilerinin Değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)" konulu yüksek lisans tez çalışmasını yapmasında bir sakıncanın olmadığı Anket Değerlendirme Komisyonu tarafından tespit edildiği ve eğitim- öğretimi aksatmadan Okul Müdürünün gözetimi ve sorumluluğunda yapması, araştırma sonucundan Okul Müdürlüğünün İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bilgi vermesi kaydıyla uygun görüldüğü bildirilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Murat DOĞAN
Rektör Yardımcısı

E K L E R :

1- İlgi (b) yazı ve ekleri (3 sayfa)

T.C.
KAYSERİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.38.20.02.605.01-

08.10.2012*029481

Konu : Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Bakanlığımız Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı'nın 07/03/2012 tarih ve 3616 sayılı (Genelge 2012/13) emirleri.

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi **Ramazan KOCA** tarafından İlimiz Kocasinan ve Melikgazi İlçelerindeki Ortaöğretim Okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerimize gönüllülük esasına dayalı olarak "Ortaöğretimde Görevli Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Şiddetle Başa Çıkma Stratejilerinin Değerlendirilmesi(Kayseri İli Örneği)" konulu anket çalışması yapma isteği ile ilgili Erciyes Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 14/08/2012 tarih ve 1047 sayılı yazıları ilişikte sunulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi **Ramazan KOCA** tarafından İlimiz Kocasinan ve Melikgazi İlçelerindeki Ortaöğretim Okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerimize gönüllülük esasına dayalı olarak "Ortaöğretimde Görevli Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Şiddetle Başa Çıkma Stratejilerinin Değerlendirilmesi(Kayseri İli Örneği)" konulu anket çalışmasını yapmasında bir sakıncanın olmadığı Anket Değerlendirme Komisyonu tarafından tespit edilmiş olup, eğitim-öğretimi aksatmadan Okul Müdürünün gözetiminde ve sorumluluğunda araştırmanın yapılması, Okul Müdürlüğü tarafından araştırma sonucunun Müdürlüğümüze gönderilmesi kaydıyla uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

İbrahim CEYLAN
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUB
08/10/2012

İ. Halil ÇOMAKTEKİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

1-Yazı Örneği ve Ekleri (8 sayfa)

	Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğü – ARGE Osman Kavuncu Bulvarı No:40/B Kocasinan KAYSERİ Tel: 352 330 1125 Faks:352 320 95 03 İnternet Adresi: http://kayseri.meb.gov.tr , http://www.kayseriarge.org	Bilgi: Mehmet ŞAHİN (Şb.Md.) (138) E-posta: msahin38@windowslive.com Hüseyin YANDIM (Şef) (160)

ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA GÖREVLİ ÖĞRETMENLERİN MARUZ KALDIKLARI ŞİDDET ve ŞİDDETLE BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Değerli öğretmen arkadaşım:

Bu çalışmada **“Ortaöğretim Okullarında Görevli Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Şiddet ve Şiddetle Basa Çıkma Stratejilerinin Değerlendirilmesi”** konusunda yüksek lisans tezi amacıyla düzenlenmiştir. Elde edilen veriler toplu olarak değerlendirilecek, verilerin gizliliğine önem verilecektir.

Araştırmanın geçerliliği açısından her soruyu cevaplandırınız. Size uygun en doğru seçeneği çarpı (X) işareti koyarak işaretleyiniz. Gösterdiğiniz ilgi ve işbirliği için teşekkür ederim.

Ramazan KOCA

Şehit Saim Çelik ÇPL Coğrafya Öğretmeni

1. Yaşınız: .....
2. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek
3. Medeni durumunuz: Bekâr Evli
4. Meslekte Çalışma Yılıınız:.....
5. Branşınız: Fen ve Matematik Bilimleri Sosyal Bilimler Meslek Dersleri Yabancı Dil Diğer, lütfen belirtiniz:.....
6. Eğitim Durumunuz: Lisans Yüksek Lisans Doktora
- 7-Görev yaptığınız Okul Türü : Genel Lise Anadolu Lisesi Meslek Lisesi

II.BÖLÜM:ÖĞRETMENLERİN MARUZ KALDIĞI ŞİDDETE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Aşağıdaki maddelerle ilgili görüşünüzü yandaki ölçeklere göre; 1. Kesinlikle katılmıyorum 2.katılmıyorum 3.Kararsızım 4.katılıyorum 5-Kesinlikle katılıyorum Seçeneklerinden yalnızca bir tanesini işaretleyerek, lütfen cevaplayınız		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Öğretmenlere yönelik şiddette mesleğin değersizleşmesi önemli rol oynamaktadır.					
2	Öğrencilerdeki ahlaki bozulma şiddeti artırmaktadır.					
3	Medyadaki filmler öğretmenlere yönelik şiddeti artırmaktadır.					
4	Öğretmenlerin mesleki yetersizlikleri öğretmenlere yönelik şiddeti artırmaktadır					
5	Öğretmenlerin yetkilerinin azalması şiddet olaylarını artırmaktadır.					
6	Şiddeti önlemeye yönelik okullarda gerekli önlemler bulunmaktadır.					
7	Öğretmenlere yönelik şiddet son yıllarda artmaktadır.					
8	Uğradığım şiddet yüzünden mesleğimden soğumaya başladım.					
9	Sınıf içinde şiddete maruz kalma endişesi hissediyorum.					
10	Sınıf içinde şiddet olaylarının yaşanması sınıf yönetimini sağlamakta zorluk çıkarmaktadır.					
11	Toplumun gözünde kendimi değersiz hissediyorum.					
12	Şiddeti yapan kişilere caydırıcı cezalar verilmektedir.					
13	Öğretmenlerden çok öğrencilere haklar verilmektedir.					
14	Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının artmasından endişe duyuyorum.					
15	Başarısız öğrenciyi destekleyen ders geçme sistemi öğretmenin otoritesini azaltıp şiddet olaylarını artırmaktadır.					

16-Öğretmenlere yönelik şiddetin artmasında diğer nedenler sizce neler olabilir?

STRESLE BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçek yardımıyla insanların günlük yaşamlarında güç veya bunaltı verici olaylarla ya da sorunlarla karşılaştıkları zaman nasıl tepki verdiklerini araştırmayı amaçlıyoruz. İnsanların karşılaştıkları sorunlarla baş etmelerinin çok sayıda yolu olabilir. Ancak yine de siz seçenekleri bir sorunla karşılaştığınızda genel olarak ne yaptığınızı ya da nasıl davrandığınızı düşünerek işaretlemeye çalışın. Seçenekleri işaretlerken bir öncekinden bağımsız düşünmeye özen gösterin. Seçenekleri belirtirken su belirtilen puanlamayı kullanın:

1=Asla böyle bir şey yapmam   2=Çok az böyle yaparım   3=Orta derecede böyle yaparım
4=Çoğunlukla böyle yaparım

1.Sorunla karşılaştığımda daha önceki tecrübelerden yararlanıp sorunun üstesinden gelmeye çalışırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

2.Sorun olan şeyleri aklımdan atmak için bir şeyler yapmaya ya da başka türlü meşguliyetlere yönelirim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

3.Sorunla karşılaştığımda moralim bozulur ve duygularımı dışarıya yansıtırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

4.Başkalarından bu tür sorunlarda ne yaptıkları konusunda tavsiyeler almaya çalışırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

5.Sorunla başa çıkma konusunda kendimi konsantre ederim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

6.Kendi kendime “böyle bir sorunun gerçekte var olmadığını” söylerim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

7.Allah`a tevekkül eder, O`na dayanırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

8.İçinde bulunduğum sorunla ilgili olarak gülerim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

9.Kendi kendime bir şey yapamayacağımı söyleyerek çabalamayı bırakır ve soruna teslim olurum.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

10.Kendimi hemen bir şeyler yapmaktan vaz geçirim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

11.Duygularımı bir başkasıyla tartışırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

12.Kendimi daha iyi hissedebilmek için alkol ya da sakinleştirici ilaç alırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

13.Kendimi yasadığım soruna alıştırmaya çalışırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

14.Sorunla ilgili bir şeyler öğrenmek için birileriyle konuşurum.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

15.Diğer düşünce ve meşguliyetlere yönelmem ve sorundan kendimi uzak tutmaya uğraşmam.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

16.Karşılaştığım sorundan farklı şeylerle ilgili hayaller kurarım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

17.Üzülürüm ama söz konusu sorunun bilincinde olurum.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

18.Allah`in yardımını umarım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

19.Bir eylem planı yaparım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

20.Söz konusu sorunla ilgili sakalar yaparım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

21.Karşıma çıkan sorunun var olduğunu ve değişmeyeceğini kabullenirim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

22.Sorun el verinceye kadar herhangi bir şey yapmayı ertelerim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

23.Arkadaş veya akrabalarımın moral ve manevi destek almaya çalışırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

24.Sorunla bas etmede amacıma ulaşmaya çabalamaktan hemen vaz geçerim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

25.Sorunun üstesinden gelebilmek için ilave şeyler yaparım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

26.Alkol ya da sakinleştirici olarak bir an olsun kendimi kaybedip olanları unutmaya çalışırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

27.Sorun olduğuna inanmayı reddederim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

28.Duygularımı dışarı vururum.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

29.Daha olumlu taraflarını görebilmek için sorunu başka bir acıdan ele almaya çalışırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

30.Sorunla ilgili somut bir şeyler yapabilen kişilerle konuşurum.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

31.Sorunla karşılaştığımda her zamankinden daha çok uyurum.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

32.Ne yapacağım ya da yapmam gerektiği konusunda bir strateji belirlemeye çalışırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

33.Sorunu çözmeye odaklanır ve eğer gerekirse yapmam gereken diğer şeyleri bir süre kendi haline bırakırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

34.Başkalarından sempati ve anlayış görmeyi beklerim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

35.Sorunla daha az meşgul olmak için alkol ya da ilaç alırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

36.Sorunla ilgili saka yaparım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

37.İstediğimi elde etmeye uğraşmayı bırakırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

38.İyiye giden bir şeyler arayıp bulmaya çalışırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

39.Sorunu en iyi nasıl çözebileceğim konusunda düşünürüm.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

40.Sorun gerçekte olmamış gibi davranırım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

41.Olumsuz şeyler yaparak işlerin daha da kötüye gitmesine yol açmadığımdan emin olmak isterim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

42.Sorunun çözümüne yönelik gayretlerime engel olabilecek şeyleri önlemeye ciddi şekilde caba gösteririm.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

43.Sorunla karşılaştığımda sinemaya gider veya TV izler ya da sorunla ilgili daha az düşünürüm.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

44.Olup biten şeyin ya da sorunun bir realite olduğunu kabul ederim.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

45.Benzer durumlarla karşılaşan kişilere bu durumda ne yaptıklarını sorarım.

1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )

46.Büyük oranda duygusal rahatsızlık hisseder ve bu tür hisleri dışarıya yansıtırım.

- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
47.Sorunla aktif olarak uğraşmayı hedefleyerek için dobra dobra bir tavır takınırım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
48.Sorunla karşılaştığımda dini inancımda bir huzur bulmaya çalışırım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
49.Bir şeyler yapmak konusunda kendimi uygun ve doğru zamanı beklemeye zorlarım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
50.Sorunlu durumla ilgili eğlenir ya da oyun oynarım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
51.Sorunu çözmeye yönelik çabalarımı azaltırım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
52.Neler hissettiğim konusunda birisiyle konuşurum.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
53.Yaşadıklarım konusunda kendi kendime yardım olsun diye alkol ya da sakinleştirici ilaç alırım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
54.Sorunla birlikte yaşamayı öğrenirim.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
55.Soruna odaklanabilmek için diğer meşguliyetlerimi bir tarafa bırakırım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
56.Takınmam gereken tavır konusunda daha ciddi düşünürüm.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
57.Sanki sorun yokmuş veya hiç olmamış gibi davranırım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
58.Yapmam gereken şey neyse atmam gereken adımı zamanında atarım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
59.Basına gelen şeyden ya da yaşadığım sorundan bir şeyler öğrenir ya da tecrübe kazanırım.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )
60.Her zamankinden daha çok dua ve ibadet ederim.
- 1 ( )   2 ( )   3 ( )   4 ( )   Teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Ramazan KOCA

Uyruğu: Türkiye (TC)

Doğum Tarihi ve Yeri: 1 Ocak 1978, Kayseri

Medeni Durumu: Evli

Tel: +90 352 595 5175

Fax: -

email: ramzankoca78@hotmail.com

Yazışma Adresi: İldem Fatih Mah.Taç Mahal Apt. No:17 Melikgazi/Kayseri

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	EÜ Eğitim Bilimler Enstitüsü	2013
Lisans	Gazi Kırşehir Eğitim Fakültesi	2000
Lise Melikgazi Lisesi,	Kayseri	1996

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2011-Halen	Şehit Saim Çelik ÇPL	Coğrafya Öğretmeni
2010-2011	Şehit Piyade Bekir Öztürk ÇPL	Müdür Yrd.
2005-2010	Arif Molu EML	Coğrafya Öğretmeni
2004-2005	Sızır Lisesi	Coğrafya Öğretmeni
2000-2003	Sivas Asarcık İlköğretim Okulu	Öğretmen ve Müdür Vekilliği

YABANCI DİL

İngilizce